

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS  
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS  
VADYBOS KATEDRA**

**Donata LILEIKIENĖ**

**STUDENTŲ MOTYVAVIMAS, SIEKiant PROFESINĖS  
KOMPETENCIJOS (ŠIAULIŲ KOLEGIJOS PAVYZDŽIU)**

**Magistro darbas**

Šiauliai, 2009

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS  
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS  
VADYBOS KATEDRA**

**Donata LILEIKIENĖ**

**STUDENTŲ MOTYVAVIMAS, SIEKIAM PROFESINĖS  
KOMPETENCIJOS (ŠIAULIŲ KOLEGIJOS PAVYZDŽIU)**

**Magistro darbas  
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)**

**Magistro darbo autorius** Donata Lileikienė .....  
(parašas)

**Vadovas** doc. dr. J. Pacevičius .....  
(parašas)

**Recenzentas** doc. dr. S. Stoškus .....  
(parašas)

## SANTRAUKA

Donata Lileikienė

**Studentų motyvavimas, siekiant profesinės kompetencijos (Šiaulių kolegijos pavyzdžiu).**

Magistro darbas.

Magistro tikslas – išsiaiškinti, kaip priklauso studentų motyvacija nuo sėkmingo studijų proceso organizavimo Šiaulių kolegijoje, bei kaip būtų galima patobulinti studijas, tuo pačiu užtikrinant ir profesinės motyvacijos vystimąsi.

Siekiant ištirti kokios studijų aplinkos sąlygos turi būti sukurtos aukštojoje mokykloje, kad kiekvienas efektyvių studijų siekiantis studentas būtų motyvuotas tokiai veiklai, naudotasi mokslo darbų, dokumentų bei tyrimų medžiaga, išnagrinėta bei sistemingai remtasi mokslinė literatūra apie skirtingus mokymosi motyvacijos ir motyvavimo aspektus.

Teorinėje šio baigiamojo magistro darbo dalyje buvo atskleista, jog aukštųjų mokyklų absolventų profesinė kompetencija priklauso nuo studento asmeninės charakteristikos bei aukštosios mokyklos vykdomos studijų motyvavimo sistemos. Todėl tam, kad būtų pagrįsta teorinė šio darbo objekto analizė praktinėje dalyje buvo atliekamas kiekybinis tyrimas – Šiaulių kolegijos studijuojančiųjų ir dirbančiųjų apklausa, siekiant išsiaiškinti, kokios motyvavimo priemonės taikomos Šiaulių kolegijoje, kurie motyvaciniai veiksniai yra svarbiausi ten studijuojantiems studentams, kokios motyvacijos jie norėtų.

Praktinėje dalyje pristatoma tyrimo metodologija, tyrimo imties charakteristikos, instrumentarijus. Duomenų analizė, tyrimo rezultatai iliustruojami lentelėmis ir paveikslais.

Pasitenkinimo studijų sąlygų kolegijoje vertinimo analizė parodė, jog studijų aplinkos sąlygų pakankama raiška, leidžia teigti, kad Šiaulių kolegijoje kuriamos mokymo(-si) sąlygos tenkina studijų kokybės užtikrinimo reikalavimus, t.y. pasitvirtino tyrimui iškelta hipotezė – Šiaulių kolegijoje veikia motyvavimo aplinkos modelis, pagrįstas teorinėje dalyje.

Atsižvelgiant į gautus tyrimo rezultatus, sudarytos prielaidos geriau organizuoti studijas Šiaulių kolegijoje, stiprinti mokymosi motyvaciją, gerinti studijų kokybę.

## **SUMMARY**

Donata Lileikienė

**Motivation of students when seeking for occupational competence (under example of Siauliai College).** Master's work.

The aim of the master thesis – to reveal how the motivation of students depends on successful organization of study process in Siauliai college, and how it would be possible to improve studies by ensuring the development of occupational motivation as well.

The material of scientific works, documents and researches were analyzed and it was referred to scientific literature about different learning motivation and motivation aspects while seeking to research what conditions of study environment should be created in higher school, in order each student, who is seeking for effective studies, was motivated for such activity.

Theoretical part of this Final Master's thesis reveals that occupational competence of higher school graduates depends on personal characteristics of the student and study motivation system being executed by the higher school. In order to justify the theoretical analysis of the subject of this work, in practical part of this work quantitative research had been performed – the survey of students and employees of Siauliai College, and it was sought to find out what means of motivation are applied in Siauliai College, what motivation factors are the most important for the students who study there, what type of motivation they would like.

Practical part presents the research methodology, characteristics of research sample, instrumentation. Data analysis and research results are illustrated by tables and figures.

The evaluation analysis of satisfaction with study conditions in College had shown that expression of terms of study environment is sufficient and it enables us to state that learning conditions being created in Siauliai College meet the requirements for ensuring the quality of studies, i.e., the hypothesis formed for the research proved out – motivation environment model, justified in theoretical part, is operating in Siauliai College.

Considering the received research results, the following preconditions have been formed: to organize the studies at Siauliai College in better way, to strengthen learning motivation, to improve the quality of studies and to present the recommendations in order to create learning motivation model of students.

## TURINYS

<b>ĮVADAS</b> .....	6
<b>1. STUDENTŲ MOTYVAVIMO, SIEKIANT PROFESINĖS KOMPETENCIJOS, TEORINIS PAGRINDIMAS</b> .....	10
1.1. MOKYMO SI MOTYVACIJOS KONCEPCIJA IR PROBLEMOS APIBRĖŽTIS .....	10
1.1.1. Motyvai, motyvacija, motyvavimas: bendrosios sampratos ir jų taikymas mokymo(-si) procese .....	10
1.1.2. Mokymosi motyvavimo teorijų apžvalga .....	12
1.1.3. Mokymosi motyvų/motyvacijos klasifikacija .....	19
1.2. MOKYMO SI MOTYVACIJA STUDIJŲ PROCESĖ .....	23
1.2.1. Studentų mokymosi motyvacija ir motyvavimo veiksnių reikšmė studijų procese .....	23
1.2. 2. Studentų motyvavimo studijuoti ir domėjimosi mokslo procesu aspektai .....	26
1.3. STUDENTŲ PROFESINĖS KOMPETENCIJOS SAMPRATA IR RAIŠKA STUDIJŲ PROCESĖ .....	37
1.3.1. Teorinis kompetencijos sampratos pagrindimas .....	37
1.3.2. Studentų profesinės kompetencijos struktūrinė analizė .....	40
<b>2. STUDENTŲ MOTYVAVIMO, SIEKIANT PROFESINĖS KOMPETENCIJOS, TYRIMO DIZAINAS</b> .....	42
2.1. TYRIMO METODOLOGINIS PAGRINDIMAS .....	42
2.2. TYRIMO METODIKA IR ORGANIZAVIMAS .....	46
2.2.1. Tyrimo procedūra, organizavimas ir duomenų apdorojimas .....	46
2.2.2. Tiriamųjų charakteristikos .....	47
<b>3. STUDENTŲ MOTYVAVIMO, SIEKIANT PROFESINĖS KOMPETENCIJOS ŠIAULIŲ KOLEGIJOJE TYRIMO REZULTATAI IR LYGINAMOJI ANALIZĖ</b> ..	54
3.1. BENDROJI ŠIAULIŲ KOLEGIJOS CHARAKTERISTIKA .....	54
3.2. STUDIJUOJANČIŲJŲ ŠIAULIŲ KOLEGIJOJE APKLAUSOS DUOMENŲ ANALIZĖ	55
3.2.1. Pasitenkinimo studijų proceso organizavimu vertinimas .....	55
3.2.2. Mokymosi motyvų reikšmingumo vertinimas .....	70
3.3. ŠIAULIŲ KOLEGIJOS DĖSTYTOJŲ APKLAUSOS DUOMENŲ ANALIZĖ .....	75
3.4. ŠIAULIŲ KOLEGIJOS ADMINISTRACIJOS DARBUOTOJŲ APKLAUSOS DUOMENŲ ANALIZĖ .....	83
<b>IŠVADOS</b> .....	92
<b>REKOMENDACIJOS</b> .....	96
<b>LITERATŪRA</b> .....	98
<b>PRIEDAI</b> .....	102

## ĮVADAS

**Darbo aktualumą** lemia šiuolaikinio aukštojo mokslo tendencijos ir jų raiška Lietuvos aukštajame moksle. Šiuo metu aukštasis mokslas pasižymi „masiškumu“, nes stojimo į aukštąsias mokyklas preliminari statistika, rodo, jog Lietuvoje aukštasis mokslas tampa daugumos jaunų žmonių gyvenimo dalimi. Visgi, reikia atkreipti dėmesį į tai, jog, svarbi ne tik galimybė jauniems žmonėms studijuoti, bet ir galimybė mokytis kuo kokybiškiau, kadangi masiškumas reiškia ne tik ekonominę konkurenciją tarp kito išsilavinimo ir profesijų grupių žmonių, bet ir konkurenciją tarp to paties išsilavinimo, profesijų grupės žmonių.<sup>1</sup>

Kalbėdami apie aukštosiose mokyklose rengiamų specialistų kompetencijos atitikti visuomenės ir darbo rinkos poreikiams išsilavinimo ir kvalifikacijų struktūros požiūriu, suprantama, kalbame apskritai apie aukštojo mokslo sistemos kokybę.

Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 nuostatose akcentuota, kad vieni iš svarbiausių aukštojo mokslo strategijos siekių yra: švietimo kokybės užtikrinimas, nuolatinės aukštojo mokslo studijų proceso tobulinimo galimybės, garantuojant tokią aukštojo mokslo studijų kokybę, kad parengti specialistai galėtų konkuruoti šalies bei Europos bendroje darbo rinkoje.<sup>2</sup> Tikslų įgyvendinimui keliami konkretūs uždaviniai skirtingiems švietimo sistemos lygmenims – aukštosioms mokykloms, mokykloms, pedagogams. Siekdama įgyvendinti keliamus tikslus ir uždavinius aukštoji mokykla turi sudaryti sąlygas įgyti kokybišką aukštąjį išsilavinimą pagal kiekvieno asmens gebėjimus. Kiekviena švietimo institucija kuria savo kokybės filosofijos sampratą įgyvendinimą.

Tačiau pastarojo dešimtmečio ne tik statistika, bet ir realus gyvenimas rodo, kad aukštosiose mokyklose studijų kokybė blogėja, nemažai studentų kolegijas lanko nenoriai, dažnai praleidinėja paskaitas, daug studentų, vos įstoję studijuoti, pradeda dirbti, o susidūrę su sunkumais atsisako tęsti studijas, dėstytojams tenka per didelis krūvis, valstybės finansavimas, tenkantis vienam studentui, yra mažiausias Europos Sąjungoje, o moksliniai tyrimai nesusieti su studijomis aukštosiose mokyklose.

Todėl **praktinis šio darbo reikšmingumas**, išsamus mokslinis studentų motyvacijos tyrimas, kuris padėtų suvokti studentų nenoro mokytis priežastis, problemos mastą bei, remiantis išsamia analize, ieškoti efektyvios problemos sprendimo strategijos. Labai yra svarbu laiku išsiaiškinti studentų mokymosi motyvacijos silpnėjimo ir nenoro mokytis atsiradimo kolegijoje ištakas bei numatyti šios problemos sprendimo strategiją. Mokymosi motyvaciją

---

<sup>1</sup> Zuzevičiūtė, V. (2003) Požiūris į mokymąsi Lietuvos aukštosiose mokyklose: prielaidos mokymuisi visą gyvenimą. *Socialiniai mokslai*, Nr. 5 (42).

<sup>2</sup> Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatas, patvirtintos 2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos seimas nutarimu Nr. IX-1700.

lemia ne tik aukštosios mokyklos mokymo(-si) procesas, žinios ir gebėjimai. Svarbu, kaip studentas vertina išsilavinimą ir ar laiko jį vertybe. Švedų prof. Martinsonas<sup>3</sup> tyrė kelių šalių studentų motyvaciją ir nustatė, jog dažniausiai motyvacija pasiskirsčiusi į dvi lygias dalis – gilioji motyvacija (turėti kokybiškas studijas) ir paviršutiniška – studijuoti tik dėl diplomo. Dabar, kai aukštasis mokslas tapo masiniu reiškiniu ir Lietuvoje, dalis mūsų studentų yra išties labai motyvuoti, o dalis siekia tik masinio aukštojo mokslo, kuris patvirtintų, kad asmuo pasiekė tam tikrą išsilavinimo standartą. Kai kur ši standarto kartelė, deja, nuleidžiama iki nepateisinamai žemo lygio. Todėl pagrindinis klausimas, į kurį bus ieškoma atsakymo – kaip mokymo įstaiga turi valdyti, tobulinti studijų proceso organizavimą, t. y. kokia turi būti sukurta studentų motyvaciją skatinanti mokymosi aplinka, kuri užtikrintų studentų pasitikėjimą savimi bei taptų impulsu, siekiant mokymosi tikslų ir profesinės kompetencijos.

**Tyrimo problema.** Tyrimo problema išreiškiama šiais klausimais:

- Kokios studijų aplinkos sąlygos turi būti sukurtos aukštojoje mokykloje, kad kiekvienas efektyvių studijų siekiantis studentas būtų motyvuotas tokiai veiklai?
- Kas sudaro studento mokymosi motyvavimo sistemą?
- Kas trukdo (turi įtakos) vystyti studentų mokymosi motyvacijai ir studentų profesinei kompetencijai?
- Kaip būtų galima patobulinti studijas, tuo pačiu užtikrinant ir profesinės motyvacijos vystymąsi?
- Ar Šiaulių kolegija pakankamai ir tinkamai užsiima studentų motyvavimu studijuoti, siekiant profesinės kompetencijos?

**Tyrimo objektas** – studentų motyvavimas aukštojoje mokykloje.

**Tyrimo dalykas** – studentų motyvavimas, siekiant profesinės kompetencijos, Šiaulių kolegijoje.

**Tyrimui iškelta hipotezė:**

- patikrinti ar Šiaulių kolegijoje veikia teoriškai pagrįsta studentų mokymosi motyvavimo aplinka (motyvacijos aplinkos modelis);
- nuo aukštosios mokyklos pasirinktos motyvavimo strategijos priklauso studentų požiūris į mokymąsi ir tikslų siekimą.

Jeigu iškelta hipotezė pasitvirtintų, galima būtų spėti, kad aukštosios mokyklos pasirinkta motyvavimo strategija tiesiogiai įtakoja ir studentų vidinę mokymosi motyvaciją.

---

<sup>3</sup> Kriščiukaitienė, G. (2008) *Ko neturėjo Faradėjus?* Diskusija prie apskritojo stalo apie mokslo ir studijų reformą. Švietimo ir mokslo ministerija

Pagrindinis šio darbo **tikslas** – išsiaiškinti, kaip priklauso studentų motyvacija nuo sėkmingo studijų proceso organizavimo bei kaip būtų galima patobulinti studijas, tuo pačiu užtikrinant ir profesinės motyvacijos vystimąsi.

**Siekiant tikslo sprendžiami uždaviniai:**

1. Atlikti mokymosi motyvacijos sampratų ir jų charakteristikų analizę.
2. Pagrįsti studentų motyvavimo studijuoti aplinkos koncepciją, apibrėžiant studento profesinės kompetencijos sampratą ir raišką studijų procese.
3. Naudojantis parengtais klausimynais iširti, kokia šiuo metu studijų aplinka yra Šiaulių kolegijoje ir kokia ji turėtų būti, kad visiškai užtikrintų studentui galimybę sėkmingai studijuoti.
4. Atsižvelgiant į gautus tyrimo rezultatus, parengti rekomendacijas studentų mokymo(-si) motyvavimo efektyvumui didinti.

Siekiant iširti kokios studijų aplinkos sąlygos turi būti sukurtos aukštojoje mokykloje, kad kiekvienas efektyvių studijų siekiantis studentas būtų motyvuotas tokiai veiklai, naudotasi mokslo darbų, dokumentų bei tyrimų medžiaga, išnagrinėta bei sistemingai remtasi mokslinė literatūra apie skirtingus mokymosi motyvacijos ir motyvavimo aspektus.

**Tyrimo metodologija grindžiama:**

- Lietuvos mokslininkų – V. Kanopienės, D. Tureikytės (2002), V. Zuzevičiūtės (2003); V. Baršauskienės, J. Guščinskienės (2003), S. Petružienės, A. Ruzgienės (2003), T. Lileikienės (2003), P. Jucevičienės, B. Stanikūnienės (2003), K. Kardelio, D. Karanauskienės (2003), A. Augustinienės (2004), A. G. Raišienės (2004), R. Ginevičiaus, R. Korsakienės, A. Stankevičienės (2004); D. Lipinskienės (2004) ir kt. tyrinėtais mokymosi motyvacijos studentų požiūriu į mokymąsi Lietuvos aukštosiose mokyklose tyrimais.
- Užsienio (J. Pear, 2001; Пеан, 1999; T. L. Good, J. Brophy, 1995; B. R. Hergenhahn, 1988; B. Klein, 1987) bei Lietuvos autorių (A. G. Raišienė, 2004; S. D. Lipinskienė, 2002; I. M. Šeščilienė, 2000; V. Šernas, 2000; A. R. Minkutė-Henrickson, 2000; G. Žibėnienė, 2006), požiūriais, nuostatomis apie skirtingus mokymosi motyvacijos ir motyvavimo aspektus, akcentuojančius reikšmingą ugdytinių mokymosi motyvų ir mokyklos ir dėstytojo kuriamos edukacinės aplinkos, aktyvių mokymo/mokymosi metodų, dėstytojo pedagoginės kvalifikacijos ir komunikacinių gebėjimų sąsają.
- Socialiniuose moksluose susiklosčiusi ir visuotinai pripažinta empirinio atrankinio tyrimo metodika.

Magistro darbe taikyti **tyrimo metodai:**

- Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė.



- Studijuojančiųjų ir dirbančiųjų apklausa. Tyrimo metu buvo apklausiami Šiaulių kolegijos studentai, dėstytojai ir administracijos darbuotojai. Iš viso buvo apklausta 260 respondentų.

- Lyginamoji analizė, leidusi palyginti gautus skirtingų respondentų grupių požiūrio į studijų proceso organizavimo, vykdymo ir motyvavimo ypatumų rezultatus.

- Statistinė duomenų analizė. Duomenys apdoroti panaudojant SPSS ( angl. *Statistical Package for the Social Sciences*) ir Ms Excel programinę įrangą.

#### **Darbe analizuojama:**

- studijuojančiųjų pasitenkinimo esama studijų proceso organizavimo aplinka, lemiančia profesinės kompetencijos įgijimą Šiaulių kolegijoje;

- dėstytojų nuomonė apie jų atliekamos veiklos ypatumus studijų procese;

- administracijos darbuotojų nuomonė, apie kolegijoje veikiančią studentų motyvavimo sistemą; studijų organizavimo sąlygų reikšmė studentų mokymo(-si) motyvacijai;

- probleminiai ir tobulintini aspektai studijų procese.

#### **Tyrimo strategija:**

- 1) atliekamas teorinės medžiagos rinkimas ir analizė;

- 2) parenkama tyrimo tikslui įgyvendinti tinkama ir praktikoje patvirtinta tyrimo metodika;

- 3) atrenkama tyrimo imtis;

- 4) anketuojami Šiaulių kolegijos studentai ir darbuotojai;

- 5) atliekama anketavimo metodu gautų tyrimo rezultatų analizė.

**Rezultatų mokslinis naujumas** atsiskleidžia tame kad, suformuluoti studentų motyvavimo studijuoti teoriniai sampratos pagrindai ir pagrįsta studentų mokymosi motyvavimo aplinkos struktūra.

**Rezultatų praktinis reikšmingumas.** Tyrimas yra taikomojo pobūdžio, t.y. remiantis teorinės ir praktinio tyrimo duomenų analizės rezultatais ir juos apibendrinančiomis išvadomis, galima rekomenduoti vadovams, sukurti Šiaulių kolegijos studentų mokymo(-si) motyvavimo modelį, kuris sudarytų prielaidas geriau organizuoti studijas Šiaulių kolegijoje, stiprinti mokymosi motyvaciją, gerinti studijų kokybę.

**Darbo struktūra ir apimtis.** Darbas susideda iš įvado, trijų dalių (teorinio pagrindimo, metodologinio bei praktinio tyrimų rezultatų), išvadų, literatūros sąrašo bei priedų.

# 1. STUDENTŲ MOTYVAVIMO, SIEKIANT PROFESINĖS KOMPETENCIJOS, TEORINIS PAGRINDIMAS

Teorinėje darbo dalyje, norint išsiaiškinti studentų motyvavimo siekti profesinės kompetencijos teorinius aspektus analizuojama įvairi Lietuvos ir užsienio mokslinė, publikacinė bei metodinė medžiaga, atliekama jų lyginamoji analizė bei atrenkami ir susisteminami esminiai studentų mokymosi motyvavimo metodologijos aspektai. Šiuo metodu analizuojami įvairūs literatūros šaltiniai, tikslinamos sąvokų sampratos, formuluojamas tyrimo aktualumas ir naujumas, grindžiamos prielaidos tyrimo eigai bei aptariami gauti duomenys.

## 1.1. MOKYMOŠI MOTYVACIJOS KONCEPCIJA IR PROBLEMOS APIBRĖŽTIS

### 1.1.1. Motyvai, motyvacija, motyvavimas: bendrosios sampratos ir jų taikymas mokymo(-si) procese

Mokymosi motyvacijos problema – bendra motyvacijos problemos dalis, todėl prieš ją nagrinėjant, pirmiausiai reikia aptarti pagrindines motyvacijos teorijas, panagrinėti kaip motyvacijos sąvoką traktuoja skirtingi autoriai, išsiaiškinti „mokymosi motyvacijos“ sąvoką.

Tiriant asmens motyvaciją, kaip psichologinį fenomeną, mokslininkai susiduria su daugeliu sunkumų, pradedant terminologijos tikslinimais ir baigiant motyvacijos proceso studijavimu.<sup>4</sup> Norint suprasti žmogaus elgesio ir veiklos priežastis, vartojamos *motyvacijos* bei *motyvo* sąvokos.

Motyvacija – plati sąvoka, apimanti žmogaus poreikius, polinkius, troškimus, interesus, siekius, vertybes, pažiūras, įsitikinimus.<sup>5</sup> Žodis motyvacija yra kilęs iš lotyniško žodžio „morere“ – judinti, skatinti.

Motyvo sąvokos aiškinimas nėra vienareikšmiškas. Nebuvo suformuota ir „motyvo“ sąvoka („motyvas“ kilęs iš lotyniško žodžio „movere“ – judinti). Motyvai siejami su tikslu, paskata, interesais, nuostatomis, emocijomis ir kt. Motyvai – veiksmų skatuliai, lemiantys jų pobūdį ir kryptį. Jie visada yra susiję su kuriuo nors stipriu poreikiu.<sup>6</sup> Motyvai skatina ne tik veiksmą, bet ir suteikia jam kryptį ir jėgą. Tuo dažniausiai paaiškinama, kodėl pasirinktas vienas ar kitas tikslas, kodėl nevienodai skiriama laiko ir dėmesio įvairioms veikloms.<sup>7</sup>

Įvairūs motyvacijos tyrėjai ši sudėtingą reiškinį apibūdina skirtingai – vieni motyvus apibrėžia kaip objektus, atitinkančius tam tikrą suvoktą poreikį, arba kaip santykį su tais

<sup>4</sup> Ильин, Е. (2003). Мотивация мотивы. Санкт-Петербург: Питер

<sup>5</sup> Gedvilienė, G., Stūronaitė, J. (1999). Stojančiųjų į aukštesniąją pedagogikos mokyklą motyvacija. *Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: VI tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Vilnius.

<sup>6</sup> Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996) *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius.

<sup>7</sup> Gedvilienė, G., Stūronaitė, J. (1999). Stojančiųjų į aukštesniąją pedagogikos mokyklą motyvacija. *Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: VI tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Vilnius.

objektais, kiti – kaip potraukius, nuo kurių priklauso tikslingi veiksmai. Kai kurie autoriai, apibūdindami motyvą, akcentuoja jame du komponentus: kokybinį arba krypties ir kiekybinį arba energetinį, kiti įvardija motyvą kaip sudėtingą integruotą psichologinę struktūrą, kurios sudėtyje yra poreikis, ketinimas, potraukis, asmenybės savybės. Dalis autorių akcentuoja hierarchinę motyvacijos struktūrą, o kiti teigia, kad nehierarchinis modelis yra lankstesnis. Dažniausiai motyvacijos šaltiniais įvardijami biologiniai, emociniai, kognityviniai ir socialiniai poreikiai bei siekimas juos patenkinti ir apibūdinamos šios motyvų funkcijos: struktūruojanti, semantinė, skatinamoji, energetinė, reguliatorinė, kognityvinė, selektyvi.<sup>8</sup>

Tačiau, koks yra motyvo ir poreikio santykis, vieningos nuomonės nėra. Vieni mokslininkai poreikį ir motyvą tapatina (Laužikas, 1993; Jovaiša, 2001 ir kt.), kiti (Kovoliov, 1970) motyvu laiko tik įsisąmonintą poreikį, dar kiti – ne patį poreikį, bet objektus, vaizdinius, mintis, galinčius patenkinti poreikį (Jacikevičius, 1995; Ševandrin, 1995; Butkienė ir Kepalaitė, 1996). (cituota pagal G. Gerikaitę)<sup>9</sup>

Šiame darbe vadovausimės M. Knowles (1983) motyvo ir motyvacijos samprata, nes manome, kad šis autorius integruoja daugumą motyvacijos teorijų, teigdamas, kad bet kokio elgesio atskirą aktą lemia poreikiai ir aplinka. Jei poreikis aktualizuojasi, kai aplinkoje nėra atitinkamo poreikio patenkinimo objekto, formuojasi specifinė būseną – motyvacinė nuostata, reiškianti potencialų pasiruošimą aktyviai reakcijai, kai minėtas objektas pasirodys.<sup>10</sup>

Lietuvos ir pasaulio mokslininkų fundamentiniai ir taikomieji mokymosi motyvacijos tyrimai pagrindžia teiginius, kad motyvacija yra stipriausias veiksnys, lemiantis moksleivių mokymosi sėkmę, padedantis ugdytis saugumo, prieraišumo, nusiteikimo siekti daugiau ir kitas nuostatas.<sup>11</sup> Mokymosi motyvacija *padeda mokiniui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti*, ar reikės pastiprinimo ir kokio, *aktualizuoja* būtinas mokinio žinias, sugebėjimus ir *įgūdžius, pažadina* jo jautrumą pagalbai iš išorės, *turi įtakos* mokymosi kokybei ir mokymosi *pasekmėms*. Motyvacija sąlygoja mokymosi rezultatus, dalyvaudama pasirenkant ir įsisąmoninant konkrečius mokymosi tikslus bei būdus. *Motyvai sukuria bendrą nusiteikimą mokytis, o nuo tikslų priklauso, kokie bus konkretūs mokymosi veiksmai*. Mokėjimas atrasti ir suformuluoti konkrečius *mokymosi tikslus* rodo mokinio motyvacijos brandumą.<sup>12</sup>

---

<sup>8</sup> Šeščilienė, I. M. (2000) *Pirmo kurso studentų pažintinio kryptingumo ugdymo strategija ir jos efektyvumo įvertinimas. Edukologijos daktaro disertacija*. Kaunas.

<sup>9</sup> Gerikaitė, G. (2005). Socialinio darbuotojo profesijos pasirinkimo motyvacija: lyginamoji analizė. *Jaunujų mokslininkų darbai*. Nr. 3(7).

<sup>10</sup> Šeščilienė, I. M. (2000) *Pirmo kurso studentų pažintinio kryptingumo ugdymo strategija ir jos efektyvumo įvertinimas. Edukologijos daktaro disertacija*. Kaunas.

<sup>11</sup> Barkauskaitė, M., Motiejūnienė, E. (2004) Mokymosi motyvacijos problema ir jos sprendimo galimybės. *Pedagogika*, Nr. 70.

<sup>12</sup> Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996) *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius.

*Apibendrinant*, reikia pasakyti, kad motyvacijos teorijų įvairovė rodo, koks sudėtingas ir kintantis reiškinys yra mokymosi motyvacija. Ji priklauso nuo daugelio veiksnių, kurie skatina besimokantįjį veikti, ieško atsakymų į klausimą, kodėl jis vienaip ar kitaip elgiasi, kodėl ta pati užduotis atliekama nevienodai.

### 1.1.2. Mokymosi motyvavimo teorijų apžvalga

Siekiant apibrėžti išskirtinius studentų motyvavimo aspektus, reikia aptarti teorinius mokymosi ir motyvavimo modelius. Iki šiol nėra sukurtos visiems priimtinos motyvacijos teorijos. Tai galima paaiškinti tuo, kad pagrindinę žmogaus elgesio priežastį sąlygoja susidariusi situacija, kurioje jis atsiduria, susiklosčius tam tikroms aplinkybėms ir tam tikru laiku. Svarbu, kas inicijuoja individo gyvybines galias realizacijos procese ir kiek pats individas pajėgus valdyti savo poreikių tenkinimo mastą. Motyvacijos teorijos siekia paaiškinti, kokius tikslus nori pasiekti individai, kokie jų poreikiai, kokios elgesio alternatyvos.

Egzistuoja daug mokymosi motyvacijos teorijų, tačiau pagal žmogaus elgesio priežasčių aiškinimą visas jas sąlyginai galima išskirti į keturias sampratas: *biheivoristinę*, *kognityvinę* ir *humanistinę* (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

#### Mokymosi motyvacijos teorijos

Mokymosi samprata	Teorijų kūrėjai/atstovai	Mokymosi motyvacijos teorijos	Motyvuojantys veiksniai
Biheivoristinė	I. Pavlovas E. L. Thorndike C. L. Hull B. F. Skinner J. B. Watson N. E. Milleris J. Dollardas	1) I. Pavlovo klasikinio sąlygojimo teorija; 2) E. L. Thorndike teorija; 3) C. L. Hullo teorija; 4) B. F. Skinnerio operantinio determinavimo teorija.	Apdovanojimai ir bausmės (pvz., stipendija, pašalpa, padėka, pagyrimas; stipendijos nemokėjimas, mokestis už studijas, gėda, neigiamas aplinkinių požiūris ir pan.)
Kognityvinė	H. Murray J. Kelly V. Vroom J. Adams	Kognityvinės ir procesų teorijos: 1) Lūkesčių teorijos; 2) Tikslų teorijos; 3) Lygybės (teisingumo) teorijos.	Mokymosi kokybę užtikrinantys faktoriai (pvz. mikroklimatas, studijų proceso koordinavimas, siekimas skatinti, kad studentas išsikeltų mokymosi tikslus ir pan.)
Humanistinė	A. Maslow	Poreikių teorijos: 1) Maslowo poreikių piramidė; 2) Aldeferio ERG teorija; 3) MacClellando poreikių kategorijos; 4) Herzbergo „dviejų veiksnių“ modelis.	Poreikių tenkinimas (pvz., normalios mokymosi sąlygos, stipendija, geri santykiai su bendrakursiais, dėstytojais, dalyvavimas mokymo įstaigos veikloje, dėstytojo ar aplinkinių vertinimas ir pripažinimas, tobulėjimo, savęs pažinimo siekimas ir pan.)

Šaltinis: sudarytas autorės, remiantis įvairiais šaltiniais

Paanalizuokime kaip atskiros mokymosi teorijos pritaikomos mokymosi motyvacijai tirti, kaip jose yra interpretuojamas mokymosi motyvavimas.

**Biheavioristinėse teorijose** akcentuojama, kad svarbiausi motyvuojantys bet kokios veiklos faktoriai – apdovanojimai ir bausmės. Biheavioristinio tyrimo objektas yra mokymo organizavimas, besimokančiųjų elgesys ir jų tarpusavio priklausomybė. Mokinys suvokiamas kaip pasyvus gavėjas, kuris neatsako už tai, kaip mokosi ir išmoksta. Todėl biheavioristai daugiau kalba apie gerą mokymą, o ne apie gerą mokymąsi.<sup>13</sup> Biheavioristai paskatinimui teikia daug reikšmės, laikydami jį pirminiu elgsenos reguliavimo mechanizmu. Tačiau jie daugiau kalba ne apie elgsenos motyvaciją, bet apie kontrolę ir rūpinasi tuo, kad sukelti pageidaujamą elgseną kontroliuojant stimulus, t.y. taikant vienus ar kitus paskatinimus.<sup>14</sup>

**Kognityvinių teorijų** metu gilinamasi į kokybines mokymosi ir teorinio mąstymo ypatybes. Šiose pažiūrose akcentuojama, kad už pačią realybę yra svarbiau, kaip individas ją suvokia. Reikmė ir sprendimas iš išorės, kognityvinis disonansas („kognityvinis alkis“) ar socialinė atribucija gali būti įvardijami kaip svarbūs motyvuojantys mokymosi veiklą veiksniai. Taigi labiau pabrėžiamas informacijos apdorojimas, o ne rezultatas. Kognityviuoju požiūriu, mokymasis yra daug potyrių, kurie ne visada pastebimi išoriniame elgesyje. Kognityvistai akcentuoja, kad mokymasis prasideda tada, kai mokinys pastebi turįs nepakankamai žinių. Ši mokykla taip pat iš esmės laikosi humanistinės žmogaus sampratos ir mokinį įsivaizduoja kaip smalsų, žinių siekiantį, tikslą turintį individą.<sup>15</sup>

Kognityvinėje mokymosi motyvacijoje plačiai naudojamos lūkesčių, tikslų bei lygybės (teisingumo) teorijos.

V. Vroom lūkesčių (vilčių) teorija<sup>16</sup> teigia, jog motyvacija yra lūkesčių, valentingumo ir instrumentalumo funkcija. Motyvaciją lemia visi šie veiksniai:

**MOTYVACIJA = Lūkesčiai → Instrumentalumas → Valentingumas**

*Lūkesčiai* išreiškia žmogaus viltį, jog pastangos leis atlikti konkretų veiksmą ar veiklą. Pavyzdžiui, abiturientas, mąstydamas, ar rengtis didelei konkurencinei atrankai į neuniversitetinę įstaigų ir įmonių administravimo studijų programą, svarsto, ar sugebės ten įstojęs sėkmingai studijuoti. Jeigu jis yra įsitikinęs, kad įdėtos pastangos nueis „niekais“, nes sugebės sėkmingai studijuoti šioje studijų programoje, lūkesčiai bus lygūs 0; jeigu jis visiškai

<sup>13</sup> Gudžinskienė, V. (2008) Mokymo ir mokymosi sampratų analizė. *Pedagogika*, Nr. 90, p. 49-56

<sup>14</sup> Rupšienė, L. (2000) *Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškiny: monografija*. Klaipėdos universitetas

<sup>15</sup> Gudžinskienė, V. (2008) Mokymo ir mokymosi sampratų analizė. *Pedagogika*, Nr. 90, p. 49-56

<sup>16</sup> Minkutė-Henrickson, R. (2000). *Pasiekimo testai ir testavimas kaip asmenybės motyvavimo studijoms veiksnys: monografija*. Kaunas: Technologija

įsitikinęs savo studijavimo sėkme – lūkesčiai lygūs 1. Šia prasme lūkesčių vertė svyruoja nuo 0 iki 1.

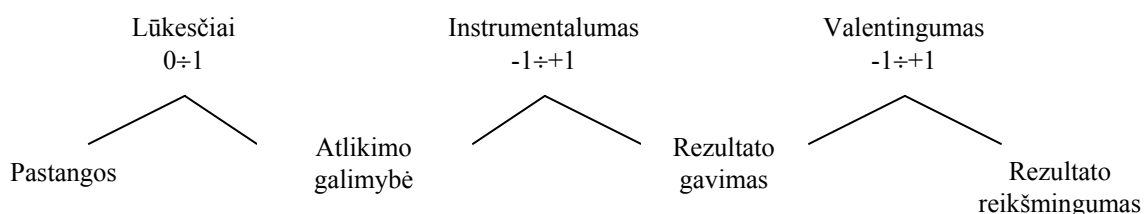
*Instrumentalumas* yra atlikimo-naudos supratimas. Jis reiškia asmens tikėjimą, kad gauta nauda yra atitinkamo atlikimo rezultatas. Pavyzdžiui, sėkmingai studijuodamas akredituotoje valstybinėje kolegijoje, studentas yra įsitikinęs, kad gaus valstybės pripažįstama profesinio bakalauro diplomą, ir atvirksčiai, nors ir lengviau studijuodamas privačioje kolegijoje, neturinčioje akreditacijos, jis žino, kad jo diplomą nebus tokios vertės kaip pripažintas akredituotos kolegijos. Taigi instrumentalumo skalė svyruoja nuo -1 iki +1. Nusakyti asmens instrumentalumą yra labai svarbu, nes žmogus įvykdys užduotį gerai tik tada, kai jo instrumentalumas ir valentingumas bus teigiami.

*Valentingumas* rodo teigiamą ar neigiamą vertinimą. Valentingumas atspindi teikiamą pirmenybę ir priklauso nuo asmens poreikių. Valentingumo koncepcija yra pagrįsta prielaida, jog bet kuriuo momentu žmogus labiau pripažįsta esamą naudą, nei kitas galimas potencialias naudas. Pavyzdžiui, neuniversitetinis diplomas verslo administravimo kryptyje Vakarų šalyse yra labai svarbi verslo karjeros sąlyga,  $V=+1$ , o Lietuvoje prieš kelerius metus jis dar neturėjo didelės valentingumo išraiškos, tada  $V \rightarrow 0$ . Gali būti, kad kai kuriose veiklos srityse pripažįstamas ir neigiamas valentingumas.

Pagal Vroom teoriją, aukštesnis motyvacijos lygis bus tada, kai lūkesčiai, instrumentalumas ir valentingumas bus aukšti, o ne žemi. Jei visi komponentai lygūs nuliui, tai bendras motyvacijos lygis taip pat bus 0.

Taigi pagal lūkesčių teoriją motyvacija formuoja, žmogui nuosekliai įvertinant šiuos savo veiklos veiksnius:

1) pastangas; 2) atlikimo galimybę; 3) rezultato gavimo galimybę; 4) to rezultato reikšmingumą (žr. pav.).



**1 pav.** Lūkesčių teorijos struktūrinė išraiška

Šaltinis: Minkutė-Henrickson, R. (2000). *Pasiekimo testai ir testavimas kaip asmenybės motyvavimo studijoms veiksnys: monografija*. Kaunas: Technologija

Minkutė-Henrickson (2000), pabrėžia, jog motyvacija pagal Vroom – tai sprendimo priėmimas, kiek daug pastangų reikia įdėti, sprendžiant problemas. Pirmiausia motyvacija yra įtakojama individo lūkesčių, kurie priklausomai nuo pastangų skatina individą veikti.

*Tikslų teorija*, skirtingoje literatūroje dar vadinama tikslų nustatymo teorija. Ji didelį dėmesį skiria pačių tikslų formulavimui ir siekimui. Psichologo Edwin Locke manymu, natūralus žmogaus polinkis formuluoti tikslus ir jų siekti naudingas tik tada, kai žmogus supranta ir pripažįsta konkretų tikslą. Tai pat būtina sąlyga, kad žmogus turėtų ir pats tai žinos turįs gabumą ir sugebėjimų, reikalingų tam tikslui pasiekti. Taigi, remiantis šia teorija, pavieniai asmenys yra motyvuoti, kai elgiasi taip, kad artėtų prie tam tikrų aiškių tikslų, kuriuos patys priima ir tikisi protingai pasiekti. Šios teorijos taikymas ugdymo procese susijęs su mokymosi klimato, paremto bendradarbiavimu, vertinimo praktikos koordinavimu, siekiant, kad studentai išsikeltų sau mokymosi tikslus, o ne vien tik užduoties atlikimo arba vengimo tikslus. Dėl pastarųjų tikslų ši motyvacija ir yra kritikuojama, nes studentus motyvuoja daugybė tarpusavyje sąveikaujančių veiksnių, kuriuos sukelia emociniai, pažintiniai, socialiniai, mokymosi tikslai, nukreipti į procesą (produktyviausi), rezultata, atlygį ir nemalonumų vengimą (neproduktyviausi).<sup>17</sup>

J. Adams išvystė *teisingumo teoriją*,<sup>18</sup> kuri aiškina, kad individui, kaip integruotam organizacijos vienetui, nepaprastai reikšmingas poreikis gauti ekvivalentinį atlygį už savo veiksmus. Ši teorija yra pagrindinė socialinės nelygybės teorija. Autorius neteisingumą apibrėžia taip: žmogus jaučia neteisingumą, kai jo įdėjimą nekompensuoja gautas atlygis (pvz., studentas gali jaustis neteisingai įvertintas dėstytojo už jo atliktą užduotį ir pan.). Asmuo lygina:

- a) savo indėlį su savo atlygiu;
- b) savo indėlį bei atlygį su kito individo indėliu ir atlygiu;
- c) savo indėlio ir atlygio santykį su organizacijos.

Studentai lygina save su kitais, bendrakursiais, bendramoksliais studijuojančiais ir atliekančiais tas pačias užduotis toje pačioje studijų programoje, aukštojoje mokykloje.

Taigi svarbu ne vien tai, ar pastangos ir atlygis atitinka vienas kitą, bet visų pirma ir tai, kad individas pats tą atitikimą pripažintų ir suvoktų. Problema ta, kad teisybė suvokiama dažniausiai individualiai, todėl gražūs tik šios teorijos principai, o praktiškai juos taikyti gana komplikuoja.

**Humanistinė mokymo(si) motyvacijos samprata** remiasi humanistinės pedagogikos ir psichologijos kertiniais teiginiais, orientuota į žmogaus prigimties galių atskleidimą, dorą, laisvą, atsakingą žmogaus ugdymą. Pagrindinis principas – kiekvieno asmens vertės pripažinimas ir pagarba jam, asmens pasirinkimo laisvė ir atsakomybė. Remiantis V. Gudžinskiene (2008), humanistinės mokyklos svarbiausias tikslas – ne tik teikti žinias, bet ir ugdyti sugebančią pažinti žmogų asmenybę. Aukštoji mokykla pirmiausia turi padėti kiekvienam

<sup>17</sup> Stoner, J. A. F., Freeman, R. E., Gilbert, D. R. (2001) *Vadyba*. Kaunas: Poligrafija ir informatika

<sup>18</sup> Minkutė-Henrickson, R. (2000). *Pasiekimo testai ir testavimas kaip asmenybės motyvavimo studijoms veiksnys: monografija*. Kaunas: Technologija

suprasti save, suvokti savo tapatybę, rasti gyvenimo tikslą. Vadinasi, mokymas turi būti orientuotas į žmogų, turi jam padėti išreikšti save ir tapti geresniam. Manoma, kad viską galima pasiekti patenkinus esminius individo poreikius: jis turi būti gerbiamas, psichologiškai turi jaustis saugus, vertinamas kitų, adekvačiai vertinti save. Kai įgyvendinami šie poreikiai, skleidžiasi ir auga sveikas, harmoningas žmogus, kuris gyvenime vadovaujasi bendrosiomis vertybėmis. Taip pat akcentuojama, kad aukštesnio lygmens besimokančiojo poreikiams nebus galimybių išsiskleisti, jei nors iš dalies bus nepatenkinti baziniai poreikiai. Kartu pripažįstama ir aplinkos, kaip motyvacijos šaltinio, įtaka.<sup>19</sup>

Šios mokyklos teorijos labiausiai naudojamos, siekiant suprasti kaip besimokantysis iš vienos mokymosi pozicijos pereina į kitą bei nustatyti poreikius, skatinančius studentą veikti. Didžiausią reikšmę turėjo A. H. Maslow, C. P. Aldefer, D. McClelland, F. Herzberg ir kitų mokslininkų darbai.

A. Maslow (2006) poreikių hierarchija apima penkių pagrindinių lygmenų poreikius, kurie klasifikuojami, atsižvelgiant į jų prioritetinę padėtį: apačioje yra fiziologiniai poreikiai – egzistencijos ir saugumo poreikiai, kuriuos reikia patenkinti pirmiausia. Kai jie yra patenkinti, tenkinami socialiniai. Po jų ateina eilė pagarbos, savo vietos visuomenėje siekio, o po jų – savirealizacijos poreikiams. Save išreiškusio žmogaus poreikiai: būti atviru, o ne užimti savignyos poziciją, mylėti kitus ir save, elgtis dorai ir sąžiningai visuomenės atžvilgiu, būti autonomišku ir kūrybišku, būti smalsiu ir nuoširdžiai bendrauti su aplinka. Anot Maslow, negalima tikėtis patenkinti besimokančiojo aukštesniųjų poreikių, kol nėra patenkinti jo fiziologiniai ir socialiniai poreikiai. Jei studentas ateina į mokymo įstaigą alkanas, nesveikas, įžeistas ar pan., vargu ar įmanoma suformuoti jo mokymosi motyvaciją.<sup>20</sup>

Pagal A. Maslow teoriją aišku, jog patenkinti poreikiai nebus stiprūs motyvatoriai, kaip dar nepatenkinti poreikiai. Besimokantieji nori ginti tai, ką jau turi, tačiau tolyn judės noriai tik tada, kada norės gauti daugiau. Tarkim, studentas jausis saugus, jeigu jis gaus stipendiją ir pedagogai palankiai į jį žiūrės, kadangi jo mokymosi rezultatai bus geri, tačiau jis sieks daugiau žinių, jeigu jaus, kad tobulėja ir gali siekti svarios vietos tolimesnėje veikloje, visuomenėje.<sup>21</sup>

Mokslininkų A. H. Maslow, C. P. Aldefer, D. McClelland nagrinėtos motyvacinės teorijos yra grindžiamos poreikių akcentavimu, toliau šias teorijas rutuliojo F. Herzberg savo dviejų veiksmių motyvacijos teorijoje. Vadovaujantis šia bazine vadybos mokslo teorija, ją galima adaptuoti pedagoginiam procesui.

---

<sup>19</sup> Šeščilienė, I. M. (2000) *Pirmo kurso studentų pažintinio kryptingumo ugdymo strategija ir jos efektyvumo įvertinimas. Edukologijos daktaro disertacija*. Kaunas.

<sup>20</sup> Maslow, A. (2006) *Motyvacija ir asmenybė*. Vilnius: Apostrofa

<sup>21</sup> Minkutė-Henrickson, R. (2000). *Pasiekimo testai ir testavimas kaip asmenybės motyvavimo studijoms veiksnys: monografija*. Kaunas: Technologija



F. Herzberg 1959 m. pasiūlė pasitenkinimo darbu organizacijoje teoriją<sup>22</sup>, kurioje nustatė veiksnius, sukeliančius darbuotojų pasitenkinimą ar nepasitenkinimą. Nepasitenkinimą (neigiamo veiksnio prasme) keliantys veiksniai yra susiję su darbo aplinka, o keliantys pasitenkinimą (teigiamo veiksnio prasme) – su darbo turiniu. Mokslininkas išskyrė dvi grupes veiksmų: higieninius (palaikymo) ir motyvacinčius (pasitenkinimo) veiksnius.

*Higieniniai (palaikymo) veiksniai* susiję su aplinka, kurioje žmogus dirba. Higieniniams veiksniams kaip – nepasitenkinimo sukėlėjams, priskyrė vadovavimo stilių, įmonės politiką ir organizavimą, darbo vietos aprūpinimą ir sąlygas, socialinius ir emocinius santykius su vadovais, kolegomis, statusą, prestižą, rangą, saugumą, atleidimo pavojų, atlyginimą, pajamas, profesijos sąlygotą išorinio gyvenimo standartą. Higieniniai (palaikymo) veiksniai žmonių geriau dirbti nemotyvuoja, o apsaugo juos nuo nepasitenkinimo.

*Motyvaciniai (pasitenkinimo) veiksniai* susiję su paties darbo pobūdžiu bei turiniu, atsilyginimu už darbo rezultatus ir motyvuoja žmones geriau dirbti. Jis nustatė, jog darbo užduoties turinys veikia motyvuoja žmones geriau dirbti. Šių veiksmų nebuvimas nesukelia nepasitenkinimo, tuo tarpu jų buvimas sąlygoja pasitenkinimą ir motyvuoja darbuotojus efektyviau dirbti. Darbuotojų pasitenkinimas didžia dalimi priklauso nuo darbo esmės, atsakomybės, pasiekimo, pripažinimo, paaukštinimo bei tobulėjimo galimybių.<sup>23</sup> Darbuotojai ar besimokantieji visų pirma stipriausiai yra motyvuojami tuo, ką padaro patys. Kai žmonės pajaučia atsakomybę arba yra pripažįstami dėl savo pačių veiksmų, tada jie ypatingai motyvuojami tolesnei veiklai arba studijoms.

Kaip teigia R. Minkutė-Henrickson (2000), F. Herzberg tyrimai įtakojo naują motyvacijos, kaip proceso, supratimą. Vadovas ar pedagogas, norėdamas sužadinti energiją, nukreiptą į užduoties atlikimą, kad būtų pasiekti maksimaliai geri rezultatai, turi pateikti darbuotojams ar studentams tokį palaikančių (higieninių) ir motyvuojančių veiksmų rinkinį, kad darbuotojai ar studentai jaustų visų individo poreikių patenkinimą (žr. 2 pav.).

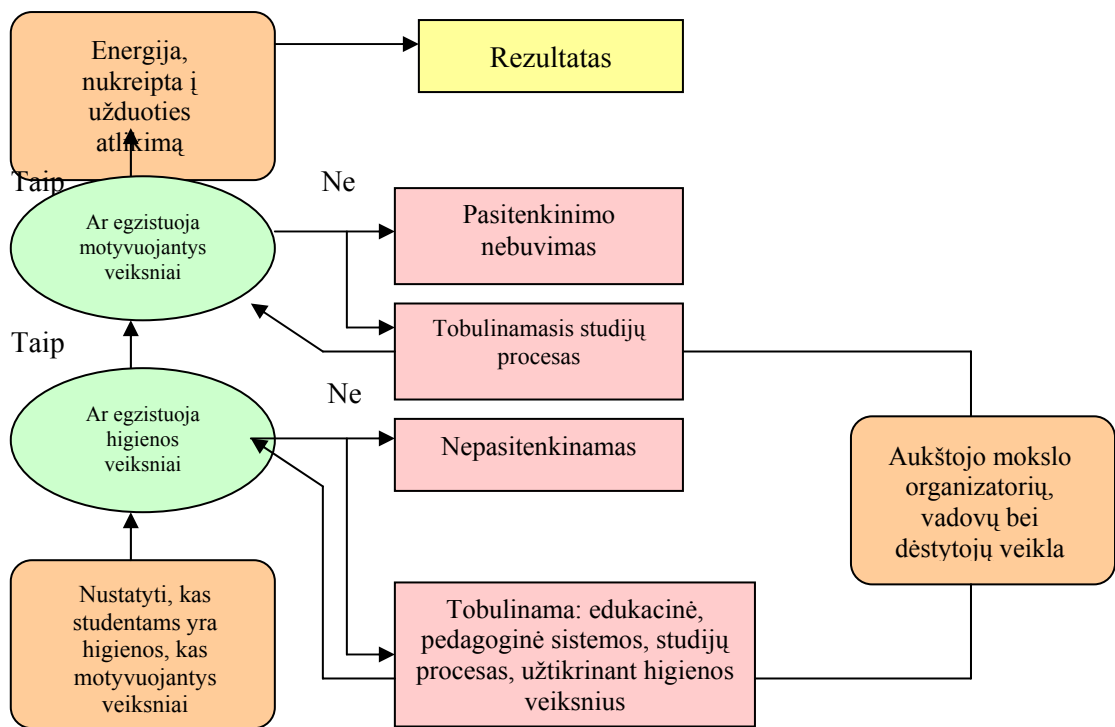
Taigi jei aukštojo mokslo organizatorių, vadovų ir pedagogų siūlomos studijų sąlygos, plačiąja prasme, stokos palaikymo (higienos) elementų, kils besimokančiųjų nepasitenkinimas, kurį visiškai pašalinti arba sušvelninti galės tik trūkstamų sąlygų suteikimas. Bet jeigu žemesniojo lygmens poreikių patenkinimas (higienos veiksniai) ir bus užtikrintas, bet stokos aukštesniojo lygmens poreikių patenkinimo (motyvuojantys veiksniai), kils abejingumo būseną; sukelti domėjimąsi studijomis galės tik trūkstamų motyvuojančių charakteristikų suteikimas.<sup>24</sup>

---

<sup>22</sup> Sakalas, A. (2003). *Personalo vadyba*. Vilnius: Margi raštai.

<sup>23</sup> Sakalas, A. (2003). *Personalo vadyba*. Vilnius: Margi raštai.

<sup>24</sup> Minkutė-Henrickson, R. (2000). *Pasiekimo testai ir testavimas kaip asmenybės motyvavimo studijoms veiksnys: monografija*. Kaunas: Technologija



**2 pav.** Studentų motyvuojančių veiksnių patenkinimas

Šaltinis: Minkutė-Henrickson, R. (2000). *Pasiekimo testai ir testavimas kaip asmenybės motyvavimo studijoms veiksnys: monografija*. Kaunas: Technologija

Nepaisant F. Herzberg teorijos problemiško, ji yra reikšmingas metodologinis pagrindas, nes leidžia teigti, kad motyvuojant studentus priimti giluminį požiūrį į mokymąsi, visų pirma reikia užtikrinti higieninius veiksnius, kurių nebuvimas kelia nepasitenkinimą ir siejami su aplinka ir tik po to galvoti apie motyvacinių veiksnių, siejamų su pačia mokymosi veiklos esme, užtikrinimą.

Skirtingos mokymosi teorijos gali būti suprastos priklausomai nuo dėstytojo, mokomojo dalyko, mokymo/si metodų ir besimokančiojo susidomėjimo. Aukštoji mokykla organizuodama studijų procesą turėtų nuspręsti, kurios psichologinės teorijos ir mokymosi motyvacijos žadinimo principai jai priimtinausi ir vertingiausi, įgyvendinant svarbiausius ugdymo ir mokymo/si uždavinius. Būtent tai lemia mokymo stilių bei sėkmingą studento mokymąsi siekti profesinės kompetencijos.

Mokslininkai, tirdami studentų mokymąsi, kelia klausimą apie mokymosi motyvų tipus, rūšis – skirstymą pagal tam tikrus požymius. Todėl toliau darbe stengtasi trumpai išsiaiškinti motyvų bei motyvacijos klasifikacijas.

### 1.1.3. Mokymosi motyvų klasifikacijos ir motyvacijos rūšys

Mokslininkams iki šiol dar nepavyko sukurti vieningos, visiems priimtinos mokymosi motyvų klasifikacijos, nes mokymosi motyvacijos sfera pernelyg įvairi ir sudėtinga. Kai kurie tyrėjai kategoriškai pasisako prieš bandymus skirstyti motyvus ir su jais susijusią aktyvaciją.<sup>25</sup> Tokią nuostatą jie grindžia tuo, kad bet kuri žmogaus veikla yra tokia sudėtinga, kad pirminiai, antriniai ir tretiniai motyvai susipina, jų ribos yra labai lanksčios ir, kaip taisyklė, nepastebimos. Gal būt todėl įvairūs autoriai mokymosi motyvus grupuoja labai skirtingai.

Vadovaujantis įvairiais šaltiniais (L. Jovaiša, 2007, I. M. Šeščilienė, 2000, L. Rupšienė, 2000, G. Butkienė, A. Kepalaite, 1996) autorė apibendrintus duomenis pateikia 2 lentelėje.

2 lentelė

#### Mokymosi motyvų grupės (pagal įvairius autorius)

Autorius	Siūloma motyvų klasifikacija
N. Gage, D. Berliner	Esminga vidinė motyvacija Neesminga išorinė motyvacija
D. Beresnevičienė	Materialiniai, profesiniai, socialiniai
B. Bitinas	Išsilavinimo, pažinimo interesų, pasitikėjimo savo gebėjimu mokytis
L. Božovič, M. Jakobson	<i>Teigiama motyvacija:</i> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Pažintiniai</b> (noras gauti žinių, noras įsisavinti būdus, kaip tas žinias gauti);</li> <li>• <b>Socialiniai</b> (noras įgyti žinių, kad būti naudingu savo kraštui, arba dirbti socialiai reikšmingą darbą, turėti autoritetą aplinkinių žmonių tarpe).</li> </ul> <i>Neigiama motyvacija:</i> įsivaizduojami ar realūs nemalonumai, kurie gali kilti, jei nebus mokomasi
P. Burges, P. Cross	Noras žinoti, noras pabėgti nuo nuobodulio, noras būti socialiai aktyviu; Siekimas savo asmeninio tikslo, siekimas socialinio tikslo, siekimas religinio tikslo; siekis atitikti formalius reikalavimus
G. Butkienė, A. Kepalaite	<i>Vidinė motyvacija:</i> smalsumas, augimo poreikis, savigarba, įvairūs konfliktuojantys motyvai, poreikis gauti gerus įvertinimus ir būti mylimiems, priklausomumas ir nepriklausomybė <i>Išorinė motyvacija:</i> skatinimai ir bausmės
L. B. Itelson	Mokymosi rezultatai, mokymosi tikslai, mokymosi procesas
L. Jovaiša	Pirminiai (tiesioginiai), antriniai (netiesioginiai); Dispoziciniai, spontaniniai, reaktyviniai; Sąmoningi, mažai sąsąmoninti, nesąmoningi
A. Juška	Ateities, prestižo, pažintiniai, pareigos, prievartos, mėgstamo ir gerbiamo žmogaus įtakos
I. Poklasyj	Socialiniai, pažintiniai
V. Rajeckas	Socialiniai arba ateities, perspektyviniai Betarpiškai skatinantys arba tiesioginiai (praktiniai, teoriniai, prestižo, baimės, pareigos)
G. Rosenfeldas	Nesusiję su tikslu motyvai (arba tiesioginiai) Su tikslu susiję motyvai
L. Rupšienė	Pirminiai (vidiniai), antriniai (išoriniai)
J. Vaitkevičius	Tiesioginiai, netiesioginiai

Šaltinis: Šeščilienė, I. M. (2000) *Pirmo kurso studentų pažintinio kryptingumo ugdymo strategija ir jos efektyvumo įvertinimas. Edukologijos daktaro disertacija*. Kaunas.

<sup>25</sup> Šeščilienė, I. M. (2000) *Pirmo kurso studentų pažintinio kryptingumo ugdymo strategija ir jos efektyvumo įvertinimas. Edukologijos daktaro disertacija*. Kaunas.

Akivaizdu, kad beveik visi autoriai išskiria vidinius-išorinius arba tiesioginius-netiesioginius mokymosi motyvus, tik įvardija juos skirtingai. Galima teigti, kad mokymosi motyvai yra visa tai, kas skatina studento aktyvumą studijų procese ir studentų mokymąsi lemia įvairių motyvų sistema, nulemta asmenybės vertybinių orientacijų, nuostatų bei aukštosios mokyklos aplinkos ir sąlygų. Todėl toliau reikia kalbėti apie poreikių ir interesų vaidmenį mokymosi motyvacijoje.

Mokslinėje literatūroje motyvacija skirstoma į *vidinę* ir *išorinę*. Pastaruoju metu daug dėmesio skiriama vidinės ir išorinės motyvacijos klausimams. Galima sakyti, kad vidinė motyvacija reiškia, jog žmogus į kokią nors veiklą įsitraukia ne tiek dėl būsimų jos rezultatų, o todėl, kad jam yra maloni, įdomi pati veikla. Išorinė elgesio motyvacija – tokia, kurią nulemia laukiamas apdovanojimas, atlyginimas, bausmė ir pan. Paanalizuokime kaip skirtingi mokslininkai interpretuoja vidinės ir išorinės mokymosi motyvacijos rūšis.

**Vidinė motyvacija.** Tai noras būti veiksmingam ir veikti dėl pačios veiklos.<sup>26</sup>

G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996) teigia, kad stipriausią vidinę mokymosi motyvaciją sukelia vidinis džiaugsmas, lydintis išmokimą. Veiksmingiausia ir prasmingiausia mokymosi motyvacija yra susijusi su gyvenimo prasmės jausmu ir pačių žmogiškiausių vertybių įsisąmoninimu. Ji kyla dvasinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, kai visiškai įsisąmoninamas asmeniškasis patyrimas ir atsiranda galimybė savarankiškai spręsti. Skirtingi pasirinkti tikslai skirtingai motyvuoja žmogaus elgesį. Tai lemia nevienodos mokymosi ir gyvenimo pasekmės. Kai mokymosi dalis tampa studento veiklos motyvu, tokie motyvai gali būti: *mokymosi rezultatai, mokymosi tikslai* ir *mokymosi procesas*.<sup>27</sup>

Mokymosi rezultatai – tai džiaugsmo arba palengvėjimo būseną, ką nors išmokus, ar kitų žmonių įvertinimas. Mokymosi tikslai yra susieti su mokymosi turiniu ir informacija, kurią gauna studentas; svarbu įgyti žinių, išmokti naujų dalykų. Trečiojo tipo motyvams priskiriamas kliūčių nugalėjimas, protinių galių panaudojimas savo sugebėjimams išreikšti.

N. L. Gage ir D. C. Berliner (1994) vidinę motyvaciją pavadina *esmingąja* - be aiškaus atlyginimo, kuri rodo, kad atlyginimas glūdi pačioje veikloje. Esmingoji vidinė motyvacija būna tada, kai žmogus galvoja, jog pats kontroliuoja savo elgesį, o jo elgesio priežastis glūdi jame pačiame. Kai kas teigia, kad esmingai motyvuotas elgesys yra geresnis už neesmingai motyvuotą elgesį, kuris priklauso nuo būsimo atlyginimo. Autorės dar išskiria *laimėjimų, socialinę motyvaciją* ir *kompetenciją*.

---

<sup>26</sup> Myers, David G.. (2000). *Psichologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.

<sup>27</sup> Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996) *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius.

*Laimėjimų motyvacija.* Ji dar kitaip vadinama gerų rezultatų motyvacija yra labai svarbus vidinis motyvacijos veiksnys.<sup>28</sup> Gerų rezultatų motyvacija – sėkmės, laimėjimų poreikis, noras ką nors padaryti labai gerai. Kuo daugiau pasiekia individas, tuo dar daugiau jis nori pasiekti tolimesnėje veikloje. Tai yra labai svarbu pedagogams, besimokantiesiems ir visuomenei. Nuo kiekvieno individo priklauso, kokiais būdais jis siekia gerų rezultatų. Laimėjimų motyvas siejasi su kitais motyvais ir turi didelę reikšmę mokymuisi.

Laimėjimų motyvacija – troškimas atlikti viską labai gerai, tobulinti savo įgūdžius ir mąstymą, valdyti padėtį ir greitai pasiekti aukštą lygį.<sup>29</sup> Žmonės, kuriems stiprūs laimėjimų poreikiai, yra atkaklūs ir pasiekia daugiau. Didžiausi laimėtojai išsiskiria ne tiek nepaprastu talentu, kiek nepaprasta kasdiene drausme. Kuo stipresnė laimėjimų motyvacija, tuo daugiau pasiekama. Turintys stiprią laimėjimų motyvaciją individai ilgai ir atkakliai dirba net ir tada, kai jiems nesiseka atlikti užduotį. Jie dažnai mano, kad jiems nesiseka atlikti užduotį, nes jie per mažai laiko ir pastangų skyrė tai užduočiai atlikti, o ne kažkas kaltas.

Laimėjimų motyvacija yra glaudžiai susijusi su vidine motyvacija. J. Spence ir R. Helmreichas<sup>30</sup> padarė išvadą, kad vidinė motyvacija lemia didelius laimėjimus, o išorinė paprastai didelių laimėjimų nelemia. Šie mokslininkai išskyrė tris vidinės motyvacijos apraiškas:

- 1) meistriškumo siekį;
- 2) norą dirbti;
- 3) rungtyniavimą (cituota pagal J. Leskauskaitę, 2006).

Laimėjimų motyvaciją galima išsiugdyti. Žmogui reikia išmokti pažinti savo teigiamybes ir silpnybes, išmokti sau kelti realius tikslus, planuoti kaip juos pasiekti, tinkamai vertinti savo darbą, pažinti savo jausmus, valdyti savo elgesį, kad besimokantįjį lydėtų sėkmė, svarbu turėti ne tik protinių sugebėjimų, bet ir tikėti tais sugebėjimais bei savo jėgomis.<sup>31</sup>

*Socialinė motyvacija.* Individas ieško, siekia kontaktų su kitais žmonėmis, nori su jais suartėti, reikštis grupėje, būti gerbiamas, nori užsitikrinti pasitikėjimą. Savigarbos motyvas stiprina pasitikėjimą savimi, pajėgumą, įsitikinimą, kad esi kitiems reikalingas ir naudingas. Todėl labai svarbus aukštosios mokyklos dėmesys studentui: pagarba, paskatinimas, pagyrimas. A. Urbonienės (2005) nuomone, studijos nėra vien tik akademinis ar profesijos įgijimo procesas, bet ir socialinė erdvė, kurioje nuolat vyksta sąveika tarp dėstytojų ir studentų. Jeigu šios sąveikos pagrindą sudaro nuostata, kad kiekvienas individas ateina studijuoti, atsinešdamas

---

<sup>28</sup> Gage, N.L, Berliner, D.C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alma littera.

<sup>29</sup> Myers, David G. (2000). *Psichologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.

<sup>30</sup> Leskauskaitė, J. (2006). Socialinės pedagogikos studijų programos studentų profesijos pasirinkimo motyvacija.

<sup>31</sup> Myers, David G.. (2000). *Psichologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.

savo gyvenimišką patirtį, tai sukuria sąlygas kokybiškesniems tarpusavio santykiams bei sudaro prielaidas studento asmenybės augimui. Sąveika tarp studentų studijų procese idealiu atveju turėtų virsti reflektuojančia bendruomene akademinėje erdvėje per kolektyvinį mokymosi būdą.<sup>32</sup>

*Kompetencija.* Tai dar vienas vidinis mokymosi motyvas. Daugeliui žmonių malonu užduotis atlikti gerai. Kuo dažniau besimokantysis ar kita veikla užsiimantis žmogus mato gerus rezultatus, tuo labiau stiprėja noras ir toliau tai atlikti gerai. Galima tikėtis, kad ir ateityje žmogus norės studijuoti ir siekti gerų rezultatų. Studentus, kurie laiko save sėkmingai besimokančiais, pedagogų pagyrimas ir vertinimas skatina dar geriau mokytis. Tie, kurie savo ir pedagogų akyse jaučiasi menkesni, turi mažiau galimybių pakilti. Šiuo atveju pedagogai turi stengtis sukurti situacijas, kad tokie studentai įsitikintų, kad jie gali pasiekti gerų rezultatų.<sup>33</sup>

**Išorinė motyvacija.** Išorinė motyvacija slypi studentą supančioje aplinkoje, santykiuose su kitais žmonėmis.

N. Gage, D. Berliner (1994) teigia, kas neesmingoji išorinė motyvacija – kai žmogus galvoja, jog jo elgesį lemia išorinės jėgos.

D. Lipinskienė (2002) *išorinę motyvaciją* apibūdina kaip akcentą į tai, ką duos studentui mokymosi rezultatas. Kai studentai yra motyvuojami išoriškai, jie atlieka užduotis tik dėl to, kad jiems yra svarbu ir vertinga tai, ką duos rezultatas, kuris gali būti dvejopas: teigiamas ir neigiamas paskatinimas. Didžiausias studento dėmesys skiriamas į rezultato pasekmes, todėl akivaizdu, kad ši motyvacijos rūšis studentą skatina priimti paviršutinį požiūrį į mokymąsi.

Išorinės sąlygos dažnai nulemia ne tik mokymosi rezultatus, bet ir elgesį, todėl didelį dėmesį reikėtų skirti tinkamoms mokymo sąlygoms aukštojoje mokykloje, tinkamam studento laisvalaikiui ir jo mikroaplinkai. Kita vertus, studento vystymosi pažinimui taip pat yra svarbi jo artimoji materialinė, socialinė, kultūrinė ir pedagoginė aplinka praeityje ir dabar. Tiksliai informacija apie artimą studentui aplinką padeda geriau pažinti besimokančiojo individualybę.

Motyvacija, tiek vidinė, tiek išorinė, veikia individo savivoką ir savybes. Todėl vienas iš mokymosi motyvų turėtų būti noras įgyti žinių ir siekis ateityje tapti visaverčiu žmogumi.

Apibendrinant būtina pažymėti, kad pedagogikoje yra svarbus ne tik motyvo ir motyvacijos esmės ir raiškos įvairovės supratimas, bet ir žinojimas, jog motyvai bei motyvacija nėra statiški. Jie atsiranda skatinami tam tikrų veiksnių, vystosi, todėl jiems galima daryti įtaką. Ypač aktualu tyrinėti, kokie veiksniai ir kaip veikia studentų mokymosi motyvaciją.

---

<sup>32</sup> Urbonienė, A. (2005) Socioedukacinio darbo studijų tobulinimo prielaidos: lyginamasis požiūris. *Socialiniai mokslai*, Nr. 1(47)

<sup>33</sup> Butkienė, G., Kėpalaitė, A. (1996) Mokymasis ir asmenybės brendimas. Vilnius.

## 1.2. MOKYMOŠI MOTYVACIJA STUDIJŲ PROCESĖ

### 1.2.1. Studentų mokymosi motyvacija ir motyvavimo veiksnių reikšmė studijų procese

Aukštajai mokyklai keliamas tikslas – rengti aukštos kvalifikacijos specialistus, gebančius ne tik prisitaikyti prie nuolat kintančių gyvenimo bei veiklos sąlygų, bet ir veikti jas. Norimas specialisto savybes aukštosios mokyklos pedagoginė sistema gali suformuoti tuo atveju, jeigu mokymosi procesas remiasi studentų motyvacija studijuoti, tikėjimu sėkme bei savo gebėjimais.<sup>34</sup> Studijos kolegijoje turi būti orientuotos ne tik į profesinės kompetencijos, bet ir į sąmoningą bei kryptingą studento atsakomybę, jo prigimtinių galių, kritinio mąstymo vystymą. Realizuojant šiuos esminius aukštosios mokyklos studijų tikslus, pasak D. Lipinskienės (2002), darosi aišku, kad studijų proceso kokybė priklauso ne tik nuo mokymo, bet ir nuo pačio besimokančiojo bei jo *mokymosi* kokybės. O studento mokymosi kokybė susijusi su studijų sėkme, kuri priklauso nuo daugelio veiksnių: savarankiško darbo patirties, intelekto, dalykinio pasirengimo, žinių, sugebėjimų, psichinės būsenos, motyvacijos, valios pastangų, pasitenkinimo; asmeninių dalykų – socioekonominio statuso, lyties; motyvacijos mokytis.<sup>35</sup>

Tačiau, reikėtų pabrėžti, kad studento studijų sėkmė priklauso ir nuo *išorinės aplinkos*, t.y. aukštosios mokyklos sudaromų sąlygų, įtakojančių studento veiklos kokybišką realizavimą (studijų proceso organizavimo, principų, turinio bei metodų, pedagoginio personalo, mikroklimato, aukštosios mokyklos politikos ir pan.).

Tačiau akivaizdu, jog kiekvienas studentas skirtingai suvokia studijų sėkmę: vienam studentui sėkmingos studijos – tai gaunami teigiami įvertinimai, dėl kurių studijų pabaigoje jis gauna diplomą, kito studento požiūriu sėkmingos studijos siejasi su aukščiausiais įvertinimais už parodytas žinias ir tuo būdu patenkinami pripažinimo, pagarbos poreikiai, trečias studentas sėkmingomis studijomis laiko įgytas žinias ir gebėjimus veikti nenumatytose situacijose ir t.t.

Svarbu paminėti tai, jog tai, kaip studentai suvokia studijų sėkmę, formuoja jų požiūrį į mokymąsi. *Paviršutinišką mokymąsi* skatina neadekvačios studento žinios, ribotas laikas užduotims atlikti, pernelyg aukšti reikalavimai, grįžtamojo ryšio nebuvimas, vertinimo metodų, skatinančių atsiminti faktus, formules ir pan., taikymas. Ir atvirkščiai – *gilų požiūrį* plėtoja mokymo ir mokymosi metodai, kurie skatina aktyvų ir ilgalaikį studento išitraukimą į studijas, aiškiai išreikšti lūkesčiai, dėstytojo atsakomybė už dėstyto kokybę. Taigi giluminis ir paviršutinis požiūriai – tai studentų reakcijos į aplinką, kurioje jie mokosi.<sup>36</sup>

<sup>34</sup> Ginevičius, R., Korsakienė, R., Stankevičienė, A. (2004) Akademinio jaunimo motyvacija studijuoti: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Tiltai*, Nr. 2

<sup>35</sup> Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka. Edukologijos daktaro disertacija*, Kaunas.

<sup>36</sup> Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka. Edukologijos daktaro disertacija*, Kaunas.

Akivaizdu, jog studijų sėkmę sąlygoja ne tik besimokančiojo požiūris į mokymąsi, bet ir jo motyvacijos lygis, nes remiantis Butkiene, Kepalaitė (1996) mokymosi motyvacija padeda besimokančiajam orientuotis į tikslą, aktualizuoja būtinus gebėjimus, įgūdžius, žinias bei sąlygoja mokymosi kokybę ir rezultatus. Motyvacija veikia kaip jėga, apjungianti valios, proto ir jausmų energiją konkrečiam tikslui pasiekti, ko pasekoje sukuriama bendras nusiteikimas mokytis (Butkienė ir Kepalaitė, 1996).<sup>37</sup> Todėl sėkminga mokymosi motyvacija yra *orientuota į motyvuotą studentą*, siekiantį aukštesnių įvertinimų, žinių, gebėjimų įgijimo, o ne bet kokia kaina ir lengviausiu keliu įgyti diplomą.

Mokslinėje literatūroje pastebimas kai kurių mokslininkų susidomėjimas *demotyvacijos* (angl. “amotivation”) reiškiniu. D. Šavareikienė (2008) teigia, kad demotyvuoti studentai visai nesuvokia ir aiškiai nežino, kodėl jie studijuoja, jaučiasi nekompetentingi ir galvoja, kad tai, kas su jais nutinka, jie gali mažai arba negali visiškai kontroliuoti. Kitaip tariant, šie studentai yra visiškai nemotyvuoti.<sup>38</sup> Šis pastebėjimas išryškina kitą motyvacijos aspektą – motyvacija turi ne tik kryptį, bet ir stiprumą. Todėl du tuos pačius tikslus (arba motyvacines kryptis) turintys studentai, gali turėti skirtingą šių tikslų siekimo stiprumą. Pavyzdžiui paanalizuokime, G. Felser (2006) knygoje „Motyvacijos būdai: asmens sėkmę lemiantys faktoriai“ pateiktą situaciją: „*Studentas A ir studentas B studijuoja toje pačioje aukštojoje mokykloje. Studentui B ši veikla – tarsi prievolė. Jis prisiverčia atlikti tik tai, kas būtina, o mokymuisi (dažniausiai prieš pat egzaminus) skiria visiškai nedaug laiko. Studentas B neturi nei aiškaus tikslo, nei mėgstamų egzaminų ar namų darbų temų, nei konkrečių planų dėl būsimos profesinės veiklos.*

*Visai kitaip elgiasi studentas A. Jis jau dabar atsakingas už daugybę svarbių užduočių: dirba pagalbinio darbuotoju savo universiteto katedroje, be to nuolat dalyvauja įvairiausių tyrimų projektuose. Ir visa tai – savanoriškas, nemokamas darbas. Laiko, skirto mokymuisi, studentas A griežtai neplanuoja. Jis niekuomet neatsilieka, o egzaminams reikalingą medžiagą ne „iškala“ atmintinai, bet kaskart pasikartoja. Studentas A jau seniai suformavęs savo svajonių profesijos koncepciją: jis norėtų vadovauti turizmo agentūrai. Jau dabar šios srities rinkodara yra studento A specializacija“.* Taigi studentas A ir B – pavyzdžiai studentų, turinčių stiprią ir silpną motyvaciją: noro, sėkmės, siekimo žinių ir įvertinimo sąlytis su jų studijomis ar darbais yra visiškai skirtingas. Kyla klausimas: kodėl? Kuo gi studentas B skiriasi nuo studento A? Kodėl jam studijos teikia mažiau džiaugsmo ir noro imtis iniciatyvos?<sup>39</sup> Vienas iš skirtumų: studentas A dirba pagalbinį darbą, akivaizdžiai teikiantį jam daug džiaugsmo. Gali būti, kad jei studentui B būtų pasiūlyta tokia galimybė, jis taip pat pražystų. Tačiau įmanomos ir kitos priežastys: galbūt studentui A dėstė geresni specialistai, o jo planai, susieti su studijomis, buvo

<sup>37</sup> Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996) *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius.

<sup>38</sup> Šavareikienė, D. (2008) *Motyvacija vadybos procese*. ŠU

<sup>39</sup> Felser, G. (2006) *Motyvacijos būdai: asmens sėkmę lemiantys faktoriai*. Vilnius: Alma littera



labai motyvuoti, nei studento B. Kitaip tariant: tikėtina, kad studentą B ir A veikia visiškai skirtinga aplinka. Studentas A gyvena pasaulyje, kuris jį nuolat skatina, tuo tarpu studentas B – atvirkščiai, šis studentas gali susiduri su kitokio pobūdžio paskatinimais, slopinančiais jo susidomėjimą studijomis.

Taigi iš pateiktos situacijos matome, kad yra daugybė priežasčių, kurias sąlyginai galima suskirstyti į:

1) *vidines* – tai vidinės jėgos, pasitikėjimo savimi ir savo galimybėmis turėjimas. Žmogaus tikėjimas tuo, kad jis sugebės veikti tam tikroje konkrečioje aplinkoje, jo tikėjimas savo gebėjimais sąlygoja vidinę motyvaciją ir tikėjimą sėkme;

2) *išorines* – studento mokymosi aplinką ir reikalavimus studento savarankiškos veiklos kokybei kuria aukštoji mokykla, todėl motyvuojant studentą studijuoti šių sąlygų sukūrimui didelės įtakos turi pati institucija, t.y. aukštoji mokykla.

Pagrindiniai makroaplinkos veiksniai, darantys įtaką studentų mokymosi motyvacijai kolegijoje, gali būti:<sup>40</sup>

- 1) politiniai (susiję su švietimo ir mokslo politika);
- 2) ekonominiai (susiję su šalies ekonomika, taip pat biudžeto asignavimais bei Europos Sąjungos parama);
- 3) socialiniai (susiję su noru ir poreikiu studijuoti, taip pat su specialistų poreikiu);
- 4) technologiniai-materialiniai (susiję su informacinių technologijų plėtra).

Vidinių veiksnių įtakos glūdi pačioje aukštojoje mokykloje – čia studentus įtakoja:

- 1) Teisinė bazė.
- 2) Organizacinė struktūra.
- 3) Žmogiškieji ištekliai.
- 4) Finansiniai ir materialieji ištekliai.
- 5) Studijų proceso sistema.
- 6) Kontrolės sistema.

F. Müller išskiria šias svarbiausias mokymosi motyvacijos problemų aukštojoje mokykloje priežastis:<sup>41</sup>

- kai kurių mokomųjų dalykų programos yra labai sudėtingos, neatitinka studento poreikių;
- daugelis studentų nespėja jų įsisavinti, todėl atsiranda mokymosi spragos;

---

<sup>40</sup> Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 828 patvirtinta Strateginio planavimo metodika (LRV 2007 m. vasario 7 d. nutarimo Nr. 194 redakcija)

<sup>41</sup> Müller, F., Louw, J. *Conditions of university students' motivation and study interest* žiūrėta [2008-06-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003572.htm>>.

- dalis studentų dėstytojų, tėvų ar artimųjų prarandą viltį, kad studentas, sūnus ar dukra gerai mokinsis, ir nebepadeda jiems, nebeieško efektyvių skatinimo būdų;
  - vertinimas pažymiais;
  - dažni neigiami vertinimai;
  - teigiamų emocijų stoka;
  - dominuojantys tradiciniai (gana pasyvūs) mokymo metodai ir būdai;
  - vyrauja nuomonė, kad studentas – jau subrendęs žmogus ir iš jo galima daug reikalauti;
    - aukštosios mokyklos vadovybės autoritariškas valdymas;
    - dėstytojų ignoravimas studentų dalykinėms žinioms, poreikiams, interesams, individualioms ypatybėms;
      - silpna studento sveikata;
      - nedarantys geros įtakos draugai;
      - blogi studentų tarpusavio santykiai;
      - neigiamai veikianti socialinė aplinka;
      - nepakankama dėstytojų kvalifikacija;
      - skurdi universiteto materialinė bazė;
      - smukęs mokslo prestižas ir kt.

Vadinasi, norint motyvuoti studentą, sukurti tam sąlygas, reikalinga išanalizuoti, kas turi reikšmės studento pasitikėjimui savo jėgomis ir motyvacijai, kas suteikia individui jėgų mokytis kiek įmanoma geriau? Kitaip tariant, svarbu atsakyti į klausimą, kokie motyvai ir motyvacinės priemonės kelia jo tikėjimą sėkme, savo potencialą ir gebėjimais?

### **1.2.2. Studentų motyvavimo studijuoti ir domėjimosi mokslo procesu aspektai**

Kiekvieno žmogaus veikla yra motyvuota. Todėl ir studento mokymasis turėtų būti motyvuotas. Nuo studento mokymo ir mokymosi motyvacijos priklauso jo mokymosi ir išmokimo rezultatai.

Todėl reikia nustatyti kokiais bruožais turėtų pasižymėti aukštosios mokyklos motyvavimo sistema, kuri palaikytų ir skatintų studento motyvaciją, didintų jo pasitikėjimą savimi ir savo jėgomis bei užtikrintų giluminį požiūrį į studijas. D. Lipinskienė (2002) disertacijoje “Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka“ išskiria principus, kuriais remiantis turėtų būti kuriama aplinka, įgalinanti studentus siekti geresnių rezultatų.<sup>42</sup>

---

<sup>42</sup> Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka. Edukologijos daktaro disertacija*, Kaunas.

- Studijų proceso (tikslai, turinys, metodai ir pan.) charakteristikos, kitaip dar galima būtų įvardinti *didaktinėmis arba studijų sąlygomis*.
- Studentų charakteristikos (pavyzdžiui, intelektiniai gebėjimai, motyvacija), kitaip dar galima būtų įvardinti *studento kompetencija ir psichologinėmis sąlygomis*.
- Edukacinės institucijos pradinės sąlygos (auditorijos dydis, baldai, priemonės), kitaip tariant, fizinė aplinka arba *materialiosios sąlygos*.
- Mokymosi ir mokymo koncepcijos (pedagogų) bei pedagogo gebėjimai, kitaip tariant, *pedagogo kompetencija*.
- Klimatas ir dėstytojo-studento tarpusavio sąveika, išreiškiama *psichologinėmis sąlygomis*.

Pasak, D. Lipinskienės (2002) aukštosios mokyklos *didaktinę (studijų) sistemą sudaro* šie glaudžiai tarpusavyje susiję ir vienas kitą įtakojantys elementai: mokymo(-si) tikslas, mokymo(-si) turinys, mokymo(-si) formos, būdai ir metodai, mokymo(-si) priemonės, dėstytojas ir studentas.

*Mokymo(-si) tikslas* – modulio tikslai turi sietis su numatomais rezultatais, kurių pagrindu numatoma temų, reikalingų tikslams pasiekti seka. Siekiant studento mokymosi motyvacijos, reikia akcentuoti mokymosi, o ne mokymo tikslus bei pateikti studijų tikslą kiekvieno studijų proceso etapo pradžioje.

*Mokymo(-si) turinys* turi atitikti modulio realizavimui keliamą tikslą, ypačingai, mokymosi tikslą; turi būti lankstus ir nuolat atnaujinamas; reikalingas kiekvieno modulio turinio nepertraukiamumas, t.y. turi būti užtikrinama tarpdalykinė turinio integracija, kurios paskirtis – suderinti skirtingų modulinės programos dalykų teikiamas žinias, mokėjimus ir įgūdžius; turinį turi sudaryti dvi dalys: privaloma mokomoji medžiaga ir papildoma medžiaga pažintiniams interesams patenkinti; turinys ne tik turi atitikti studento kompetenciją, bet ir ją plėtoti.

*Mokymosi formų* įvairovės užtikrinimas studijų metu leistų motyvuoti studentą sėkmingai studijuoti ta prasme, kad jis galėtų pasirinkti tokią mokymosi formą, kuri atitiktų jo poreikius, patenkintų jo interesus. Šia prasme svarbus mokymosi formų (tame tarpe ir konkretaus dalyko studijavimo) lankstumas, kuris pasireiškia studento laisve pasirinkti, kaip mokytis: ar studentas privalo lankyti paskaitas, užsiėmimus, ar jam yra sudaryta galimybė studijuoti individualiai, savarankiškai. Taigi lankstumas sietinas su laisve pasirinkti mokymosi metodus.

Studento gebėjimas mokytis ir kartu vystyti savo kompetenciją priklauso ir nuo organizacijos, kurioje mokosi, nuo priemonių, kuriomis disponuoja, nuo žmonių, su kuriais dirba ir t. t. Paviršutinišką mokymąsi skatina neadekvačios studento žinios, ribotas laikas užduotims atlikti, pernelyg aukšti reikalavimai, grįžtamojo ryšio nebuvimas, vertinimo metodų, skatinančių atsiminti faktus, formules ir pan., taikymas. Ir atvirkščiai – gilų požiūrį plėtoja

mokymo ir mokymosi metodai, kurie skatina aktyvų ir ilgalaikį studento įsitraukimą į studijas, aiškiai išreikšti lūkesčiai, dėstytojo atsakomybė už dėstyto kokybę.<sup>43</sup> Būtent todėl aukštosios mokyklos pedagogai norėdami, kad studento požiūris į studijas būtų gilus, o ne paviršutiniškas ieško tam tikrų *mokymo(si) strategijų bei metodų*.

Tinkamos mokymo strategijos skatina studentus tikslingai žvelgti į studijuojamus dalykus. Jei aukštosios mokyklos dėstytojui pavyksta įgyvendinti panašų tikslą, jis susiduria su dviem pagrindinėmis užduotimis. Pirmoji – nukreipti studentus nuo paviršutiniško požiūrio į mokymąsi taikymo; tam būtina: vengti per didelio krūvio, užimtumo ir nebūtinų reikalavimų, atimančių daug laiko. Antroji – atsisakyti įvertinimo procedūrų, reikalaujančių atgaminti ir pakartoti banalias detales; vengti nuvertinti nedrąsius studentų žingsnius supratimo link; atsisakyti (tiesioginių ir netiesioginių) ciniškų dėstomo dalyko ir studentų supratimo komentarų.<sup>44</sup>

Aukštosios mokyklos, siekiančios motyvuoti kiekvieną studentą studijuoti, mokymo(-si) metodai turi atitikti ne tik studijų tikslus ir turinį, bet ir studentų poreikius, interesus bei galimybes. Pakitęs požiūris į studento vaidmenį studijų procese reikalauja kuo dažniau naudoti mokymo(-si) metodus, skatinančius studentų savarankiškumą, suinteresuotumą, kritinį mąstymą ir kt. Gerai žinoma, kad nėra „geriausio“, universalus, tinkančio bet kokioje situacijoje metodo. Todėl, nustačius tikslus ir turinį, kitas klausimas, į kurį turėtų atsakyti kiekvienas dėstytojas, ruošdamasis dėstyti modulį, turėtų būti „Kokį metodą naudoti“. Dėstytojas, ieškodamas optimalaus mokymo(si) metodų derinio, turėtų atsižvelgti į studijų programos reikalavimus, studijuojančiųjų mokymo(si) krūvį ir darbingumą, mokymosi sąlygas aukštojoje mokykloje ir kitus svarbius faktorius. Reikia ieškoti optimalaus metodų derinio ne apskritai, o atsižvelgiant į konkrečios paskaitos ar pratybų tikslus, studentų ypatumus.<sup>45</sup> Reali praktika rodo, kad vieni metodai naudojami dažniau kaip pagrindiniai metodai, o kiti – tik kaip papildantys pagrindinius metodus, kai pastarųjų metodų neužtenka norint iki galo atskleisti turinio esmę.

Florin H. Müller siūlo, šiuos mokymo metodus ir būdus:<sup>46</sup>

- taikyti paskaitose aktyvius mokymo metodus ir būdus;
- skatinti studentų bendradarbiavimą ir tarpusavio pagalbą;
- skatinti mokymąsi didesnėmis ir mažesnėmis grupelėmis;
- savarankiškiems darbams skirti įvairesnes, įdomesnes ir kūrybiškesnes užduotis.

<sup>43</sup> Lipinskienė, D. (2001) Studijuoti skatinant aplinka: jos reikšmė studento mokymuisi. *Tiltai*, Nr. 2.

<sup>44</sup> Ramsden, P. (2000). *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Vilnius.

<sup>45</sup> Petružienė, S., Ruzgienė, A. (2003). Studentų požiūris į aktyvaus mokymo(si) metodus aukštojoje mokykloje. *Pedagogika*, Nr.65.

<sup>46</sup> Müller, F., Louw, J. *Conditions of university students' motivation and study interest* žiūrėta [2008-06-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003572.htm>>.

L. Jovaiša (2001) išskiria šiuos *mokymo(-si) priemonių* parinkimą sąlygojančius veiksnius: studentų ir dėstytojo kompetencija; modulio tema ir jos vieta kitų modulio elementų sistemoje; užsiėmimo tikslai; dėstomos medžiagos sudėtingumas. Kaip pasirenkant mokymo(-si) metodus, taip ir parenkant mokymo(-si) priemones reikalinga įvertinti ir materialinę techninę aukštosios mokyklos bazę. Todėl prie šių, minėtų autorių išskirtų, mokymo(-si) priemonių pasirinkimą sąlygojančių veiksnių tikslinga priskirti ir tokį veiksni kaip materialinis-techninis studijų aprūpinimas.<sup>47</sup>

Mokymas yra žmogaus veikla, todėl palankiausios asmenybės tobulėjimo sąlygos sudaromos santykių sąveikoje, kuri turėtų skatinti gerą šios sąveikos dalyvių savijautą šiame procese. Studijų procese studentui itin didelę reikšmę turi *dėstytojo ir studento santykiai*. Teigiamos orientacijos į motyvacijos ir požiūrį į mokymąsi bei psichologinių sąlygų palaikančių gerą studento savijautą studijų metu tarp dėstytojo ir studento turi šie elementai: pozityvus klimatas, adekvatus žinių vertinimas, efektyvus grįžtamasis ryšys.

Tobulinant aukštosios mokyklos studijų procesą, svarbu užtikrinti, kad jis vyktų taip, kad mokymasis joje kiekvienam tapusiam studentu būtų galimas. Geras dėstymas, autoriaus nuomone, skatina kokybišką mokymąsi, tuo pačiu sąlygodamas ir studento požiūrį į mokymąsi.

Visų pirma, svarbu įvertinti su studentu susijusius veiksnius. Vadinasi, norint motyvuoti studentą, reikia pradėti nuo studentų pažinimo: kas jie tokie, kokie jie yra, kokie jų poreikiai.

D. Lipinskienė (2001) analizuodama šiuos veiksnius išskiria charakteristikas, į kurias turi būti atsižvelgta:

- *asmenines charakteristikas* – ši informacija naudinga siekiant atkreipti dėmesį į ypatingus studentus, susieti kurso medžiagą su jų poreikiais ir interesais;
- *demografinės charakteristikos* – amžius, akademinis statusas, darbinis statusas. Informacija naudojama įvertinant ir parenkant tinkamiausius mokymo/mokymosi metodus ir veiklos būdus;
- *mokymosi stilius* – tai studentui būdingas darbo su informacija tvarka ir mokymosi veiklos kelias. Pavyzdžiui, studentas gali būti savarankiškas, bendradarbiaujantis, nesavarankiškas, dalyvaujantis arba vengiantis, siekiantis varžytis su kuo nors, lenktyniauti. Informacija naudojama siekiant suprasti studentų elgseną, planuoti mokymo/mokymosi metodus ir juos pritaikyti prie mokymosi stiliaus, kuriam studentas teikia pirmenybę;
- *turimos žinios* – būtinos žinios studijuojant konkretų modulį (pvz., gebėjimas naudotis IT reikalingas studijuojant statistikos kursą).

Identifikavus šias charakteristikas, svarbu jas suderinti su studentų poreikiais, jų mokymosi tikslais ir lūkesčiais. Pavyzdžiui, identifikavus studento turimas žinias galima

---

<sup>47</sup> Jovaiša, L. (2001) *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai.

nustatyti, kokias temas studentai turi išanalizuoti, kiek dar reikia gilintis į konkrečią temą tame modulyje ir pan.<sup>48</sup>

Taip pat yra svarbi studento kompetencija, todėl kyla klausimas: kokią kompetenciją turi turėti studentas, siekiantis sėkmingų studijų aukštojoje mokykloje?

Kompetencija – tai žmogaus žinios, gebėjimai, įgūdžiai, vertybinės orientacijos, požiūriai ir kitos asmeninės savybės, “akumuliuotos į veiklos gebėjimus, įgalinančius individą siekti rezultatų esant skirtingiems veiklos kontekstams”.<sup>49</sup>

Studento kompetenciją apima *bendroji* (savarankiško darbo, komunikacinė ir intelektualinės veiklos) ir *dalykinė* (rodanti studento dalykinį pasirengimą studijoms skirtingų profilių aukštosiose mokyklose, skirtingas studijų programas ir skirtingus modulius) kompetencija, kuri turi būti dinamiška: bendroji kompetencija – sudėtingėjimo prasme kylant studijų vertikale, o dalykinė – žinių, reikalingų studijoms skirtingų profilių aukštosiose mokyklose, skirtingų studijų programų modulių įsisavinimui, skirtingumo prasme.<sup>50</sup>

Tačiau studijų proceso sėkmė priklauso ne tik nuo studento pasirengimo, bet ir nuo dėstytojo kompetencijos. Kiekvienai paskaitai, kiekvienam studijų etapui turi gerai pasirengti ne tik studentas, bet ir dėstytojas. Dėstytojo kompetencija – tai dalykinis, pedagoginis, psichologinis, vadybinis ir kt. dėstytojo pasiruošimas organizuoti studijų procesą taip, kad būtų užtikrinta kiekvieno studento savirealizacija studijų procese.

Dėstytojo kompetenciją sudaro *pedagoginė, komunikacinė, mokslinė* ir *dalykinė* kompetencija. Pedagoginė kompetencija apima didaktikos, psichologijos ir švietimo vadybos išmanymą. Dalykinė kompetencija apima dalykines žinias, pasiruošimą dėstomam dalykui. Komunikacinė kompetencija apima dėstytojo sugebėjimą komunikuoti bent viena europine kalba, įvairiais informacijos perdavimo būdais, naudojimąsi įvairiomis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis ir komandinio darbo gebėjimus. Mokslinės kompetencijos esmė – dėstytojo pasirengimas mokslinio darbo atlikimui ir gebėjimas jį dirbti. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad dėstytojo kompetencijoje pabrėžiamas mokymosi iš patirties aspektas ir nusiteikimas paremti studento mokymąsi.<sup>51</sup>

Besimokantysis studentas yra veikiamas ir pedagogo kompetencijos: dalyko išmanymo, mokymo stiliaus, pačios pedagogo asmenybės. „Studentas yra motyvuojamas, kai dėstytojas lanksčiai taiko problemų sprendimo būdus, moko įvairiai interpretuoti faktus, o ne tik pateikia

---

<sup>48</sup> Lipinskienė, D. (2001) Studijuoti skatinant aplinka: jos reikšmė studento mokymuisi. *Tiltai*, Nr. 2.

<sup>49</sup> Jucevičienė, P., Lepaitė, D. (2000). Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai*, 1(22).

<sup>50</sup> Ten pat.

<sup>51</sup> Jucevičienė, P. (1998). Europinės švietimo dimencijos Lietuvos aukštajame moksle. Lietuvos mokslas ir pramonė. *Aukštojo mokslo sistemos ir didaktika*: konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija.

įprastinę mokymo medžiagą. Studentas tikisi, jog kompetentingas pedagogas padės jam tobulėti kaip asmenybei“.<sup>52</sup>

Sukurti akademiniam darbui reikalingą *optimizmo atmosferą* – aukštosios mokyklos atstovo savaip sprendžiamas uždavinys. Auditorijoje ypač svarbus *įdomaus žmogaus*, tam tikros mokslo šakos atstovo išpūdis, kuris labai priklauso nuo to, kaip pasveikinami studentai, tikrinamas jų lankomumas, kaip reaguojama į vėlavimus, sudrausminama akademinį darbą trukdanti šneka.<sup>53</sup> Kompetentingo dėstytojo bendravimas su studentais, jo patirties perdavimas turėtų sudaryti tą jungiamąją grandį, kuri sieja kartas ir kuri jauniems žmonėms būtų atrama formuojant savo gyvenimo principus.<sup>54</sup>

Studento sėkmingoms studijoms, reikia sudaryti psichologines sąlygas, kurios leidžia palaikyti gerą studento savijautą studijų metu. Kaip jau buvo minėta anksčiau, kad vienas iš sėkmingas studijas sąlygojančių veiksnių yra studento pasitikėjimas savimi, savo jėgomis ir gebėjimais. Šio tikėjimo savimi stiprumas priklauso nuo aplinkos, kurioje vyksta studento veikla. Ši aplinka turi padėti studentui prisitaikyti prie naujų reikalavimų (institucijos ar modulio), t.y. sėkmingai adaptuotis bei turi būti orientuota į motyvuotą studentą. Tokiu būdu pradinės psichologines sąlygas charakterizuoja du veiksniai: sėkminga *studento adaptacija* ir pradinė *mokymosi motyvacija*.

Studento mokymosi aukštojoje mokykloje sėkmė, jo pasirengimas profesijai priklauso nuo jo adaptacijos aukštojoje mokykloje. Dauguma studentų į aukštąją mokyklą ateina tiesiai iš vidurinių mokyklų, kuriose mokymosi procesas skiriasi nuo studijų proceso. Todėl jie turi persiorientuoti ir mokytis kitaip, negu buvo įpratę. Be to, dauguma studentų palieka namus bei šeimą ir išvažiuoja studijuoti į kitus miestus. Netinkamai vadovaujant adaptacijos procesui, studentams sunkiau suvokti jiems keliamus edukacinės aplinkos reikalavimus, nesugeba prie jų prisitaikyti, kartais nusivilia savo profesiniu pasirinkimu. Taigi, sėkminga studento adaptacija svarbi, norint pasiekti teigiamų mokymosi nuostatų ir gerų mokymosi rezultatų, kurie, neabejotinai susiję su gera savijauta studijų metu.<sup>55</sup>

Remiantis Šimanskiene (2000) galima teigti, kad sėkmingai adaptacijai turi pačio studento požiūris į aukštąją mokyklą, jo psichologinės savybės ir vertybinės orientacijos, aukštosios mokyklos tikslai ir kultūra, dėstytojo požiūris į studentus, akademinės grupės požiūris vieni į kitus, aprūpinimas reikalinga informacija.

<sup>52</sup> Leonavičius, J. (1996). Stojimo į aukštąją mokyklą veiksnių ir motyvų tyrimas. *Filosofija. Sociologija*, Nr. 3. Vilnius: Academia.

<sup>53</sup> Uzdila, J. (1997). Studentų aktyvinimas: išorinių ir vidinių veiksnių sąveika. *Asmenybės ugdymo edukologinės ir psichologinės tendencijos*: respublikinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas.

<sup>54</sup> Stankevičienė, S. (1997). Sėkmingo dėstytojų ir studentų bendravimo kriterijai aukštojoje mokykloje. *Kultūra ir aukštoji mokykla*: respublikinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas.

<sup>55</sup> Šimanskienė, L. (2000). Darbuotojų identifikavimosi organizacijose problemos. *Ekonomika ir vadyba-2000*: tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija.

Kaip teigia D. Lipinskienė (2002), aukštoji mokykla turi sudaryti tokias psichologines sąlygas:

- *Padėti studentams pasirinkti jiems tinkamą modulį.* Tam, kad studentai būtų įgalūs pasirinkti tinkamą modulį, jiems reikia pateikti aiškų modulio aprašymą (apie patį modulį ir kaip jį studijuoti), pavyzdžiui, institucijos buklete. Tačiau dažniausiai tokie aprašymai būna vienpusiški ir neparodo realios padėties. Tam, kad studentams gautų realų modulio studijavimo vaizdą, siūloma jiems pateikti taip vadinamus paketus, kuriuose galima būtų susipažinti su modulio medžiaga atspindinčiomis ištraukomis, užduočių pavyzdžiais. Tokie paketai leistų studentams pajauti ne tik kurso lygį, bet ir kurso reikalaujamą krūvį ar reikalingą laiką kursui įsisavinti. Kitas būdas realiam vaizdai apie modulį susidaryti – jau išklausiusių tą modulį studentų atsiliepimai ir kurso įvertinimai, kurie naujiems studentams leistų palyginti įvairių studentų nuomones ir požiūrius ir priimti atitinkamus sprendimus.

- *Pasirūpinti įvadu į modulį ir tinkamu studentų pasiruošimu.* Pasirinkus modulį, dažnai kyla problemų dėl turimų žinių, mokėjimų ar įgūdžių, reikalingų studijuojant pasirinktą modulį, adekvatumo. Todėl studentui gali prireikti patarimų, konsultacijų ir pan. Įgalinant studentą įgyti reikalingų žinių ir sėkmingai adaptuotis turi būti sudaryta galimybė individualiam kontaktui su dėstytoju. Taigi reikalingas įvadas į modulį, kurio metu studentas supažindinamas su adaptacijos galimybėmis, sistema, procedūromis ir vykdomu procesu institucijoje, taisyklėmis, normomis ir reikalavimais. Toliau vyksta pasiruošimo studijoms procesas, kurio metu studentams padedama vystyti žinias, bendruosius ir specifinius įgūdžius, reikalingus studijuojant kursą.

- *Padėti studentams įveikti senus veiklos stereotipus ir prisitaikyti prie naujų veiklos sąlygų.* Čia svarbų vaidmenį vaidina ne tik modulį vedantis dėstytojas, bet ir aukštojoje mokykloje dirbantis personalas (pavyzdžiui, dekanatų, katedrų komanda), pas kurį konsultuotis ir kreiptis įvairiais klausimais gali ateiti visų kursų studentai.

- *Informacija apie studijų galimybes* leidžia studentams pamatyti visą studijuojamo dalyko ar specialybės holistinį vaizdą, pasirinkti atitinkamas strategijas.<sup>56</sup>

Mokymosi motyvacija turi dvi paskirtis: pirma, ji reikalinga pradedant mokytis, t.y. jį inicijuoti, antra, ji turi būti palaikoma studijų procese, t.y. turi būti išlaikomas įsitraukimas į mokymąsi šiame procese.

Biggs (1999) nuomone, studentų atrankos į aukštąją mokyklą procesas turi būti toks, kad studijuoti ateitų jau motyvuoti studentai. Tam, kad studentas norėtų mokytis, mokymosi veikla

---

<sup>56</sup> Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka. Edukologijos daktaro disertacija*, Kaunas.



turi būti svarbi jam. Šią svarbą turėtų užtikrinti studento asmeninės charakteristikos bei aukštosios mokyklos vykdoma studijų motyvavimo sistema.<sup>57</sup>

Vadovaujantis 1.2. poskyryje nagrinėta F. Herzberg dviejų veiksnių motyvacijos teorija, kuri teigia, kad gerą savijautą lemia visi kiti veiksniai nei blogą galima teigti, kad *materialinės sąlygos* motyvuojančiai veikia studento mokymąsi. Nagrinėjant materialiąsias sąlygas tikslinga išskirti šią materialijų sąlygų struktūrą: 1) informacinės ir edukacinės technologijos, 2) vaizdinės-techninės mokymo priemonės ir studijų aplinka.

*Informacinės-edukacinės technologijos* apima naujausių informacijos priemonių naudojimo galimybes (kompiuteriai, kompiuterinės technologijos, kompiuterizuotos IT mokymosi programos, internetas, el. pastas, ), bibliotekos ištekliai bei distancinio mokymosi galimybė. Norint, kad studentai būtų motyvuoti savarankiškai studijuoti, reikia sudaryti tokias sąlygas, kad studentui pagrindiniu žinių šaltiniu netaptų paskaitose dėstytojų pateikta medžiaga. Todėl svarbu, kad studijų procesas būtų aprūpintas tokiomis priemonėmis, kaip vadovėliai, metodinė medžiaga, papildoma informacinė literatūra, kompiuterinės programos. Distancinis mokymas dažniausiai reiškia tai, kad studijų procesas vyksta dėstytojui ir studentui esant skirtingose vietose ir/arba skirtingu laiku, palaikant ryšį telefonu ar paštu ir tokiu būdu konsultuojantis, arba tiesiogiai palydovinio ryšio ir naujausių technologijų pagalba kaip dėstytojas ir studentai mato vieni kitus.

*Vaizdinės-techninės priemonės ir studijų aplinka* turi užtikrinti šiuos reikalavimus:

1. Vaizdinėms – techninėms priemonėms keliami reikalavimai akcentuoja jų parengimo kokybę bei visapusišką šių priemonių panaudojimą, optimaliai aprūpinant auditorijas įvairia technologija (ypatingai tas, kurios skirtos srautinėms paskaitoms).

2. Studijų aplinkai keliami reikalavimai akcentuoja auditorijų bei laboratorijų modernumą, patogumą, užtikrinti efektyvų patalpų vėdinimą bei palaikyti normalią temperatūrą (pvz., kondicionierių pagalba). Kitaip tariant, užtikrinti higieninių sąlygų kokybę (patogūs baldai, modernios lentos, pvz., kamštinės, magnetinės ir kt.).

Kitų mokslininkų nuomone (Ramsden, 2000; Biggs, 1999, Jucevičienė, 1998 ir kt.), studento motyvaciją sąlygojantį tikėjimą savo jėgomis, gebėjimais stiprina mokymosi aplinka, kurioje akcentuojama didelė atsakomybė už savo mokymosi pastangas, jų planavimą, įvertinimą ir visą mokymosi procesą bei rezultatus, galimybė išreikšti autonomiją ir bet kada naudotis reikalingais ištekliais, nesėkmių toleravimas bei kokybiškas grįžtamasis ryšys.<sup>58</sup>

*Autonomija* kaip motyvuojančios aplinkos bruožas pasireiškia tuomet, kai panaikinami įvairūs barjerai laisvei pasirinkti. Kaip teigia Ramsden (2000), aukštos kokybės mokymuisi

<sup>57</sup> Biggs, J. (1999). *Teaching for quality learning at university*. Suffolk: St Edmundsbury Press.

<sup>58</sup> Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka. Edukologijos daktaro disertacija*, Kaunas.

įtakos turi galimybės pasirinkti, *kaip* mokytis ir *ko* mokytis, sudarymas. Studentai gali valdyti ir kontroliuoti savo mokymosi procesą, mokymosi tikslas yra aiškus, matuojamas ir atitinka studento poreikius, mokymosi procesas pasižymi atvirumu ir lankstumu, todėl studentas gali mokytis jam priimtiniu tempu ir laiku. Suteikta *atsakomybė* už savo mokymosi procesą, jo planavimą, valdymą ir rezultatų vertinimą, sąlygoja pasitikėjimo savimi ir problemų sprendimo įgūdžių tobulinimą. Be to, ji skatina studentus rimtai žiūrėti į studijas. Studentams suteikta autonomija ir atsakomybė už savo veiklos rezultatus ne tik leidžia studentams būti aktyviems studijų proceso dalyviams, bet ir kontroliuoti savo studijų procesą ir atsakyti už jo kokybę.

*Galimybė dalyvauti organizacijos veikloje.* Individo išitraukimas ir dalyvavimas veikloje, pasak D. Lipinskienės (2002), leidžia jam atrasti save, savo potencines galias ir jas efektyviai panaudoti savo veikloje. Tokiu būdu plėtojamas didesnis pasitikėjimas savimi ir stipresnis atsakomybės už atliekamos veiklos rezultatus jausmas. Studentų dalyvavimas mokymėsi daro įtaką studijų sėkmei. Sudaryta galimybė dalyvauti organizacijos veikloje, sprendimų priėmimo, tikslų nustatyme įgalina identifikuoti ir įvertinti studentų poreikius bei lūkesčius studijų atžvilgiu.

Mokymasis yra *tikslingas* žinių kūrimo ir reikšmių konstravimo procesas. Šiuo požiūriu efektyvų ir prasmingą mokymąsi palengvina aiškus tikslų žinojimas ir orientacija į juos. Todėl galima teigti, kad studijų rezultatai dažniausiai būna geresni, jeigu studentai aiškiai suvokia, koks yra jų veiklos tikslas, kaip jį pasiekti ir kodėl jie turi jo siekti. Dėl savo konstruktyvinio ir savireguliacinio pobūdžio tikėtina, kad mokymasis produktyviausias bus tada, kai *studentai patys pasirinks ir nustatys mokymosi tikslus*. Taigi, siekiant užsibrėžtų tikslų, svarbu, kad studentas pats aktyviai dalyvautų jų nustatymo ir realizavimo procese.

Studentams svarbiu motyvuojančiu veiksniumi tampa *grįžtamas ryšys* apie jų studijų procesą. Palaikantis klimatas leidžia studentui aiškiai suvokti, ką ir kaip reikia studijuoti, ko iš jo tikisi dėstytojai, organizacija ir, be abejojimo, palengvina adaptaciją.

Visa tai rodo, kad įgalinanti aplinka turi didelę reikšmę sėkmingoms studento studijoms, nes ji suteikia studentui mokymosi galios, sudaro galimybę kontroliuoti savo mokymosi procesą, skatina kūrybiškumą, inovacijas, refleksiją, kelia studento pasitikėjimą savimi, motyvaciją kokybiškai veiklai bei mokymuisi, bei skatina giluminį požiūrį į mokymąsi.

A. Urbonienė (2005) nagrinėdama edukacines sąlygas, skatinančias studento domėjimąsi mokymosi procesu, suskirstė į keturias studijų dimensijas:

1. *Studijų turinio* dimensijoje ypač reikšmingi yra įgyjamų žinių naudos ir prasmingumo aspektai. Studijų metu vis daugiau susipažįstama su konkrečia žinių sritimi bei ja pagrįstu būsimu profesiniu vaidmeniu. Jeigu studentas vertina studijų turinį kaip naudingą savo būsimos profesinės veiklos aspektu, šis požiūris talpina savyje ir prasmę, tačiau prasmingumo

išgyvenimas nebūtinai turi būti susijęs su nauda, ypač jeigu siejasi su asmenybės vystymo momentais. Studijų turinyje taip pat turėtų konstruktyviai derėti teorija su praktika, nes praktinė studijų dalis sukuria sąlygas studentų asmeninei patirčiai vystytis bei produktyvioms diskusijoms pasireikšti. Į naudos bei studijų prasmingumo aspektus orientuotas studijų turinys motyvuoja studentus siekti aukštesnių mokymosi rezultatų bei sudaro sąlygas profesinės kompetencijos motyvacijos vystymuisi.

2. *Veiklos galimybių* dimensijoje atsiskleidžia konteksto bei jo suteikiamų galimybių įtaka individo aktyvumui. Aukštojo mokslo institucijose vyrauja tam tikras kontekstas, kuriame studentas yra veikiamas formalių ir neformalių taisyklių bei normų. Nuo to, kiek plačiai pasirinkimo ir vertinimo galimybės yra prieinamos studentams, priklauso ir mokymosi motyvacija. Didžia dalimi šie procesai priklauso nuo to, ar dėstytojai pripažįsta pakitusį studentų vaidmenį nuo pasyvių žinių gavėjų iki aktyvių dalyvių studijų procese. Ne mažiau reikšmingi yra dėstytojų požiūris į savo dėstomą dalyką, naudojami darbo metodai bei santykis su studentais.

3. *Socialinės interakcijos* dimensijoje yra aktualizuojama dėstytojų ir studentų sąveika. Neuniversitetinės studijos nėra vien tik akademinis ar profesijos įgijimo procesas, bet ir socialinė erdvė, kurioje nuolat vyksta sąveika tarp dėstytojų ir studentų. Jeigu šios sąveikos pagrindą sudaro nuostata, kad kiekvienas individas ateina studijuoti, atsinešdamas savo gyvenimišką patirtį, tai sukuria sąlygas kokybiškesniems tarpusavio santykiams bei sudaro prielaidas studento asmenybės augimui. Sąveika tarp studentų studijų procese idealiu atveju turėtų virsti reflektuojančia bendruomene akademinėje erdvėje per kolektyvinį mokymosi būdą.

4. *Savirealizacijos* dimensijoje yra nagrinėjamos holistinio asmenybės vystymosi studijų procese prielaidos, kaip sudarančios sąlygas sėkmingam mokymosi procesui. Kiekvienas individas jaučia norą realizuoti save, praturtėdamas naujomis žiniomis bei patirtimi, tokiu būdu praplėsdamas savo supratimą ir sustiprindamas vertybinę orientaciją. Aukštojo mokslo studijos yra ne tik žinių, įgūdžių ir kvalifikacinio laipsnio įgijimas, bet ir asmenybės tapsmas, todėl jų metu turėtų būti sudarytos galimybės studento asmenybės tobulėjimui ir intelektualinės kompetencijos vystymuisi.

Galima teigti, kad studentų motyvavimas studijų procese sudaro svarbią bendro asmenybės vystymosi dalį ir kartu stimuliuoja motyvaciją.<sup>59</sup>

G. Žibėnienė (2006) vertindama mokymo/studijų turinio kokybę tyrinėjo absolventų požiūrį į neuniversitetinių studijų programų bendrąjį turinį, dalykų turinį ir dėstymo kokybę, praktinį mokymą ir profesines praktikas, materialines sąlygas bei pedagogų veiklą.

---

<sup>59</sup> Urbonienė, A. (2005) Socioedukacinio darbo studijų tobulinimo prielaidos: lyginamasis požiūris. *Socialiniai mokslai*, Nr. 1(47)

Mokymo/studijų turinys (curriculum) – tai reiškia studijų tikslų, turinio, studijų organizavimo, studijų metodų, mokymo priemonių ir vertinimo tarpusavio priklausomybę, jų sąveika nuolatinio atnaujinimo kontekste. Autorė teigia, kad šie visi komponentai veikia studento motyvaciją studijų procese.<sup>60</sup>

Remiantis tuo, kas pasakyta, galima daryti išvadą, kad kuriant efektyvią studijų proceso aplinką, kurioje studentai sėkmingai studijuoja, svarbu įvertinti dvi veiksnių grupes: veiksnius, susijusius su studento charakteristikomis, nuostatomis, poreikiais ir interesais, ir veiksnius, susijusius su studijų procesu, kuris apima tiek dėstytojo galimybes ir veiklą, tiek psichologines sąlygas, tiek materialines sąlygas. Šio požiūrio ir bus laikomasi toliau šiame darbe pagrindžiant studentų motyvavimo struktūrą.

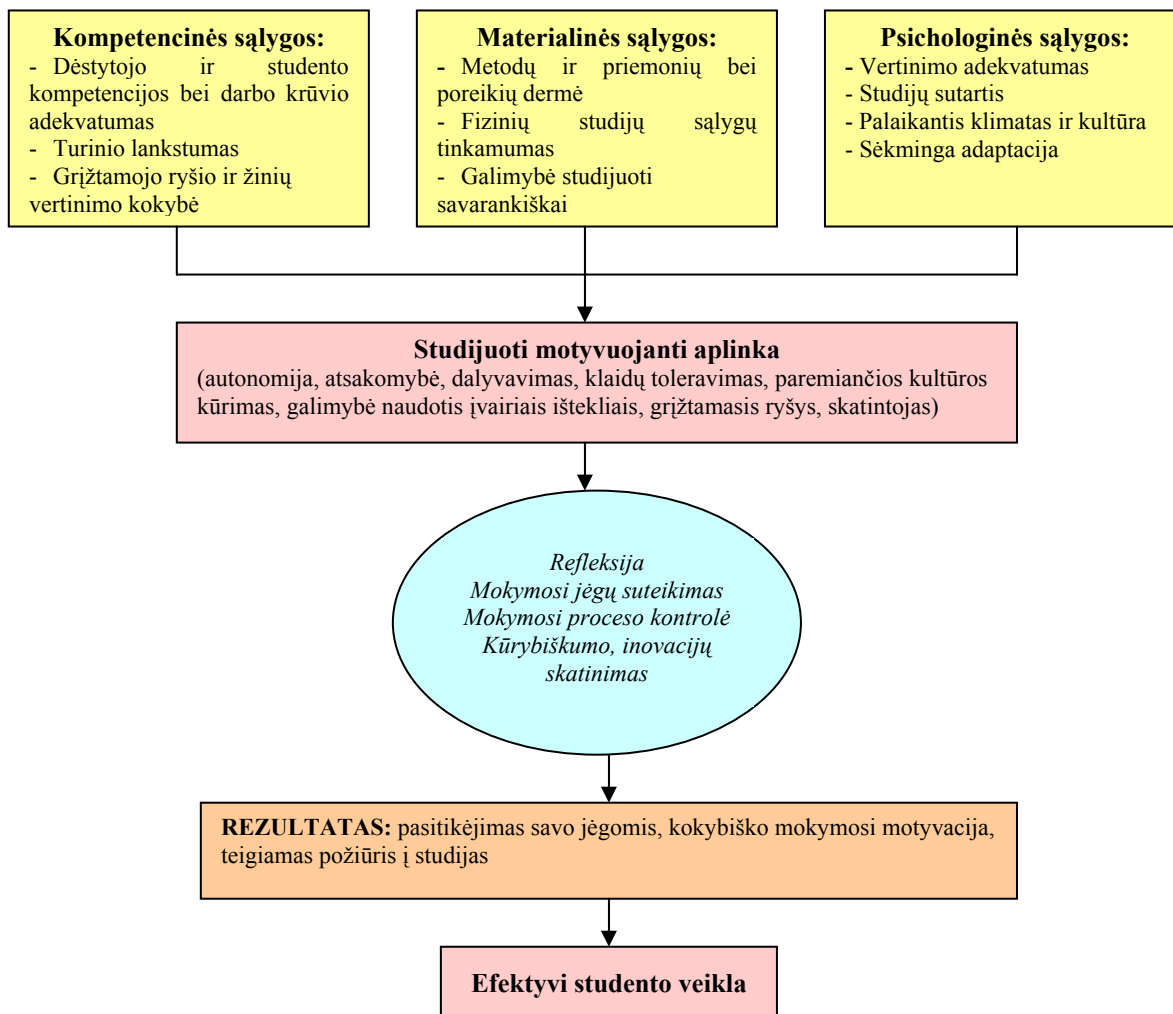
Apibendrinant įvairių autorių išskirtus studentų motyvavimo studijuoti ir domėjimosi mokslo procesu aspektus, galima teigti, kad kiekvienas studentas bus motyvuotas siekti efektyvių studijų, kai aukštoji mokykla sukurs atitinkamas kompetencines, materialines bei psichologines sąlygas (žr. 3 pav.). Taip bus sukuriama *motyvuojanti aplinka*, kuriai būdinga studento autonomija (pasirinkimas kaip mokytis ir ko mokytis), atsakomybė už savo mokymosi procesą, dalyvavimas organizacijos veikloje, organizacijos gebėjimas priimti klaidas, kurti paremiančią kultūrą, užtikrinti galimybę naudotis įvairiais ištekliais (žmogiškaisiais, materialiniais, informaciniais), kokybišką grįžtamąjį ryšį, kuris rodo, kokį progresą ar regresą studentas daro ir galimybė realizuoti naują dėstytojo skatintojo vaidmenį. Skatintojas, kaip skatinamosios aplinkos elementas, padeda studentams susidoroti su įvairiais stereotipais, neigiamais nusistatymais, neadekvatumo pojūčiu, kurie trukdo sėkmingai mokytis. Jis padeda studentui suvokti, ką jis jau žino ir gali padaryti esamu momentu, ko jam dar reikia siekti. Skatintojas sukuria klimata, kur vyrauja abipusis pasitikėjimas, pagarba, bendradarbiavimas, palaikymas, atvirumas, ir įtraukia besimokančiuosius į bendro planavimo, poreikių diagnozavimo, tikslų formavimo, studijų planų kūrimo ir mokymosi rezultatų įvertinimo procesą.<sup>61</sup>

Taip pat studentą aukštojoje mokykloje motyvuoja mokymosi pasiekimai, pripažinimas, atsakomybė, tinkamų tikslų iškėlimas ir supratimas, atitinkamo įvertinimo gavimas ir pačio studento lūkesčių sistema.

---

<sup>60</sup> Žibėnienė, G. (2006) *Neuniversitetinių studijų programų kokybės vertinimo teorinis ir empirinis pagrindimas*. Vilnius

<sup>61</sup> Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka. Edukologijos daktaro disertacija*, Kaunas.



**3 pav.** Studijų motyvavimo aplinkos modelis

Šaltinis: Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentų įgalinančių studijuoti aplinka. Edukologijos daktaro disertacija*, Kaunas.

Apibendrinant studentų motyvavimo ir domėjimosi mokslo procesu aukštojoje mokykloje aspektus, galima teigti, jog aukštųjų mokyklų absolventų profesinė kompetencija priklauso nuo studento asmeninės charakteristikos bei aukštosios mokyklos vykdomos studijų motyvavimo sistemos.

### 1.3. STUDENTŲ PROFESINĖS KOMPETENCIJOS SAMPRATA IR RAIŠKA STUDIJŲ PROCESU

#### 1.3.1. Teorinis kompetencijos sampratos pagrindimas

Siekiant atskleisti tyrimo problemą, kas trukdo vystyti studentų profesinei kompetencijai reikia išnagrinėti teorinę kompetencijos sampratą, esmę, struktūrą, turinį, sritis bei iširti

studentų profesines kompetencijos komponentus (ypatumus) ir nustatyti jų ryšį su motyvacijos vystymusi studijų procese.

Pasaulinės globalizacijos procesas vis daugiau apima visas gyvenimo sritis, tarp jų ir švietimo sistemą. Šio proceso poveikis ypač akivaizdus ugdymo programose, realizuojamose įvairiuose švietimo lygmenyse. Šiose programose pabrėžiama kompetencijos plėtojimo problema. Kompetencija kaip fenomenas nagrinėjama ir individo kvalifikacijos kontekste kaip gebėjimas veikti, nulemtas individo žinių, mokėjimų, įgūdžių, požiūrių, asmenybės savybių ir vertybių. Šiuolaikiniame žinių ir informacijos pasaulyje kinta darbo veikla, ji tampa sudėtingesnė. Vis dažniau kalbama apie individo veiklą organizacijoje, o ne apie jo darbą. Ir pastaruosiu metu pastebima tendencija, kad mažėjant darbo jėgos pasiūlai, darbdaviai labiau pradėjo vertinti nebe praktines žinias, o būtent tokius asmens gebėjimus, kurie padeda prisitaikyti bet kokioje naujoje darbo vietoje. Veiklos pasauliui labiau akcentuojant kompetenciją, aktualus yra jos ir kvalifikacijos santykis.<sup>62</sup>

Kompetencijos sąvoka dažna edukologijos, darbo sociologijos, organizacijų ir personalo valdymo, organizacijų psichologijos moksliniuose tyrimuose. Šia sąvoka siekiama apibūdinti ne vien žmogaus profesines galias praktinėje veikloje, ji vartojama ir tada, kai kalbama apie tai, ką žmogus rengiasi įgyti pirminio ar tęstinio profesinio mokymosi sistemoje.<sup>63</sup>

Tarptautinių žodžių žodyne<sup>64</sup> sąvoka *kompetencija* (lot. *competentia* - priklausomybė (pagal teisę)) aiškinama kaip funkcinis gebėjimas adekvačiai atlikti tam tikrą veiklą, turėti jai pakankamai žinių, įgūdžių, energijos; žmogaus kompetencijos svarba tuo didesnė, kuo reikšmingesnis jo socialinis vaidmuo.

Egzistuoja įvairių kompetencijos sampratos interpretacijų ir apibrėžimų. Vyksta terminologinio pobūdžio diskusijos, ieškoma panašumų tarp sąvokų „profesiniai gebėjimai“, „profesinės kvalifikacijos“, „profesinės kompetencijos“. Tačiau išnagrinėjus Lietuvos ir užsienio literatūrą, galima teigti, kad per pastarąjį dešimtmetį pamažu pradeda susitarti, t.y. apibrėžiamos kai kurios bendros kompetencijų charakteristikos. Konstatuojama, kad veikla ir kompetencija yra glaudžiai susijusios. Kompetencija skatina veikti, o veikloje galima išskirti ir pačią kompetenciją. Taigi *kompetencija* – tai mokėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma.<sup>65</sup>

---

<sup>62</sup> Lepaitė, D. (2003) Kompetenciją plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija: monografija. Kaunas: Technologija

<sup>63</sup> Anušienė, B. (2005) Kompetencija kaip profesinės didaktikos sąvoka. *Tiltai. Priedas: mokslo darbai*, Nr. 28

<sup>64</sup> Vaitkevičiūtė, V. (2001) *Tarptautinių žodžių žodynas. 2-asis patais. ir papild. leid.* Vilnius : Žodynas.

<sup>65</sup> Gudonis, V., Martinkienė, G., Radzevičienė, L. (2005) Pedagogų kompetencijų vertinimas mokinių aktyvinimo ugdant rašytinę kalbą aspektu. *Tiltai. Priedas: mokslo darbai*, Nr. 30

L. Jovaiša nurodo, kad kompetencijos terminas turi tris reikšmes.<sup>66</sup>

- gebėjimas pagal kvalifikaciją, žinais, įgūdžius gerai atlikti veiklą;
- įgaliojimas ką nors daryti;
- labai kvalifikuotas žinojimas.

R. Laužackas teigia, kad tarp kvalifikacijos ir kompetencijos terminų didelio skirtumo nėra: „Kompetencijos sąvoka yra artimesnė veiklos pasaulio aplinkai. Ją vartojame tuomet, kai tenka akcentuoti žmogaus profesines galias praktinėje veikloje“.<sup>67</sup> Jis taip pat nurodo, kad kompetencijos pagrindas yra kvalifikacija, o pačią kompetenciją apibūdina kaip „efektyvios veiklos demonstravimą, sugebėjimą atlikti pateiktas užduotis realioje ar imituojamoje darbo situacijoje“.

Tačiau šiam požiūriui prieštarauja P. Jucevičienė ir D. Lepaitė.<sup>68</sup> Autorės apibrėžia, kad kvalifikacija nusakoma apibrėžtais gebėjimais ir leidžia atlikti ribotas užduotis aiškiai struktūrizuotoje veikloje, bei veikloje, kurioje vyrauja aiškiai nustatytos darbo funkcijos. Taip pat teigiama, kad „žinios ir gebėjimai lemia kvalifikacijos suteikimą ir įvertinus gabumų, kurie veikia gebėjimų formavimąsi, svarbą bei žmogaus vertybes ir asmenines savybes, sukuriama kompetencijos šerdis“. Taip pabrėžiama, kad būtent kompetencija, o ne kvalifikacija ar tik gebėjimai leidžia žmogui veikti skirtingomis, nuolat kintančiomis veiklos sąlygomis.

Kaip teigia V. Gudonis ir kt., *kvalifikacijos* terminas yra artimas *kompetencijos* terminui, tačiau išskiria kelis skirtumus:

- kvalifikacija nepriklauso nuo konteksto (ji įgyjama kartą ir visam laikui);
- kvalifikacija Vakarų Europoje yra nuolatinis kolektyvinių derybų objektas, nes atsižvelgiant į kvalifikaciją sudaromos kolektyvinės sutartys; kompetencija yra apibrėžiama konkretaus konteksto ir labiau yra individo veiklos vertinimo nei derybų objektas.

Pasak B. Anužienės,<sup>69</sup> dažnai galima aptikti kompetencijos termino vartojimą daugiskaitos ir vienaskaitos formomis: daugiskaita norima išskirti sudėtinės profesinio pasirengimo dalis, t.y. atskleisti teorines, praktines, socialines, strategines kompetencijas; vienaskaita vartojama tada, kai kompetencija traktuojama kaip visuma.

Mokslinėje literatūroje išskiriamos, šios kompetencijų sritys:<sup>70</sup>

- 1) bendrakultūrinės kompetencijos;
- 2) dalykinės kompetencijos (ikimokyklinio ugdymo, pradinio ugdymo, pagrindinio ir vidurinio ugdymo, specialaus ugdymo, profesinio ugdymo, neformalaus ugdymo);

<sup>66</sup> Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.

<sup>67</sup> Laužackas, R. (2005). *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: VDU

<sup>68</sup> Jucevičienė, P., Lepaitė, D. (2000). Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai: Edukologija*, 1 (22).

<sup>69</sup> Anužienė, B. (2005) Kompetencija kaip profesinės didaktikos sąvoka. *Tiltai. Priedas: mokslo darbai*, Nr. 28

<sup>70</sup> Gudonis, V., Martinkienė, G., Radzevičienė, L. (2005) Pedagogų kompetencijų vertinimas mokinių aktyvinimo ugdant rašytinę kalbą aspektu. *Tiltai. Priedas: mokslo darbai*, Nr. 30

3) profesinės kompetencijos:

- perkeliamosios kompetencijos (socialinė, metamokymosi, efektyvios veiklos, informacijos valdymo, komunikacinė, projektų valdymo, pokyčių valdymo, tiriamosios veiklos);

- bendrosios kompetencijos.

Apibendrinant įvairių autorių požiūrius, galima teigti, kad ekonominiai veiklos pasaulio pokyčiai bei naujų informacinių ir komunikacinių technologijų skverbimasis į daugelį gyvenimo sričių visam laikui panaikino galimybę tiksliai ir patikimai prognozuoti juos atitinkančias kompetencijas, reikalingas konkrečiai veiklai atlikti. Taip atsirado įvairios, tačiau viena nuo kitos iš principo daug nesiskiriančios raktinių, bendrųjų, ektrafunkcinių, plataus veikimo pobūdžio kompetencijų koncepcijos.<sup>71</sup>

### 1.3.2. Studentų profesinės kompetencijos struktūrinė analizė

Žmogaus profesinė raiška veiklos pasaulyje priklauso pirmiausia nuo požiūrio į šį procesą, pačios profesijos sąvokos supratimo, asmens vertybinių orientacijų, profesinės kompetencijos ir meistriškumo, profesinės veiklos objekto specifikos.

Profesinę kompetenciją sudaro:<sup>72</sup>

- dalis gebėjimų ir įgūdžių (praktinės kompetencijos);
- dalis teorinių žinių (teorinės kompetencijos);
- dažnai dar pridedama ir elgsena (socialinės kompetencijos);
- vartojamas strateginių (arba kognityvinių) kompetencijų terminas.

Profesinė kompetencija nėra žinių, gebėjimų ir elgsenos „suma“, kuri neaišku kaip galėtų pasireikšti sėkmingoje veikloje, o struktūruoti, integruoti, surinkti gebėjimai, todėl galima daryti prielaidą, kad profesinė kompetencija yra daugiau nei visų elementų visuma.

Kompetencijų įgijimą ir raidą sąlygoja trys veiksniai:<sup>73</sup>

- 1) besimokančiojo motyvacija;
- 2) kompetencijų ugdymas;
- 3) kompetencijų tobulinimas, plėtra.

Besimokantysis turi būti motyvuotas, jis privalo įgyti ir formuoti reikalingas žinias, vadovaudamasis savo turimais įgūdžiais, patirtimi. Svarbu, kad jis gebėtų taikyti įgytas žinias, tai reiškia, kad kompetencijoms įgyti reikia trijų pagrindinių elementų: mokymosi motyvacijos, kompetencijų ugdymo, kompetencijų tobulinimo bei raidos. Todėl kiekviena mokslo ar švietimo

---

<sup>71</sup> Laužackas, R. (2005). *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: VDU

<sup>72</sup> Gudonis, V., Martinkienė, G., Radzevičienė, L. (2005) Pedagogų kompetencijų vertinimas mokinių aktyvinimo ugdant rašytinę kalbą aspektu. *Tiltai. Priedas: mokslo darbai*, Nr. 30

<sup>73</sup> Anušienė, B. (2005) Kompetencija kaip profesinės didaktikos sąvoka. *Tiltai. Priedas: mokslo darbai*, Nr. 28



institucija atsako už tikslų, metodų ir priemonių, padedančių realizuoti visus kompetencijų įgijimo elementus, numatymą ir realizavimą.

P. Jucevičienės bei D. Lepaitės nuomone,<sup>74</sup> profesinės kompetencijos formavimas turėtų remtis asmeninėmis savybėmis, žiniomis ir sugebėjimais bei požiūriais ir vertybėmis. Autorės pažymi, kad profesinei kvalifikacijai formuoti pakanka gabumų, įgūdžių, mokėjimų ir žinių, tačiau į kompetencijos struktūrą būtina įtraukti ne tik kvalifikaciją, bet ir asmenybės savybes, vertybes, požiūrius. Asmens vertybės ir jo savybės su įgytomis žiniomis, praktiniais įgūdžiais ir gebėjimais, įgytais studijų metu, t.y. įgijus formalią kvalifikaciją, suteikia jam galimybę būti kompetentingu savo profesinėje veikloje.

B. Anužienė remiasi B. Siro nuomone,<sup>75</sup> kuris profesinį kompetentingumą skirsto į:

- *teorines kompetencijas*, kurios pasireiškia turimomis žiniomis, įgytomis pirminio ar tęstinio profesinio mokymo metu;
- *praktines kompetencijas*, kurios pasireiškia kaip metodologinių, techninių, organizacinių gebėjimų visuma, t.y. mokėjimas sukongretinti duomenų visumą, ją suskaidyti į atskirus veiklos veiksmus, mokėjimas apdoroti informaciją, ją paverčiant operacine, mokėjimas atgaminti ir praturtinti kokybės procesą ir t.t.;
- *socialines kompetencijas*, kurios pasireiškia darbuotojo integravimosi į organizaciją gebėjimais, nuostatomis, vertybėmis, komunikaciniais ir vadybiniais gebėjimais, jų derinimu ir taikymu konkrečioje aplinkoje;
- *strategines kompetencijas*, kurios pasireiškia žinių, mokėjimų, gebėjimų, nuostatų mobilizavimu, leidžiančiu spręsti problemas konkrečiame organizaciniame kontekste, t.y. turimų teorinių, praktinių, socialinių kompetencijų sintezė, gebėjimas visa tai jungti į visumą, veiklos koordinavimas, naujų problemos sprendimų paieška, gebėjimas pateikti inovacijas bei kūrybiškumą ir t.t.

Apibendrinant šį skyrių, galima teigti. Kad bendroje studentų profesinės kompetencijos struktūroje pabrėžiami tokie studento gebėjimai kaip darbo su informacija, organizavimo ir valdymo bei koordinavimo gebėjimai, akcentuojant tokias vertybes kaip bendradarbiavimas, tarpasmeninių santykių palaikymas, veiklos refleksija ir kt. Visi pateikti gebėjimai leidžia mokytis ir dirbti įvairiose srityse.

---

<sup>74</sup> Jucevičienė, P., Lepaitė, D. (2000). Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai: Edukologija*, 1 (22).

<sup>75</sup> Anužienė, B. (2005) Kompetencija kaip profesinės didaktikos sąvoka. *Tiltai. Priedas: mokslo darbai*, Nr. 28

## 2. STUDENTŲ MOTYVAVIMO, SIEKIANT PROFESINĖS KOMPETENCIJOS, TYRIMO DIZAINAS

Teorinėje šio baigiamojo magistro darbo dalyje buvo atskleista, jog aukštųjų mokyklų absolventų profesinė kompetencija priklauso nuo studento asmeninės charakteristikos bei aukštosios mokyklos vykdomos studijų motyvavimo sistemos. Todėl tam, kad būtų pagrįsta teorinė šio darbo objekto analizė iškyla būtinybė įvertinti studentų požiūrį į studijų proceso organizavimo sąlygas, lemiančias profesinės kompetencijos įgijimą, Šiaulių kolegijoje.

Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 nuostatose akcentuota, kad vieni iš svarbiausių aukštojo mokslo strategijos siekių yra: švietimo kokybės užtikrinimas, nuolatinės aukštojo mokslo studijų proceso tobulinimo galimybės, garantuojant tokią aukštojo mokslo studijų kokybę, kad parengti specialistai galėtų konkuruoti šalies bei Europos bendroje darbo rinkoje.<sup>76</sup> Tikslų įgyvendinimui keliami konkretūs uždaviniai skirtingiems švietimo sistemos lygmenims – aukštosioms mokykloms, mokykloms, pedagogams. Siekdama įgyvendinti keliamus tikslus ir uždavinius aukštoji mokykla turi sudaryti sąlygas įgyti kokybišką aukštąjį išsilavinimą pagal kiekvieno asmens gebėjimus. Kiekviena švietimo institucija kuria savo kokybės filosofijos sampratos įgyvendinimą. Kokybės pagrindu (ir studijų proceso) galima laikyti nuolatinę technologijų bei žmogiškųjų išteklių tobulinimą bei nuolatinę šio proceso kontrolę.<sup>77</sup> Pečkaitis, Tidikis (2001) nurodo, kad viena iš kokybiškų studijų užtikrinimo sąlygų – į studijų procesą pažvelgti studentų akimis. Be pažinimo, be mokslinės analizės ir tyrimo neįmanomas jokio proceso tobulinimas. Todėl pagrindinis tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti, kaip priklauso studentų motyvacija nuo sėkmingo studijų proceso organizavimo bei kaip būtų galima patobulinti studijas, tuo pačiu užtikrinant ir profesinės motyvacijos vystymąsi.

Šiame skyriuje aptariamas pagrindinis tyrimo metodas, kuris buvo panaudotas, siekiant šio darbo tikslo. Šiuo atveju panaudota studijuojančiųjų ir dirbančiųjų Šiaulių kolegijoje apklausa raštu (anketa).

### 2.1. TYRIMO METODOLOGINIS PAGRINDIMAS

Siekiant išsiaiškinti, ar Šiaulių kolegijoje veikia teoriškai pagrįsta studentų motyvavimo aplinka, buvo atliekamas kiekybinis tyrimas.

#### **Tyrimo metodologija grindžiama:**

- Lietuvos mokslininkų – V. Kanopienės, D. Tureikytės (2002), V. Zuzevičiūtės (2003); V. Baršauskienės, J. Guščinskienės (2003), S. Petružienės, A. Ruzgienės (2003), T. Lileikienės

<sup>76</sup> Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatas, patvirtintos 2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos seimas nutarimu Nr. IX-1700.

<sup>77</sup> Juodaitytė, A. (2007). Studijų kokybė aukštojoje mokykloje: valdymo filosofija ir parakseologija. *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, (3), p. 30-39. Šiauliai: Šiaulių kolegijos leidybos centras.

(2003), P. Jucevičienės, B. Stanikūnienės (2003), K. Kardelio, D. Karanauskienės (2003), A. Augustinienės (2004), A. G. Raišienės (2004), R. Ginevičiaus, R. Korsakienės, A. Stankevičienės (2004); D. Lipinskienės (2004) ir kt. tyrinėtai mokymosi motyvacijos studentų požiūriu į mokymąsi Lietuvos aukštosiose mokyklose tyrimais.

- Užsienio (J. Pear, 2001; Pean, 1999; T. L. Good, J. Brophy, 1995; B. R. Hergenhahn, 1988; B. Klein, 1987) bei Lietuvos autorių (A. G. Raišienė, 2004; S. D. Lipinskienė, 2002; I. M. Šeščilienė, 2000; V. Šernas, 2000; A. R. Minkutė-Henrickson, 2000; G. Žibėnienė, 2006), požiūriais, nuostatomis apie skirtingus mokymosi motyvacijos ir motyvavimo aspektus, akcentuojančius reikšmingą ugdytinių mokymosi motyvų bei mokyklos ir dėstytojo kuriamos edukacinės aplinkos, aktyvių mokymo/mokymosi metodų, dėstytojo pedagoginės kvalifikacijos ir komunikacinių gebėjimų sąsają.

- Atlikus teorinę analizę, buvo parengtas tyrimo instrumentas – anketa. Rengiant anketa, remtasi humanistinės, kognityvinės pakraipos teorijomis ir teorinėje darbo dalyje išskirtomis, motyvuojančiomis/demotyvuojančiomis studento profesinę kompetenciją charakteristikomis, motyvaciją bei požiūrį į mokymąsi lemiančiais veiksniais bei studijuoti motyvuojančios aplinkos modeliu (pagal D. Lipinskienę, 2002), pagrįstu teorinėje dalyje (dvi veiksmų grupės: veiksniai, susiję su studento charakteristikomis, nuostatomis, poreikiais ir interesais, ir veiksniai, susiję su dėstyto kontekstu, kuris apima tiek dėstytojo galimybes ir veiklą, tiek psichologines sąlygas, tiek materialines sąlygas).

#### **Tyrimo taikyto duomenų rinkimo metodo apžvalga.**

Kiekviena mokslo sritis turi skirtingus informacijos rinkimo būdus. Socialiniuose moksluose populiariausi yra stebėjimo, eksperimento, interviu, dokumentų analizės metodai ir kt. Bet turbūt vienas iš dažniausiai naudojamų tyrimo metodų yra apklausa, kuri daugeliu atžvilgiu yra pranašesnė už kitus metodus. Pasak G. Merkio (1995), šio metodo populiarumą lemia santykinis apklausos atlikimo paprastumas, pigumas, galimybė greitai ir lengvai surinkti daug duomenų. Apklausos būdu gaunama informacijos apie respondentų nuomones.

Apklausoje raštu lemiamą įtaką turi klausimų formuluotė, jų kompozicija. Pagal klausimų pateikimo formą K. Kardelis (2005) išskiria keturis klausimų tipizavimo atvejus: atviri ir uždari, tiesioginiai ir netiesioginiai klausimai. G. Merkys (1995) analizuodamas klausimų tipus papildomai mini ir pusiau uždarų klausimų tipą.

Visus anketinės apklausos rezultatus reikia koku nors būdu sugrupuoti. Duomenims rinkti naudojamų matavimo priemonių yra daug ir įvairių, tačiau visos tos priemonės – tai skalės, skirtos savybių, pavyzdžiui, fizinių savybių, fizinių gebėjimų arba protinių gebėjimų rodikliams gauti. Dažniausiai naudojamos yra šios skalės: nominalinė, ranginė bei intervalinė.

Reikia pažymėti, kad apklausos rezultatai turi ir trūkumų. K. Kardelis (2005) nurodo, kad informacija gauta iš respondento atspindi realią padėtį pagal tai, kaip tą realybę priėmė kiekvienas individualiai. G. Merkys (1995) teigia, kad pagrindinis šio metodo trūkumas tas, kad apklausa visada reaktivi. Ne visada žmonių nuomonės atspindi realią padėtį.

Apibendrinant galima teigti, kad tyrime naudoto metodo pasirinkimą lėmė metodo savybės: tyrimo objekto atskleidimo galimybės, ekonomiškumas, taupumas ir galimybė vienu metu apklausti daug respondentų. Šis metodas buvo pasirinktas todėl, kad jis leidžia surinkti gana daug informacijos, rezultatus lengva susisteminti bei apdoroti statistiškai, taip pat jis leidžia užtikrinti respondentų anonimiškumą. Be to, pakankamai aukštas standartizavimo lygis leidžia gana sėkmingai ir paprastai atlikti surinktų duomenų analizę.

#### **Anketos turinys ir struktūra.**

Siekiant išsiaiškinti, kokios motyvavimo priemonės taikomos Šiaulių kolegijoje, kurie motyvaciniai veiksniai yra svarbiausi ten studijuojantiems studentams, kokios motyvacijos jie norėtų, buvo atlikta Šiaulių kolegijos studijuojančiųjų ir dirbančiųjų apklausa anketavimo būdu.

Tyrimui atlikti buvo sudarytos trys atviro ir uždaro tipo anketos: studijuojantiems bei dirbantiems (dėstytojams ir administracijos darbuotojams) Šiaulių kolegijoje, kurios pateiktos 1-3 prieduose.

Anketos struktūrą sudaro trys blokai:

1. Kreipinys – instrukcija.
2. Demografinių kintamųjų blokas.
3. Diagnostinių kintamųjų blokas.

Instrukcinis blokas skirtas respondentams, kad būtų galima išvengti sunkumų pildant anketą. Demografinis blokas sudarytas atsižvelgiant į tai, kad apklausiami studijuojantys ir dirbantys Šiaulių kolegijoje, todėl šiame bloke klausimai skirti išsiaiškinti lytį, amžių, studijų formą, programą, profesiją, darbo patirtį ir kt. Šie klausimai buvo pasitelkti tam, kad būtų gauti duomenys apie respondentų sociodemografinius duomenis.

Diagnostiniame klausimyno bloke, tiriant studijų motyvavimo raišką siekiama atsakyti į klausimą, ar egzistuojanti aukštosios mokyklos studijų aplinka yra studentą skatinanti studijuoti aplinka, kitaip tariant, ar joje kuriamos sąlygos tenkina studijų kokybės užtikrinimo reikalavimus.

Kiekvienai studijų turinio sudarančių sąlygų charakteristikai išskiriami jų tyrimo kriterijai:

1. Pradinės studento motyvacijos ir požiūrio į mokymąsi nustatymas.
2. Studijų proceso sąlygų kolegijoje vertinimas:
  - informacijos apie studijų galimybes suteikimas;
  - mokymo(-si) tikslų derinimas su studento poreikiais ir jų pateikimo eiliškumas;

- mokymo(-si) turinio lankstumas ir naudingumas studentui;
- studentams suteikiamo darbo krūvio optimalumas;
- galimybės pasirinkti mokymosi priemones ir metodus sudarymas;
- dėstytojo kompetencijos atitikimas reikalavimus;
- dėstytojo-studento santykių lygiavertiškumas: abipusis pasitikėjimas vienas kitu, skirtingos nuomonės toleravimas ir nusiteikimas;
- intereso ir smalsumo žadinimas, diskusijų skatinimas;
- laisvės išsireikšti, teikti idėjas ir inovacijas suteikimas ir baimės suklysti nebuvimas.

3. Materialinis-techninis pakankamumas pasirinkti mokymosi priemones ir metodus, mokymo(-si) turinio prieinamumas savarankiškam įsisavinimui, fizinės aplinkos komfortiškumas.

4. Psichologinių ir sociokultūrinių sąlygų vertinimas:

- studento adaptacijos kolegijoje nustatymas;
- studento ir bendruomenės santykių sąveikos vertinimas;
- galimybės dalyvauti organizacijos veikloje sudarymas.

Formuluojant klausimus, stengtasi gauti kuo daugiau aiškesnės ir gilesnės informacijos apie studijų proceso organizavimo ir valdymo ypatumus bei kokiomis motyvacinėmis priemonėmis būtų galima vadybiškai skatinti ir palaikyti studentų motyvaciją.

Gauti dviejų rūšių atsakymai:

- 1) sustruktūrinti (pasirinkti iš pateiktų atsakymų);
- 2) atviri (pateikti laisva forma).

Gauti duomenys:

- 1) kiekybiniai (analizuojami matematiškai, o rezultatai išreiškiami statistiniais dydžiais, kiekybinės skalės, matuojami požymiai);
- 2) kokybiniai (atsakymų į atvirus klausimus analizė ir išvados, panaudojamos ginamųjų teiginių patvirtinimui).

Kintamiesiems duomenims matuoti naudojama Likerto skalė bei atsakymų kodavimas. Tai vardų (nominalinė ar pavadinimų) skalė bei ranginė skalė. Duomenų analizavimui naudojami keli metodai. Lyginamaisiais metodais lyginamos sampratos ir požiūriai, išskiriami ir gretinami atsakymai, lyginami atskirų respondentų grupių atsakymai. Analizuojant duomenis, išskiriami veiksmingiausi studentų motyvacijos skatinimo būdai.

Duomenys apdorojami ir analizuojami keliais būdais:

- tyrimo duomenys verčiami skaičiais, procentais ir pavaizduojami grafiškai;
- duomenys apdorojami statistiškai;

- atsakymai į atvirus klausimus apdorojami naudojant turinio analizės metodą; žodinės, loginės analizės būdą;

- kokybiniai duomenys grupuojami ir apibendrinami.

Išanalizuoti ir apibendrinti rezultatai pateikiami žodiniu bei statistiniu pavidalu, pateikiant išvadas.

Šis tyrimas sudaro prielaidas geriau organizuoti studijas Šiaulių kolegijoje, stiprinti mokymosi motyvaciją, gerinti studijų kokybę.

## 2.2. TYRIMO METODIKA IR ORGANIZAVIMAS

### 2.2.1. Tyrimo procedūra, organizavimas ir duomenų apdorojimas

**Tyrimo tikslas** – patikrinti ar Šiaulių kolegijoje veikia teoriškai pagrįsta studentų mokymosi motyvavimo aplinka.

**Tyrimo objektas** – studijuojančiųjų ir dirbančiųjų Šiaulių kolegijoje nuomonė apie mokymosi ypatumus studijų proceso aplinkoje.

**Tyrimo probleminis klausimas:** (1) Kokia šiuo metu yra Šiaulių kolegijos studentų motyvacija ir požiūris į mokymąsi? (2) Kokia šiuo metu studijų aplinka yra Šiaulių kolegijoje, kad visiškai užtikrintų studentui galimybę sėkmingai studijuoti? (3) Į ką turėtų būti orientuojama studento ir Šiaulių kolegijos studijų veikla, siekiant realizuoti mokymosi paradigmą, skatinančią kiekvieną studentą sėkmingai studijuoti aukštojoje mokykloje ir efektyviai veikti ateities profesinėje veikloje?

#### **Tyrimo uždaviniai:**

1. Išsiaiškinti studentų motyvaciją ir požiūrį į mokymąsi.
2. Naudojantis parengtais klausimynais iširti, ar egzistuojanti Šiaulių kolegijos studijų aplinka yra studentą skatinanti studijuoti aplinka, kitaip tariant, ar joje kuriamos sąlygos tenkina studijų kokybės užtikrinimo reikalavimus (metodologinį tyrimo pagrindą sudaro mokymosi aplinkos modelis, pagrįstas teorinėje dalyje).
3. Pateikti studentų mokymosi motyvų svarbą mokymosi priemonių ir sąlygų atžvilgiu.
4. Iširti kokį dėmesį ir kokias mokymosi strategijas taiko kolegijos administracija, nustatant jos poveikį studentų vidinei mokymosi motyvacijai.
5. Atskleisti probleminius ir tobulintinus aspektus studijų procese.
6. Atsižvelgiant į gautus tyrimo rezultatus, parengti rekomendacijas studentų mokymo(-si) motyvavimo efektyvumui didinti.

Tyrimas buvo atliekamas keliais etapais: 1) parenkama tyrimo tikslui įgyvendinti tinkama ir praktikoje patvirtinta tyrimo metodika; 2) atrenkama tyrimo imtis; 3) anketuojami Šiaulių

kolegijos studentai ir darbuotojai; 4) atliekama anketavimo metodu gautų tyrimo rezultatų analizė.

Tyrimas vykdytas 2009 m. balandžio mėn. Paruošta ir atspausdinta anketa buvo platinama Šiaulių kolegijos studentams ir darbuotojams. Anketos respondentams buvo pateiktos tiesiogiai paskaitų metu ir iš karto surenkamos arba perduotos dėstytojams ar į studijų katedras. Anketų pildymas užtrukdavo 10-15 minučių. Pristatant anketas buvo stengtasi mandagiai bendrauti su respondentais, vertinti kiekvieno apklaustojo nuomonę ir padėkoti už sugaištą laiką. Vėliau duomenys buvo perkelti į SPSS (Statistical Packet for Social Sciences-Windows Release 15.0) kompiuterinę statistinę analizės programą, sukurta duomenų bazė ir atliktas duomenų apdorojimas bei analizė. Tyrimo rezultatų analizė struktūrizuojama pagal anketos klausimų blokus. Duomenų grafiniam pateikimui panaudota Microsoft Office Excel 2003 programa. Duomenys apdoroti, taikant aprašomąją statistiką (vidurkiai, procentai).

### 2.2.2. Tiriamųjų charakteristikos

K. Kardelis (2005), imtį apibrėžia kaip tyrimui atrinktą visumos dalį, kuri gali tinkamai ir pakankamai atstovauti visumai ir teikti reikalingą informaciją. Kad tyrimo duomenys būtų kuo reprezentatyvesni, buvo pasirinkta atsitiktinės imties atmaina vadinamoji „lipdinė“ imtis, t.y. visi populiacijos elementai turėjo vienodas galimybes patekti į imtį.<sup>78</sup> Atsitiktinė imtis sudaryta patogiosios atrankos būdu: pasirinktos atsitiktinės studentų grupės, dėstytojai, reprezentuojantys skirtingus Šiaulių kolegijos fakultetus, specialybes.

Tyrimo dalyvavo Šiaulių kolegijos studentai, dėstytojai ir administracijos darbuotojai (vadovas, pavaduotojai, dekanai, prodekanai centrų ir skyrių vedėjai). Nors studentams buvo išdalinta 250 anketų, dėstytojams 50, o administracijos darbuotojams 15, tačiau iš jų pilnai ir tvarkingai užpildytų sugrįžo ir buvo apdorotos 207 (82,8%) studentų, 40 (80%) dėstytojų ir 13 (86,67%) administracijos darbuotojų anketų.

Socialinių–demografinių kintamųjų analizė suteikia papildomų duomenų tyrimo rezultatų įvertinimui. Demografiniai duomenys padeda išsiaiškinti, kaip vienoje ar kitoje situacijoje elgiasi moterys ar vyrai, vyresni ar jaunesni respondentai.

Respondentams apibūdinti parinkti šie socialiniai–demografiniai kintamieji: 1) lytis; 2) amžius; 3) studijų kursas, forma; 4) studijų programa; 5) santykis su darbu; 6) mokėjimas už mokslą; 7) pareigos; 8) darbo patirtis/stažas; 9) padalinys/katedra.

Šiaulių kolegijos studijuojančiųjų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių atsispindi 3-4 lentelėse. Kaip matyti 5 lentelėje, tyrimo imtyje tarp studijuojančiųjų Šiaulių kolegijoje

---

<sup>78</sup> Kardelis, K. (2005) *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus

dominuoja moterys, 77,8 proc. (N=161). Todėl galima teigti, jog tyrimo rezultatai vis dėlto labiau atspindi moteriškos lyties atstovių nuomonę. Ryški moterų persvara apklausoje, leidžia daryti prielaidą, kad tokia tendencija vyrauja todėl, kad socialinių mokslų studijų sritis pagal respondentų skaičių, palyginti su kitomis studijų sritimis yra gausiausia, t.y. sudaro daugiau kaip pusę, Kolegijos studentų ir apskritai, studentų Šiaulių kolegijoje yra daugiau.<sup>79</sup>

3 lentelė

**Studijuojančiųjų Šiaulių kolegijoje pasiskirstymas pagal lytį**

Lytis	Respondentų skaičius	Respondentų proc.
Vyras	46	22,2
Moteris	161	77,8
<b>Iš viso:</b>	<b>207</b>	<b>100,0</b>

Amžiaus grupės sudarytos remiantis prielaida, jog iki 20 metų respondentai mokosi dieninėse pirmo kurso studijose, 21-25 metų – dieninėse/neakivaizdinėse pirmo-trečio kurso studijose, šiose dvejose grupėse mokosi „tradicinio“ amžiaus studijuojantieji; 26-30 metų, atitiktų pasirinkusių neakivaizdinę studijų formą studijuojanti amžiaus grupė; likusios trys grupės – atitiktų dėl įvairių kitų priežasčių studijuojančias amžiaus grupes, t.y. karjeros galimybių paieška, kvalifikacijos tobulinimas, grįžusieji studijuoti ir pan.

4 lentelė

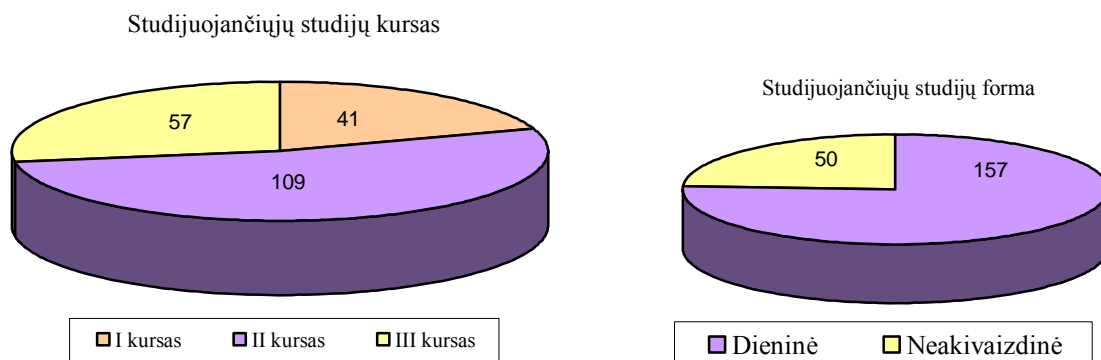
**Studijuojančiųjų Šiaulių kolegijoje pasiskirstymas pagal amžių**

Amžius	Respondentų skaičius	Respondentų proc.
Iki 20 metų	78	37,7
21-25 metų	83	40,1
26-30 metų	11	5,3
31-40 metų	19	9,2
41-50 metų	13	6,3
51 metų ir daugiau	3	1,4
<b>Iš viso:</b>	<b>207</b>	<b>100,0</b>

Tiriamųjų pasiskirstyme pagal amžių dominuoja „tradicinio“ amžiaus studijuojantieji: 21-25 metų amžiaus grupėje 40,1 proc. (N=83), iki 20 metų – 37,7 proc. (N=78), arba 77,8 proc. (N=161) visų studijuojančiųjų respondentų. Tai paaiškina jų dalyvavimas skirtinguose studijų kursuose ir formose, kuris pateikiamas 4 paveiksle.

<sup>79</sup> Šiaulių kolegijos 2008 metų veiklos ataskaita. Šiauliai: Leidybos centras, 2009.





**4 pav.** Studijuojančiųjų (N=207) pasiskirstymas pagal studijų kursą ir formas

Iš paveikslėlio matyti, kad daugiausia respondentų studijuoja dieninėse antro kurso studijose, tai atitinka šiandieninę situaciją Lietuvoje.

Respondentai nurodo pasirinkę gana įvairias studijų programas. Iš aštuoniolikos Šiaulių kolegijoje siūlomų studijų programų<sup>80</sup> pažymėta 12 studijų programų, tai sudaro 66,6 proc. visų kolegijoje esančių studijų programų (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

#### Studijuojančiųjų pasiskirstymas pagal studijų sritis ir programas

Studijų sritis	Studijų programa	Respondentai	
		Skaičius	Proc.
<b>Sveikatos fakultetas</b>			
Biomedicinos mokslų studijų sritis	Bendrosios praktikos slauga	7	3,4
	Kineziterapija	9	4,3
	Odontologinė priežiūra	27	13
	<b>Iš viso:</b>	<b>43</b>	<b>20,8</b>
Socialinių mokslų studijų sritis	Socialinis darbas	10	4,8
	<b>Iš viso:</b>	<b>10</b>	<b>4,8</b>
<b>Iš viso Sveikatos fakultete:</b>		<b>53</b>	<b>25,5</b>
<b>Verslo ir technologijų fakultetas</b>			
Socialinių mokslų studijų sritis	Buhalterinė apskaita	27	13
	Finansai	23	11,1
	Įstaigų ir įmonių administravimas	42	20,3
	Turizmo administravimas	6	2,9
	Prekybos vadyba	18	8,7
	<b>Iš viso:</b>	<b>126*</b>	<b>60,9*</b>
Technologijos mokslų studijų sritis	Elektros energetika	11	5,3
	Informacinių sistemų technologija	20	9,7
	Statyba	7	3,4
	<b>Iš viso:</b>	<b>38</b>	<b>18,4</b>
<b>Iš viso Verslo ir technologijų fakultete:</b>		<b>154</b>	<b>74,5</b>
<b>Iš viso Kolegijoje:</b>		<b>207</b>	<b>100,0</b>

\*Vykdomų socialinių mokslų studijų srities studijų programų Sveikatos bei Verslo ir technologijų fakultetuose suma.

<sup>80</sup> Internetinis Šiaulių kolegijos puslapis [www.siauliukolegija.lt](http://www.siauliukolegija.lt)

Daugiausiai apklaustųjų studijuoja socialinių mokslų studijų srities specialybes 60,9 proc. (N=126): įstaigų ir įmonių administravimą (20,3%), buhalterinę apskaitą (13%) finansus (11,1%).

Antra pagal respondentų skaičių biomedicinos mokslų studijų sritis – 20,8 proc. (N=43). Technologijos mokslų studijų srities (18,4%) daugumą sudarė informacinių sistemų technologijos bei elektros energetikos respondentai.

Daugiau nei pusę respondentų, dalyvavę apklausoje tik studijuoja, t.y., studijuoja, nedirba ir neieško darbo (52,7 %, N=109). Tačiau ne maža dalis, t.y. 29,5 proc. (N=61) iš jų, studijuoja ir dirba (žr. 6 lentelę).

6 lentelė

### Studijuojančiųjų studijų ir darbo santykis

Veiksny	Respondentų skaičius	Respondentų proc.
Tik studijuoja	109	52,7
Studijuoja ir dirba	61	29,5
Studijuoja, nedirba, tačiau ieško darbo	37	17,9
<b>Iš viso:</b>	<b>207</b>	<b>100,0</b>

Tikslinga būtų panagrinėti studijuojančiųjų santykį su darbu ir mokėjimu už studijas, kadangi šie veiksniai gali tiesiogiai įtakoti studentų motyvaciją studijoms. Kaip matyti 9 lentelėje dauguma tyrime dalyvavusių tiriamųjų (69,5%, N=144) moka fiksuotą ir pilną studijų kainą, nepriklausomai ar tik studijuoja, studijuoja ir dirba, arba studijuoja, nedirba, tačiau ieško darbo. Tai sąlygoja studentų pasyvesnį požiūrį į studijas ir jų kokybę, nes galima daryti prielaidą, kad respondentas, kuris tik studijuoja, daugiau laiko skiria studijoms, siekia geresnių rezultatų ir užsibrėžtų tikslų, todėl nemoka už mokslą.

7 lentelė

### Studijuojančiųjų santykis su studijomis, darbu bei mokėjimu už mokslą

Studijų ir darbo santykis	Studijų ir mokėjimo už mokslą santykis			Iš viso (%)
	Studijuoja valstybės finansuojamoje vietoje (%)	Moka fiksuotą studijų įmoką (%)	Moka pilną studijų kainą (%)	
Tik studijuoja	40 (19,3)	62 (30)	7 (3,4)	109 (52,7)
Studijuoja ir dirba	10 (4,8)	14 (6,8)	37 (17,9)	61 (29,5)
Studijuoja, nedirba, tačiau ieško darbo	13 (6,3)	17 (8,2)	7 (3,4)	37 (17,9)
<b>Iš viso: (%)</b>	<b>63 (30,4)</b>	<b>93 (44,9)</b>	<b>51 (24,6)</b>	<b>207 (100)</b>

Taip pat svarbu atsižvelgti kokioje studijų formoje studijuoja studentai, nes kaip žinome neakivaizdinėse studijose yra mokama pilna studijų kaina. Studento gali nemotyvuoti

skatinamosios materialinės priemonės, rotacija ir stimulus siekti geresnių rezultatų, kad nereiktų mokėti už mokslą ir pan. Studijuojančiųjų santykis su studijų forma ir mokėjimu už mokslą pateiktas 8 lentelėje.

8 lentelė

### Studijuojančiųjų santykis su studijų forma ir mokėjimu už mokslą

Studijų forma	Studijų ir mokėjimo už mokslą santykis			Iš viso: (%)
	Studijuoja valstybės finansuojamoje vietoje (%)	Moka fiksuotą studijų įmoką (%)	Moka pilną studijų kainą (%)	
Dieninė	63 (30,4)	90 (43,5)	4 (1,9)	157 (75,8)
Neakivaizdinė	0	3 (1,4)	47 (22,7)	50 (24,2)
<b>Iš viso: (%)</b>	<b>63 (30,4)</b>	<b>93 (44,9)</b>	<b>51 (24,6)</b>	<b>207 (100)</b>

Kaip matome iš lentelės duomenų dieninėje studijų formoje už studijas moka fiksuotą ir visą studijų kainą 45,4 proc. (N=94) respondentų, o neakivaizdinėje – 24,2 proc. (N=50). Tik trečdalis (30,4%, N=63) visų tiriamųjų studijuoja valstybės finansuojamose vietose. Šie rodikliai parodo, kad tarp studentų vyksta stipri konkurencija, todėl respondentai siekia gerų mokymosi rezultatų.

Siekiant nustatyti dėstytojų ir administracijos darbuotojų nuomonę apie studijų organizavimo elementus, bei siekiant tyrimo duomenų objektyvumo buvo apklausti 40 Kolegijos dėstytojų bei 13 administracijos darbuotojų. Kolegijos dėstytojai apklausti atsitiktinai, neiškreipiant Lietuvos situacijos atitinkančio studentų/dėstytojų santykio (12,5/1), kuris svyruoja 12 – 17/1.<sup>81</sup> Buvo apklausinėjami tie kolegijos administracijos darbuotojai, kurie tiesiogiai yra susiję su studijų organizavimu, valdymu ir vykdymu. 9 lentelėje pateikti dėstytojų ir administracijos darbuotojų lyties ir amžiaus charakteristikos.

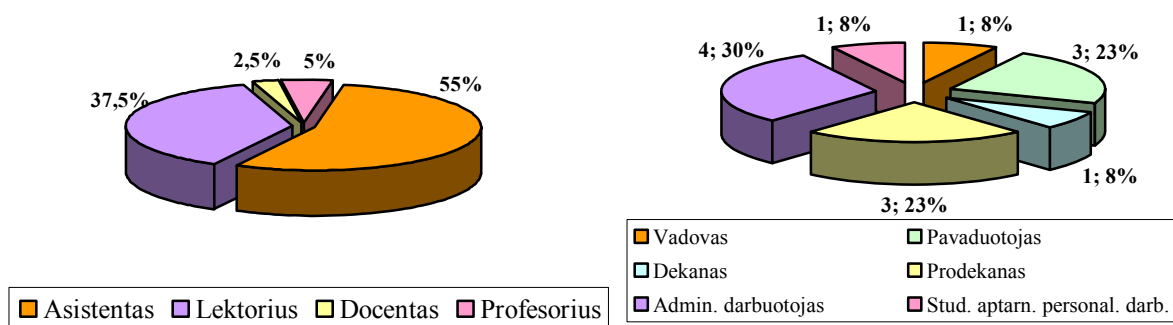
9 lentelė

### Dirbančiųjų Šiaulių kolegijoje pasiskirstymas pagal lytį ir amžių

Lytis	Amžiaus grupė						Iš viso: (%)
	iki 25 m. (%)	26-35 m. (%)	36-45 m. (%)	46-55 m. (%)	56-60 m. (%)	virš 60 m. (%)	
<b>Kolegijos dėstytojai</b>							
Vyras	1 (2,5)	6 (15,0)	1 (2,5)	1 (2,5)	1 (2,5)	1 (2,5)	11 (27,5)
Moteris	1 (2,5)	8 (20,0)	11 (27,5)	5 (12,5)	2 (5,0)	2 (5,0)	29 (72,5)
<b>Iš viso: (%)</b>	<b>2 (5,0)</b>	<b>14 (35,0)</b>	<b>12 (30,0)</b>	<b>6 (15,0)</b>	<b>3 (7,5)</b>	<b>3 (7,5)</b>	<b>40 (100,0)</b>
<b>Kolegijos administracijos darbuotojai</b>							
Vyras	0	1 (7,7)	1 (7,7)	0	0	0	2 (15,4)
Moteris	1 (7,7)	3 (23,1)	2 (15,4)	3 (23,1)	1 (7,7)	1 (7,7)	11 (84,6)
<b>Iš viso: (%)</b>	<b>1 (7,7)</b>	<b>4 (30,8)</b>	<b>3 (23,1)</b>	<b>3 (23,1)</b>	<b>1 (7,7)</b>	<b>1 (7,7)</b>	<b>13 (100,0)</b>

<sup>81</sup> Lietuvos švietimas skaičiais 2008. *Studijos*, 2008. Vilnius: LRŠMM.

Kaip matyti iš lentelės duomenų didžiausią dalį (35 proc.) visų apklaustų dėstytojų sudarė 26–35 metų amžiaus dėstytojai, 36–45 metų amžiaus – 30 proc. Kolegijos administracijos darbuotojų pasiskirstymas amžiaus grupėse labai panašus į dėstytojų, t.y. 77 proc. respondentų dominuojantis amžius svyruoja nuo 26 metų iki 55 metų. Galime daryti prielaidą, kad kolegijos dirbančiųjų personalas yra pakankamai jaunas, (vidutinis dėstytojų amžius yra 45 metai) todėl yra siekiantis kvalifikacijos tobulėjimo, kūrybiškumo, naujų darbo būdų, priemonių ar metodų.



5 pav. Dirbančiųjų pasiskirstymas pagal einamas pareigas kolegijoje

Tyrimo rezultatai rodo (žr. 5 pav.), kad pagal pedagogines pareigas daugiausia tiriamųjų dirba asistentais, 55 proc. (N=22) bei lektorais – 37,5 proc. (N=15), tai atitinka kolegijos pedagoginio personalo struktūros tendencijas. Administracijos darbuotojai pagal einamas pareigas kolegijoje pasiskirstė sekančiai: 1 – vadovas; 3 – pavaduotojai; 1 – dekanas; 3 – prodekanai; 4 – administracijos darbuotojai ir 1 – studijas aptarnaujantis personalo darbuotojas.

Tiriamieji dėstytojai pagal studijų sritis, didžiausią dirbančių dėstytojų dalį sudaro technologijos (45 proc., N=18) ir socialinių (40 proc., N=16) mokslų studijų srityse.

Šiaulių kolegijos dirbančiųjų pasiskirstymas pagal darbo stažą akademinėje veikloje, atsispindi 10 lentelėje.

10 lentelė

Dirbančiųjų pasiskirstymas pagal darbo stažą

Darbo stažas	Dėstytojai		Administracijos darbuotojai	
	skaičius	proc.	skaičius	proc.
Iki 3 metų	13	32,5	2	15,4
4-10 metų	8	20,0	7	53,8
11-15 metų	5	12,5	2	15,4
16-20 metų	4	10	1	7,7
21-25 metų	2	5,0	1	7,7
26 metų ir daugiau	8	20,0	0	0
<b>Iš viso:</b>	<b>40</b>	<b>100,0</b>	<b>13</b>	<b>100,0</b>

Kaip matyti 10 lentelėje, į tyrimo imtį pateko įvairių darbo stažą turintys darbuotojai. Pateikti duomenys rodo, kad tarp dėstytojų dominuoja: iki 3 metų (32,5 proc., 12 asistentų ir 1 lektorius), 4-10 metų (20 proc., 6 asistentai ir 2 lektoriai) bei 26 metų ir daugiau (20 proc., 5 lektoriai, 2 profesorai ir 1 asistentas) darbo stažą turintys respondentai.

Nustatyta, kad administracijos darbuotojų dominuojantis darbo stažas yra 4-10 metų. Daugiausia šios grupės respondentai: pavaduotojai (N=2), prodekanai (N=2), administracijos darbuotojai (N=2) ir studijas aptarnaujantis personalas (N=1). Nemaža dalis dirba ir 11–15 metų (1 pavaduotojas, 1 prodekanas), 16-20 metų (1 dekanas) stažą turinčių darbuotojų, tuo tarpu vadovo darbo stažas – 26 metai ir daugiau. Taigi galima teigti, kad kolegijai vadovauja ir dirba didelę patirtį turintys savo srities specialistai, gebantys kryptingai taikyti kompetencijas bei gebėjimus šiuolaikinėje organizacijoje.

Tyrimo imtis negali atspindėti visų Šiaulių kolegijoje studijuojančiųjų ir dirbančiųjų nuomonių, tačiau leidžia atskleisti studentų motyvavimo ypatumus, siekiant profesinės kompetencijos, tendencijas.

### **3. STUDENTŲ MOTYVAVIMO, SIEKIANT PROFESINĖS KOMPETENCIJOS ŠIAULIŲ KOLEGIJOJE TYRIMO REZULTATAI IR LYGINAMOJI ANALIZĖ**

#### **3.1. BENDROJI ŠIAULIŲ KOLEGIJOS CHARAKTERISTIKA**

Šiaulių kolegija įsteigta 2002 m. rugsėjo 1 d. (LR švietimo ir mokslo ministro 2002 m. rugpjūčio 30 d. įsakymas Nr. 1497) reorganizavus sujungimo būdu Šiaulių aukštesniąsias medicinos (1946–1991 m. medicinos seserų mokykla, nuo 1991 m. aukštesnioji medicinos mokykla) ir technikos (1959–1961 m. agrozootchnikumas, 1961–1991 m. politechnikumas, nuo 1991 m. aukštesnioji technikos mokykla) mokyklas.

Kolegijoje veikia du fakultetai (Verslo ir technologijų bei Sveikatos) ir Kolegijos veiklą bei jos kokybę užtikrinantys skyriai ir mokslo taikomosios veiklos centrai.

Šiaulių kolegijoje vykdomos studijų programos, atitinkančios regiono vystymosi tendencijas ir darbo rinkos pokyčius bei poreikius. Siekiant užtikrinti aukštojo mokslo prieinamumą, plėtojamos įvairios studijų formos (dieninės, vakarinės, neakivaizdinės, individualiosios).

Kolegija studijų ir mokymo registre turi įregistruotas 4 studijų sričių (biomedicinos, fizinių, socialinių, technologijos mokslų) 15 studijų krypčių 23 neuniversitetines studijų programas.

2008–2009 m. m. Kolegijoje vykdoma 18 neuniversitetinių aukštųjų studijų programų: Sveikatos fakultete 5 studijų programos penkiose studijų kryptyse bei viena profesinio mokymo programa, Verslo ir technologijų fakultete – 13 studijų programų septyniose studijų kryptyse.

2008-10-01 duomenimis, studentų skaičius Kolegijoje – 2722 (Sveikatos fakultete – 722 (26,5 proc.), Verslo ir technologijų fakultete – 2000 (73,5 proc.)). Studentų skaičiaus skirtumą fakultetuose lemia vykdomų studijų programų pasiūla.

Kolegijos personalą sudaro 165 dėstytojai, 48 studijas aptarnaujantys ir 57 ūkio personalo darbuotojai, iš viso 2008 m. spalio 1 d. kolegijoje, kaip pagrindinėje darbovietėje, dirba 218, nepagrindinėje darbovietėje – 52 darbuotojai.

Siekiant sudaryti tinkamas sąlygas studijoms, užtikrinti jų kokybę, per 2002–2008 m. iš esmės pasikeitė kolegijos vidaus aplinka: atnaujintos studijų patalpos, laboratorijos, sutvarkyti studentų bendrabučiai, užtikrintos prieigos prie interneto, praturtinta materialioji ir metodinė studijų bazė, sudarytos sąlygos savarankiškam darbui.

Per pakankamai trumpą veiklos laikotarpį suformuotas teigiamas kolegijos įvaizdis, išplėtotas socialinės partnerystės tinklas, kartu su Šiaulių universitetu bei kitomis mokslo, studijų ir švietimo institucijomis plėtojama mokslo taikomoji, šviečiamoji, projektinė veikla. Kolegija užmezgė ir palaiko tarptautinio bendradarbiavimo ryšius.

## 3.2. STUDIJOJANČIŲJŲ ŠIAULIŲ KOLEGIJOJE APKLAUSOS DUOMENŲ ANALIZĖ

### 3.2.1. Pasitenkinimo studijų proceso organizavimo vertinimas

#### **Studentų motyvacijos bei požiūrio į mokymąsi lygio ir stiprumo vertinimas.**

Siekiant įvertinti studijuojančiųjų pasitenkinimą esama studijų proceso organizavimo aplinka, lemiančia profesinės kompetencijos įgijimą Šiaulių kolegijoje, tikslinga apklausos duomenų analizę pradėti nuo studento motyvacijos bei požiūrio į mokymąsi, kadangi tai leistų įvertinti mokymosi motyvacijos lygį ir stiprumą, ir tokiu būdu išskirti studijuojančiuosius į motyvuotus ir demotyvuotus. Šių dviejų grupių požiūriams įvertinti buvo skirti du (8, 9) „Studijuojančiųjų Šiaulių kolegijoje“ anketos klausimai.

Mokymosi motyvacija turi dvi paskirtis: pirma, ji reikalinga pradedant studijuoti, antra, ji turi būti palaikoma studijų procese, t.y. turi būti išlaikomas išitraukimas į mokymąsi šiame procese.

Biggs (1999) nuomone, studentų atrankos į aukštąją mokyklą procesas turi būti toks, kad studijuoti ateitų jau motyvuoti studentai. Tam, kad studentas norėtų mokytis, mokymosi veikla turi būti svarbi jam. Šią svarbą turėtų užtikrinti studento asmeninės charakteristikos bei aukštosios mokyklos vykdoma studijų motyvavimo sistema.<sup>82</sup> Vadinasi, norint motyvuoti studentą, reikia pradėti nuo jo pažinimo: atsižvelgiant į studento vidinius ypatumus, t.y. reikia tinkamai panaudoti visus motyvų formavimo šaltinius: įgimtus ir įgytus poreikius, reikalavimus, lūkesčius, galias ir vertybines orientacijas.

Vienos ar kitos specialybės pasirinkimas vienaip ar kitaip motyvuojamas. Mokymosi motyvai susiję su svarbiausiu, fiziologiniu ir aukštesniųjų, dvasinio augimo, poreikių tenkinimu. Studentai turintys tikslą įgyti specialybę, žinių, mokėjimų bei įgūdžių (profesinę kompetenciją) būsimam darbui, stengiasi pasiekti tikslą, kontroliuoja veiksmus bei rezultatus jo siekiant.<sup>83</sup>

Aštuntuoju anketos klausimu tyrimo dalyvių prašyta nurodyti svarbiausius veiksnius, įtakojusius jų pasirinkimą būsimai profesijai. Respondentų pateikti vertinimai atsispindi 11 lentelėje.

---

<sup>82</sup> Biggs, J. (1999). *Teaching for quality learning at university*. Suffolk: St Edmundsbury Press.

<sup>83</sup> Vazonienė, R. (2000) Studentų motyvacija mokantis verslo anglų kalbos studijų proceso metu. *Socialinių-humanitarinių mokslų vaidmuo universitetinio ugdymo sistemoje*. Mokslinių straipsnių rinkinys. Akademija, p. 277-278

**Studijuojančiųjų specialybės pasirinkimo veiksnių reikšmės priklausomai nuo lyties ir studijų srities**

Veiksnyss	Visi % (N=207)	Lytis %		Studijų sritis %		
		Vaikinai (N=46)	Merginos (N=161)	Social. (N=126)	Tech. (N=38)	Biomed. (N=43)
Aukštojo mokslo diplomo siekimas/poreikis	90,3 (187)	18,3	72	57,0	14,5	18,8
Aiškios profesinės karjeros galimybės	86,0 (178)	17,4	68,6	54,1	13,5	18,4
Noras pateisinti tėvų lūkesčius	23,7 (76)	9,6	27,1	19,8	5,8	11,1
Teigiamas visuomenės požiūris į žmogų turintį aukštąjį išsilavinimą	58,9 (122)	12,5	46,4	36,2	8,2	14,5
Didelis pasirinktos specialybės poreikis darbo rinkoje	76,3 (158)	16,0	60,3	45,4	13	17,9
Geros materialinės sąlygos ateityje	83,6 (173)	17,9	65,7	52,2	14	17,4
Atleidimas nuo karinės tarnybos	13,6 (28)	7,3	6,3	6,8	4,3	2,4
Specialybė yra susijusi su asmeniniais pomėgiais (hobi) ir mėgstamais mokomaisiais dalykais	60,9 (126)	13,1	47,8	36,2	10,6	14
Saviraiškos (intelektinės, meninės) galimybės	45,9 (95)	7,7	38,2	30,5	5,8	9,7
Pasirinktos aukštosios mokyklos prestižas	48,3 (100)	9,7	38,6	29,5	6,8	12,1
Atsitiktinai pasirinkau šią specialybę ir aukštąją mokyklą	32,3 (67)	6,7	25,6	21,3	5,3	5,7

\*Procentinė suma apskaičiuota iš ranginės sistemos susumavus: „labai svarbu“ ir „svarbu“ reikšmes, kadangi buvo norima išskirti svarbiausių motyvų įtaką ir pasirinkimą.

Išanalizavus visų apklaustųjų studentų atsakymus ir susumavus rezultatus, akivaizdu, kad visa dauguma studijuojančiųjų Šiaulių kolegijoje pasirinko šios kolegijos siūlomas studijų programas, siekdami aukštojo mokslo diplomo (90,3 proc.). Taip pat prioritetiniais motyvais nurodė, būsimą (galbūt ir esamą) darbą, jo perspektyvas, galimybę įsidarbinti („aiškios profesinės galimybės“, 86 proc.), geras materialines sąlygas ateityje (83,6 proc.) bei pasirinktos specialybės paklausa darbo rinkoje (76,3 proc.).

Kaip rodo tyrimo rezultatai (60,9 proc.) daugiau nei pusė respondentų teigė, kad rinkosi specialybę, kuri susijusi su asmeniniais pomėgiais ir mėgstamais mokomaisiais dalykais. Vadinasi, studijuojantieji konkrečiai žinojo ko nori, ir kam yra gabūs. Tikėtina, jog minėtai daliai respondentų apsisprendimas dėl konkrečios studijų programos yra socialiai rezultatyvus bei teikia vidinį pasitenkinimą.

Vaikinų ir merginų profesijos rinkimosi motyvacija labai panaši: duomenų analizė parodė, kad nėra statistiškai reikšmingos priklausomybės tarp studijų pasirinkimo motyvo ir asmens lyties. Tradiciškai daugiau merginų studijuoja socialinius ir biomedicinos mokslus, o vaikinų – technologijos (statistiškai pasitvirtina koreliacija tarp lyties ir pasirinktos studijų programos).



Teigiamo visuomenės požiūrio, saviraiškos, kolegijos prestižo, atsitiktiniai ir kt. motyvai mažiau įtakojo studentų studijų specialybės pasirinkimą, tačiau visiems studentams buvo vienodai svarbūs. Vis dėlto reiktų pripažinti, kad ženklus procentas studentų (32,3 proc.) stojo į Šiaulių kolegiją neapgalvotai, neturėdami tvirtos nuostatos dėl specialybės pasirinkimo, o tai galėjo sąlygoti nusistovėjusi visuomenės nuostata, kad jaunas žmogus būtinai turi studijuoti aukštojoje mokykloje, antraip jis ne kažin ko vertas. Tai labai netinkama nuostata ir visai nereikalingas spaudimas bręstančiam jaunuoliui. Todėl jis ir stoja į bet kurią aukštąją mokyklą ir studijų programą, į kurią tik yra galimybė įstoti.

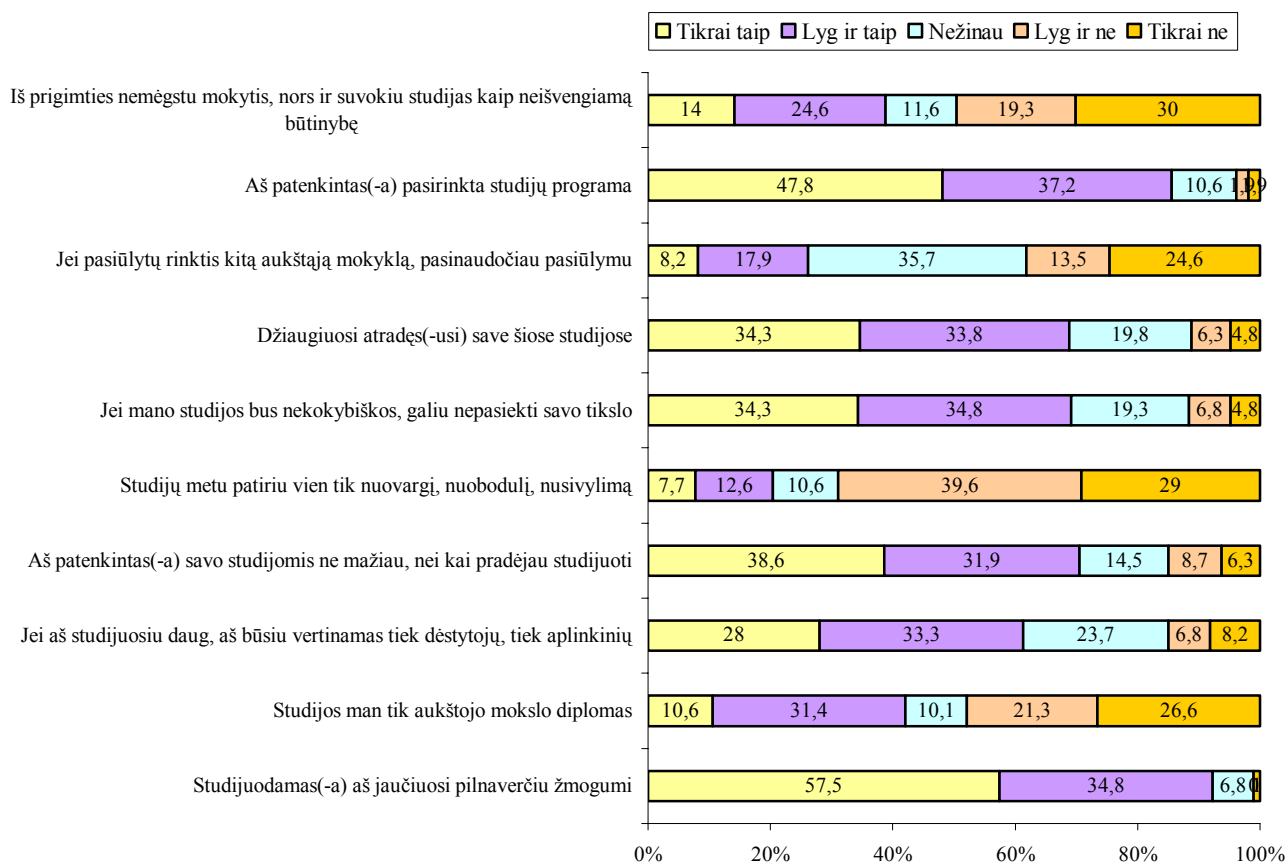
Neabejotina, kad studento aktyvumą studijų procese ir studentų mokymąsi lemia įvairių motyvų sistema, nulemta studijuojančiųjų profesinių interesų bei aukštosios mokyklos aplinkos sąlygų. Kokių tikslų vedami jauni žmonės atėjo į kolegiją, ar juos pakoregavo tiesioginė pažintis su pasirinktąja disciplina, kokie puoselėjami tolimesni planai. Jei tie tikslai siauri, požiūris į mokslą ir žinių poreikis gali būti minimalus, ir priešingai. Turintiems stiprią motyvaciją studentams būdinga apgalvotai, žingsnis po žingsnio siekti kokio nors tikslo, net jeigu tas procesas trunka ilgą laiką ir yra dažnai pertraukiamas.

Siekiant atsakyti į klausimą, kas palaiko teigiamą mokymosi motyvaciją studijų procese, studijuojantiems buvo pateikti teiginiai, motyvacijos lygiui bei požiūriui į mokymąsi įvertinti (žr. 6 pav.). Kiekvieną pateiktą teiginį tiriamasis turėjo įvertinti atskirai. Rezultatuose pateikiama studijuojančiųjų atsakymų kiekvienos reikšmės procentinė dalis.

Nagrinėjant respondentų vidinės motyvacijos vertinimą buvo atskleistas studijuojančiųjų požiūris į mokymąsi. Kaip jau buvo minėta teorinėje darbo dalyje, yra du požiūriai į mokymąsi – paviršutinis ir giluminis. Giluminis požiūris susijęs su geresniais kokybiniais rezultatais ir aukštesniais įvertinimais. Paviršutinis požiūris neteikia pasitenkinimo ir susijęs su blogesniais rezultatais. Todėl požiūrio į mokymąsi nustatymui buvo išskirti kriterijai, leidžiantys įvertinti, kaip studentai supranta, kas jiems yra mokymasis, t. y. mokymosi interpretacija.

Požiūriui į mokymąsi įvertinti, respondentams reikėjo atsakyti į teiginius nusakančius studentų pasitenkinimą studijomis.

Nors 38,6 proc. (N=80) studijuojančiųjų iš prigimties nemėgsta mokytis ir studijas suvokia kaip neišvengiamą būtinybę, tačiau studijuodami Šiaulių kolegijoje jie jaučiasi pilnaverčiais žmonėmis (92,3 proc.).



6 pav. Studijuojančiųjų vidinės motyvacijos vertinimas

Gauti požiūrio į mokymąsi rezultatai parodė tai, jog tarp studijuojančiųjų išryškėjo giluminio požiūrio į mokymąsi tendencija. Tai rodo aukšti įverčių rezultatai: 85 proc. studentų yra patenkinti pasirinkta studijų programa, studijomis (70,5 proc.) ir džiaugiasi save atradę šiose studijose (68,1 proc.). Be to, kaip matyti iš pateikto 6 pav., vidutiniškai 65,2 proc. respondentų į mokymąsi žiūri kaip į kokybinį procesą (tai atskleidžia teiginių „jei mano studijos bus nekokybiškos, galiu nepasiekti savo tikslo“, „jei aš studijuosiu daug, aš būsiu vertinamas tiek dėstytojų, tiek aplinkinių“), kurio metu jie prasmingai siekia savo tikslų ir aktyviai įsitraukia į studijas, nes nuo mokymosi motyvacijos priklauso jo mokymosi ir išmokimo rezultatai.

Gilesnę požiūrio į mokymąsi analizę parodė, nepasitenkinimą studijomis charakterizuojantis kriterijus – studento nuovargis nuo studijų ir aukštoji mokykla. Nusivylęs studijomis, studijų proceso organizavimu ir valdymu studentas į mokymąsi žiūri kitaip nei savimi pasitikintis, optimistiškai nusiteikęs, nejaučiantis studijų nuovargio ir nuobodulio studentas.

Tyrimo rezultatai parodė, kad tik 20,3 proc. studijuojančiųjų Šiaulių kolegijoje studijų metu patiria nuovargį, nuobodulį ir nusivylimą, o esant pasiūlymui studijuoti kitoje aukštojoje

mokykloje, pasirinktų 26,1 proc. respondentų. Gauti rezultatai patvirtina, kad studijuojantiems Šiaulių kolegijoje būdingas giluminis požiūris į mokymąsi.

Akivaizdu, jog studijų sėkmę sąlygoja ne tik besimokančiojo požiūris į mokymąsi, bet ir jo motyvacijos lygis. Sėkminga mokymosi motyvacija yra orientuota į motyvuotą studentą.

Yra trys studijuojančiųjų tipai. Visi jie skiriasi lygiu, kuriuo siekia savo asmeninių poreikių patenkinimo studijose. Juos sąlyginai galima pavadinti „motyvuotais“, „motyvuojamaisiais“ ir „nemotyvuotais (demotyvuotais)“. „Motyvuoti“ studentai siekia savo tikslų, aukštesnių įvertinimų, žinių ir gebėjimų įgijimo, o ne bet kokia kaina ir lengviausiu keliu įgyti diplomą. „Motyvuojamieji“ studentai turi būti motyvuojami. Motyvuojant studentą svarbu išsiaiškinti kokie motyvai ir motyvacinės priemonės kelia jo tikėjimą sėkme, savo potencialą ir gebėjimais studijuoti. Todėl aukštoji mokykla turi turėti motyvavimo sistemą, kuri palaikytų ir skatintų studento motyvaciją, didintų jo pasitikėjimą savimi ir savo jėgomis bei užtikrintų giluminį požiūrį į studijas. „Demotyvuoti“ studentai visai nesuvokia ir aiškiai nežino, kodėl jie studijuoja, jaučiasi nekompetentingi ir galvoja, kad tai, kas su jais nutinka, jie gali mažai arba negali visiškai kontroliuoti. Kitaip tariant, šie studentai yra visiškai nemotyvuoti.<sup>84</sup> Šis skirstymas išryškina kitą motyvacijos aspektą – motyvacija turi ne tik kryptį, bet ir stiprumą. Todėl du tuos pačius tikslus (arba motyvacines kryptis) turintys studentai, gali turėti skirtingą šių tikslų siekimo stiprumą.

Tyrimo rezultatai parodė, kad tarp studijuojančiųjų Šiaulių kolegijoje motyvacijos požiūriu yra dvi pagrindinės studijų grupės: studentai, siekiantys įgyti specializuotą profesinę kvalifikaciją, t.y. siekia turėti kokybiškas studijas (47,9 proc., N=99) ir studentai, kurie, besimokydami pagal specializuotą studijų programą, siekia profesinio bakalauro diplomo, t.y. studijuoja tik dėl diplomo (42 proc., N=87). 10,1 proc. (N=21) studentų nežino, ar studijuoja dėl profesinės kompetencijos, ar dėl aukštojo mokslo diplomo įgijimo. Šis pasiskirstymas patvirtino šiandieninės situacijos Lietuvoje tendencijas: aukštojo mokslo tapsmo masiniu reiškinys dėl mokymosi visą gyvenimą strategijos, nuolatinio kvalifikacijos tobulinimo, aukštojo mokslo diplomo ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų poreikio.

Požiūrio į mokymąsi ir pasitenkinimo studijomis teiginių analizė, parodė, kad nėra statistiškai reikšmingos priklausomybės tarp vaikinių ir merginų bei studijų formų. Panašu, kad visi studijuojantieji turi pakankamai aiškią vidinę motyvaciją ir aiškius studijų tikslus.

*Vadovaujantis A. Maslow poreikių hierarchijos teorija, studentų motyvacijos ir požiūrio į mokymąsi rezultatus galima paaiškinti, teigiant, kad studijuojantys Šiaulių kolegijoje vertina aukštąjį mokslą. Tai yra glaudžiai susiję su fiziologinių ir socialinių poreikių tenkinimu, kuriuos*

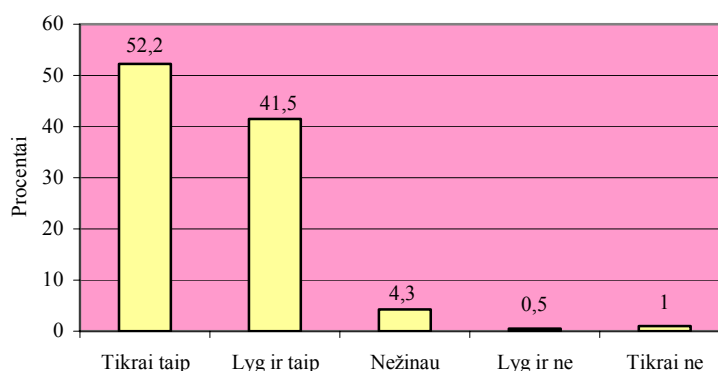
---

<sup>84</sup> Šavareikienė, D. (2008) *Motyvacija vadybos procese*. ŠU

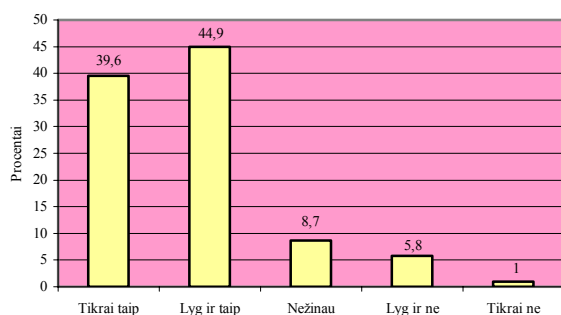
ilustruoja aukšti būsimos profesijos galimybių, gerų materialinių sąlygų ateityje ir pasirinktos specialybės paklausa darbo rinkoje, įverčiai.

### Studijų proceso sąlygų kolegijoje vertinimas.

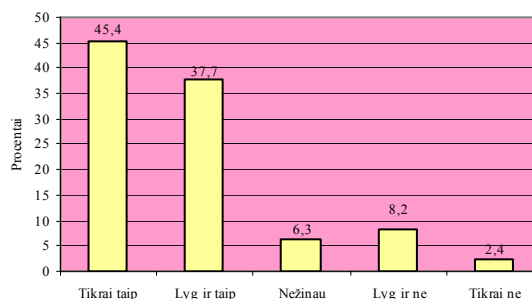
Vidinio studijų proceso tobulinimo pagrindiniu aspektu laikytini dėstytojų ir studentų akademiniai bei bendražmogiškieji santykiai. Į juos integruojasi teorinėje dalyje išskirtos šios studijų proceso sąlygų charakteristikos: mokymo tikslų ir turinio transformavimas į mokymosi, mokymo(-si) būdai bei metodai, pedagoginio bendravimo ir bendradarbiavimo ypatybės.



7 pav. Susipažinimas su studijų programos (mokymosi) tikslais ir paskirtimi



8 pav. Ar esate skatinamas(-a) domėtis Jūsų būsima specialybe?



9 pav. Ar dėstytojas Jums paaiškina, kodėl Jums naudinga išmokti vieną ar kitą dalyką/modulį?

Analizuojant, ar studentai susipažinę su savo studijų programos tikslais ir paskirtimi, (7 pav.) paaiškėjo, kad 93,7 proc. respondentų žino, ko studijuodami siekia. Dauguma studentų (83,8 proc.) teigiamai vertina dėstytojų pastangas motyvuoti studentus, skatindami aktyviai veiklai, atskleidžiant dalyko patrauklumą, reikšmingumą (žr. 8-9 pav.). Vadinasi, kolegijoje sudaromos tinkamos sąlygos susipažinti su studijų tikslais, mokomųjų dalykų naudingumu bei skatinamas domėjimasis būsima specialybe.

Vertinant respondentų nuomones apie dalykų turinio kokybę, nustatytas pozityvus požiūris: vidutiniškai 73,6 proc. respondentų išsakė teigiamą įvertį, o 14,7 proc. įvertino negatyviai. Kiekvieno klausimo charakteristikos pateiktos 12 lentelėje.

## Dalykų turinio kokybės vertinimas

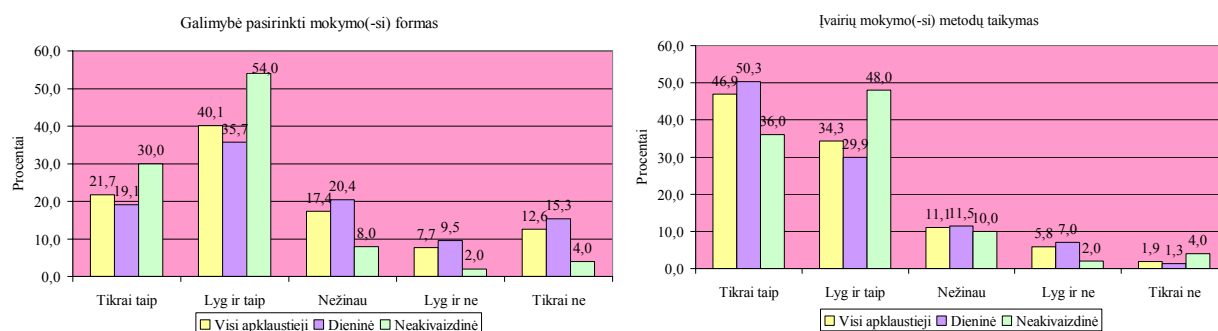
Klausimas	Teigiamas vertinimas („tikrai taip“, „lyg ir taip“)
Ar dalykų turinys inovatyvus, t.y. esate supažindinami su naujausiais mokslo, technikos, technologijų ir pan. pasiekimais?	73,4 proc.
Ar pateikiama mokymosi medžiaga (konspektas, metodinė medžiaga, skaidrės ir pan.) yra išsami ir šiuolaikiškai nauja?	82,6 proc.
Ar Jus tenkina mokymosi krūvis?	64,7 proc.
<b>Klausimo įvertio vidutinė reikšmė</b>	<b>73,6 proc.</b>

**Dalyko turinio inovatyvumas.** Iš lentelės duomenų matyti, kad respondentai dalykų turinio inovatyvumą vertina palankiai 73,4 proc., tai rodo, kad pateikiama informacija yra šiuolaikiška, nauja, naudinga, ji nuolat papildoma mokslinių tyrimų rezultatais, naujovėmis, inovacijomis.

**Dalyko mokomoji medžiaga.** Tiriamiesiems (82,6 proc.) dėstytojų parengta mokomoji medžiaga ar konspektai yra išsamūs ir naudingi bei šiuolaikiškai nauji. Tačiau buvo keletas kritikų dėstytojų atžvilgiu: kad parengta metodinė medžiaga sensta, o jaunesnieji kolegos mokosi iš identiškų konspektų.

**Mokymosi krūvis.** Į klausimą „Ar Jus tenkina mokymosi krūvis?“ 21,7 proc. studijuojančiųjų atsakė „tikrai taip“, o 43,0 proc. teigė – „lyg ir taip“. Tai leidžia daryti išvadą, kad studentai sugeba susidoroti su pateikiamos informacijos apimtimi ir įvairiausiomis užduotimis.

**Mokymo(-si) būdų bei naudojamų mokymo metodų taikymo vertinimas.** Tyrimo metu domėtasi, kaip studentai vertina mokymo(-si) būdų bei naudojamų mokymo metodų taikymą (žr. 10 pav.).



10 pav. Naudojamų mokymo(-si) būdų ir metodų pasiskirstymas pagal studijų formas

Kaip matome iš 10 pav. duomenų, vertinant respondentų atsakymus dėl teisės į autonomiją, t.y. kai sudaroma galimybė studijuoti savarankiškai, nuotoliniu būdu, pagal individualų studijų grafiką ar derinant darbo ir mokymosi sąlygas, studijuojančiųjų dieninėje ir neakivaizdinėje studijų formose nuomonė pasiskirstė sekančiai: „tikrai taip“, „lyg ir taip“

teigiamai vertino 54,8 proc. dienų studijų studentai, o neakivaizdinių studijų studentai – 84 proc. Didesnius neakivaizdinės studijų formos įverčius sąlygojo tai, kad šioje studijų formoje didžioji dauguma studijuojančiųjų yra dirbantys ir turintys šeimas asmenys, kuriems dažniau tenka derinti darbo-šeimos ir studijų poreikius.

Analizuojant respondentų atsakymus į klausimą „Ar paskaitose taikomi įvairūs mokymo(si) metodai: praktinės/kūrybinės užduotys, seminarai, diskusija, grupinis darbas ir pan.“ nustatyta, kad tiek dieninėse (80,2 proc.), tiek neakivaizdinėse (84 proc.) studijose yra naudojami įvairūs metodai. Aukštus rezultatų vertinimus patvirtina studijuojančiųjų pritarimas, kad dėstytojas paskaitoje stengiasi pateikti kuo daugiau įdomių pavyzdžių (ši kriterijų „tikrai taip“, „lyg ir taip“ vertino 78,3 proc. respondentų) bei skatina studentus aktyviai dalyvauti paskaitoje, diskutuoti ir klausinėti (77,7 proc.).

**Dėstytojų profesinis kompetencijos vertinimas.** Kitas reikšmingas mokymosi veiklos organizavimo elementas – dėstytojo kompetencija, kuri atsiskleidžia per pedagogo dalykines žinias, pasiruošimą dėstomam dalykui, mokymo stilių, naudojimąsi įvairiomis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis ir komandinio darbo gebėjimais bei pačio pedagogo asmenybės.

Dėstytojų profesinės kompetencijos vertinimui respondentams buvo pateikta 10 klausimų. Respondentų nuomonės apibendrinimas apie dėstytojų kompetencijas pateiktas 13 lentelėje.

13 lentelė

**Dėstytojų kompetencijos vertinimas**

Kompetencija – klausimas	[vertinimas (proc.) (N=207)]					Bendras vidurkis
	<i>Tikrai taip</i>	<i>Lyg ir taip</i>	<i>Nežinau</i>	<i>Lyg ir ne</i>	<i>Tikrai ne</i>	
<b>Mokslinė:</b> 1. Ar Jūsų nuomone dėstytojų kvalifikacija pakankama studijų tikslams pasiekti?	40,1	40,1	12,6	6,3	1,0	40,1
<b>Dalykinė:</b> 2. Ar dėstytojas sudomina savo dėstomu dalyku? 3. Ar dėstytojas suprantamai, nuosekliai išaiškina savo dėstomų dalykų medžiagą? 4. Ar dėstytojas aiškiai, išsamiai atsakinėja į Jūsų klausimus?	23,7 24,2 27,5	49,8 57,0 54,1	16,4 13,0 10,6	8,7 3,9 6,3	1,4 1,9 1,4	39,4
<b>Komunikacinė:</b> 5. Ar dėstytojai naudoja įvairias mokymo priemones, kad lengviau išmoktumėte dalyko turinį?	29,0	48,3	11,1	7,2	4,3	38,7

13 lentelės tęsinys kitame puslapyje

13 lentelės tęsinys

<b>Pedagoginė:</b>						
6. Ar santyčiai su dėstytojais pagrįsti abipusiu supratimu ir pagarba?	32,9	44,9	13,5	4,8	3,9	33,7
7. Ar mokymosi rezultatų vertinimo kriterijai yra aiškūs ir žinomi iš anksto?	39,1	38,6	13,0	6,3	2,4	
8. Ar mokymosi rezultatų vertinimo procedūros ir pažymiai yra objektyvūs ir nešališki?	25,6	34,3	24,2	7,7	8,2	
9. Ar dėstytojai nedelsdami įvertina ir išsamiai pakomentuoja atliktas užduotis?	19,3	50,7	11,6	10,6	7,7	
10. Ar esate kritikuojamas ar kaip kitaip smerkiamas/vertinamas už išsakytą nuomonę ar padarytas klaidas?	12,1	17,4	18,4	30,4	21,3	

Tyrimo duomenys parodė, kad vidutiniškai 40,1 proc. studentų palankiai vertina daugumos dėstytojų kompetenciją (kvalifikaciją). Reitinguojant kriterijus „tikrai taip“ ir „lyg ir taip“ dalykinę kompetencijų grupę sudaro tokie teiginiai, kurie labiausiai atspindi pedagogo dalykinę profesinę brandą: dalyko įdomumas, dėstymo metodika, supratingumas ir nuoseklumas bei diskusijos dalyko tema tarp studentų ir dėstytojų (grįžtamais ryšys). Suskaičiavus šių teiginių (kompetencijų) vertinimo vidurkius, matyti, kad 39,4 proc. respondentų sutinka, kad pedagogai turi pakankamai dalykinių kompetencijų.

Kaip matyti 13 lentelėje, komunikacinėje kompetencijos teiginių skalėje daugiausiai yra teigiami vertiniai. Vidutiniškai 38,7 proc. respondentų pažymėjo teigiamus vertinimus, kad dėstytojai naudoja įvairias mokymo priemones paskaitose, skirtas dalyko turinio perteikimui, suvokimui palengvinti.

**Psichologinių sąlygų charakteristikų vertinimas.** Pedagoginė kompetencija grindžiama didaktikos, psichologijos ir švietimo vadybos išmanymu. Todėl studijų metu itin svarbią vietą užima dėstytojo ir studento santykių sąveika. Dėstytojo – studento sąveika grindžiama pozityvaus klimato kūrimu, žinių vertinimo bei grįžtamojo ryšio efektyvumu. Tai – psichologinių sąlygų charakteristikos. Norint išryškinti pedagoginę kompetenciją, derėtų šias charakteristikas panagrinėti atskirai.

13 lentelėje matyti, kad psichologinių sąlygų charakteristikų vertinimai studentų požiūriu pasiskirstė gana tolygiai. 77,8 proc. studijuojančiųjų sutinka, kad dėstytojas sukuria klimatą, kur vyrauja abipusis pasitikėjimas, pagarba, bendradarbiavimas, palaikymas ir atvirumas („tikrai taip“ 32,9 proc. ir „lyg ir taip“ 44,9 proc.). Atsakydami į klausimą: „Ar mokymosi rezultatų vertinimo procedūros ir pažymiai yra objektyvūs ir nešališki?“ – 34,3 proc. atsakė, kad lyg ir objektyvūs ir nešališki, 25,6 proc., apklaustųjų teigia, kad mokymosi rezultatų vertinimo

procedūros ir pažymiai tikrai yra objektyvūs ir nešališki, 15,9 proc. studentų mano, kad vertinama neobjektyviai ir šališkai, tiesa net 24,2 proc. studentų neturėjo apibrėžtos nuomonės.

Adekvatus vertinimas ir kokybiškas grįžtamasis ryšys yra glaudžiai tarpusvyje susiję. Vertinimas be grįžtamojo ryšio bevertis, o grįžtamasis ryšys be vertinimo - neįmanomas. Analizuojant rezultatus galima pastebėti, kad dėstytojų suteiktą grįžtamąjį ryšį daugiau nei pusę (60,85 proc.) studentų vertina teigiamai.

Analizuojant grįžtamojo ryšio rezultatus aiškėja, kad studentai (18,3 proc.) ne visada gauna pakankamai informacijos apie jų įvertinimus, atliktas užduotis, apie tai, kurlink eina, koks progresas (ar regresas) daromas jų mokymosi veikloje. 29,5 proc. respondentų pasigenda dėstytojų teigiamo vertinimo, klaidų toleravimo, pedagogų patarimų kaip būtų galima sėkmingai įveikti mokymosi spragas. Analizės rezultatai sudaro prielaidas teigti, jog kolegijoje egzistuoja vertinimo objektyvumo ir grįžtamojo ryšio problema.

*Studijų proceso sąlygų kolegijoje vertinimo rezultatų analizė leidžia konstatuoti pakankamai teigiamą visų studijų sąlygas charakterizuojančių kriterijų įvertinimą.*

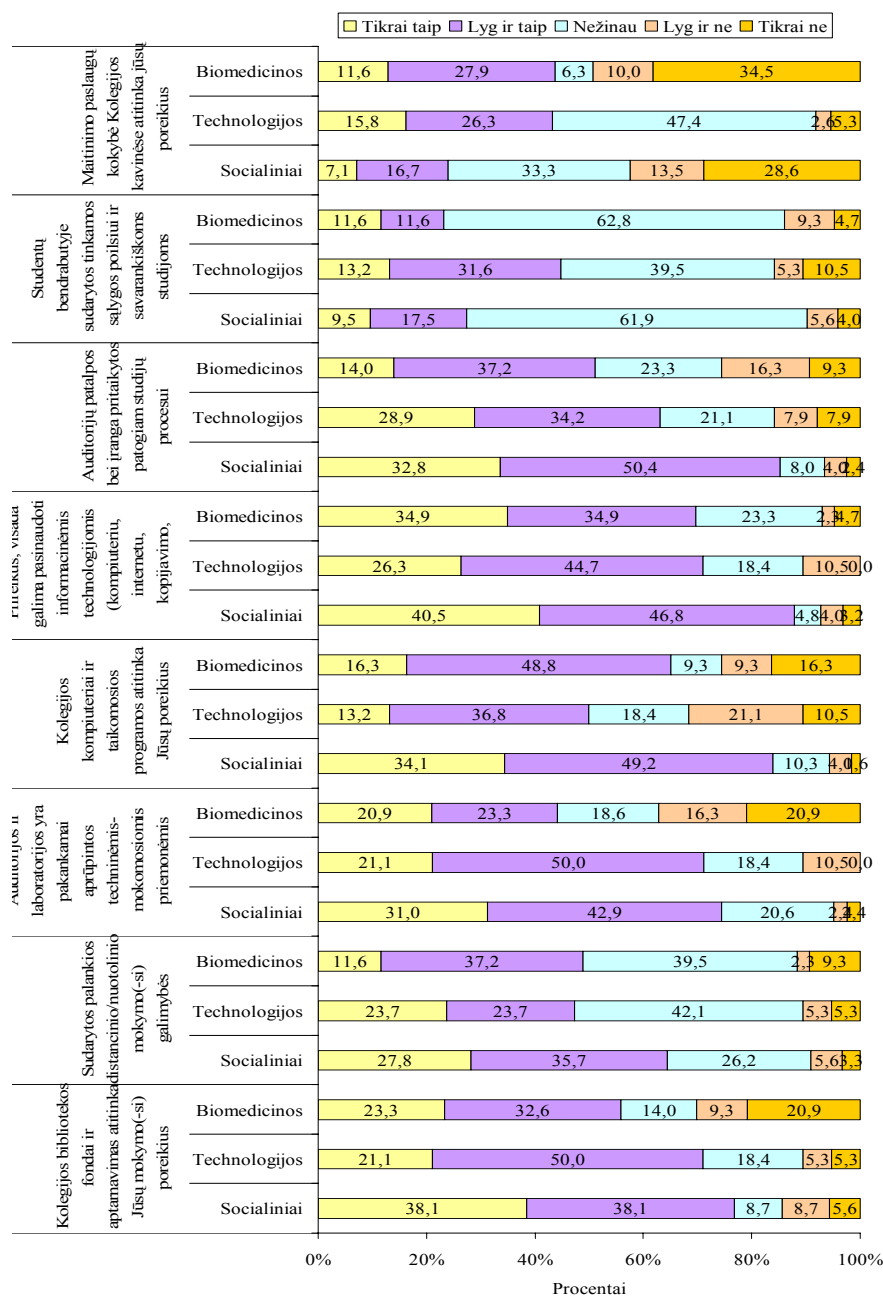
### **Materialiųjų-organizacinių sąlygų vertinimas.**

Siekiant besimokančiųjų profesinės kompetencijos, materialinė kolegijos bazė, t.y. aukštosios mokyklos aplinka ir visi komponentai: naujausios informacinės bei kompiuterinės technologijos, modernūs žinių perteikimo metodai, literatūros šiuolaikiškumas, fizinė aplinka – gali tarnauti kaip papildomos, mokslo patogumą bei komfortabilumą, visapusišką prieinamumą užtikrinančios priemonės, padedančios siekti geriausių studijų rezultatų. Todėl svarbu įvertinti kolegijos materialinės bazės komponentus.

Kaip tenkina studentus studijavimo sąlygos iliustruoja 11 paveiksle pateikti materialinių sąlygų kriterijai.

Apklausoje metu išaiškėjo, kad daugumos (60,3 proc.) studijuojančiųjų nuomonė, pagal ranginės skalės teigiamą įvertį („tikrai taip“ ir „lyg ir taip“) yra gana pozityvi. Nors kolegijos materialine studijų baze nepatenkinti tik 7,7 proc. respondentų, tačiau 29,9 proc. studentų nepasakė nuomonės šiuo klausimu. Didžiausius abejonės ir nežinojimo įverčius sudarė teiginiai: „Studentų bendrabutyje sudarytos tinkamos sąlygos poilsiui ir savarankiškomis studijoms“ (58 proc.); „Maitinimo paslaugų kokybė Kolegijos kavinėse atitinka jūsų poreikius“ (30,9 proc.) „Sudarytos palankios distancinio/nuotolinio mokymo(-si) galimybės“ (31,9 proc.) – tokius aukštus įverčius galėjo sąlygoti tai, kad dauguma pasirinkusių šį įvertį gyvena ne studentų bendrabučiuose, nesilanko kolegijos kavinėse, todėl nežino apie jų patogumą, pritaikomumą ir teikiamų paslaugų kokybę. Kitas faktorius, kuris galėjo nulemti neapsisprendimą, tai šių veiksmų įtakos neturėjimas jų mokymosi kokybei.





**11 pav.** Studijuojančiųjų pagal studijų sritis, materialinių sąlygų vertinimas  
( $N_{\text{socialinių m.}} = 126$ ,  $N_{\text{technologijos m.}} = 38$ ,  $N_{\text{biomedicinos m.}} = 43$ )

Distancinis mokymas dažniausiai reiškia tai, kad studijų procesas vyksta dėstytojui ir studentui esant skirtingose vietose ir/arba skirtingu laiku. Tyrimo rezultatai parodė, kad kas antras dieninių studijų studentas nuotolinio mokymo(-si) galimybes vertina neigiamai (49,7 proc.) arba nežino apie sudarytas distancinio mokymo galimybes. Visiškai priešinga neakivaizdinių studijų studentų nuomonė, net 80 proc. respondentų palankiai įvertino nuotolinio mokymosi galimybes. Tokį aukštą studijuojančiųjų įvertinimą lėmė tai, kad neakivaizdinių studijų studentams dažniau tenka sudaryti tokias mokymo(-si) sąlygas, nes dėl tam tikrų priežasčių (gyvenamosios vietos, darbo ir pan.) negali dalyvauti įprastame studijų procese.

Materialinių studijų sąlygų poreikis gali būti nevienodas, pvz., inžinerinių ir vadybinių studijų programų, todėl kiti materialiniai kriterijai studijuojančiųjų atžvilgiu buvo nagrinėjami pagal studijų sritis.

Analizuojant tyrimo duomenis apie kolegijos bibliotekos fondų ir aptarnavimo atitikimą studentų mokymo(-si) poreikiams nustatyta, kad 71 proc. respondentų vertina teigiamai. Vertindami savo poreikius gauti studijoms reikalingą privalomąją ir rekomenduojamą literatūrą, studentų nuomonės išsiskyrė: „tikrai taip“ ir „lyg ir taip“ šią sąlygą įvertino net 76,2 proc. socialinių mokslų ir 71,1 proc. technologijos mokslų studijų sričių studentų, kai tuo tarpu biomedicinos mokslų studentai atitinkamai atsakė – 55,9 proc. Tačiau net 20,9 proc. biomedicinos mokslų studijų srities studentų bibliotekos fondų poreikį jų studijų reikmėms vertino neigiamai, kaip tuo tarpu socialinių (14,3 proc.) ir technologijos (10,6 proc.) mokslų srities studentų dalis buvo mažesnė.

Visa tai rodo, kad fakultetų bibliotekos fondų pakankamumas ir aptarnavimo kokybė visose tirtose studijų srityse yra pakankamas, nors atkreiptinas dėmesys į biomedicinos mokslų studijų srities literatūros nepakankamumą.

Šiuo informacijos visuomenės kūrimosi laikotarpiu ypatingą reikšmę įgauna galimybė naudotis informacinėmis-kompiuterinėmis technologijomis. Todėl dažno studento mokymosi priemonėmis tampa kompiuteriai, internetas, tekstinė medžiaga. Kokios galimybės naudotis šiomis priemonėmis yra sudaromos kolegijoje? Apibendrinti rezultatai pateikti 14 lentelėje.

14 lentelė

**Mokymosi priemonių prieinamumas ir pakankamumas**  
(pasiskirstymas pagal studijų sritis)

Mokymosi priemonė	Visi % (N=207)	Studijų sritis %		
		Social. (N=126)	Tech. (N=38)	Biomed. (N=43)
Techninės-mokomosios priemonės	67,2	73,9	71,1	44,2
Kompiuteriai ir taikomosios programos	73,5	83,3	50,0	65,1
Informacinės technologijos	80,7	87,3	71,0	69,8
<b>Bendras vidurkis</b>	<b>73,8</b>	<b>81,5</b>	<b>64,0</b>	<b>59,7</b>

Bendrai vertinant mokymosi priemonių prieinamumą ir pakankamumą kolegijoje išryškėjo, kad naudojimosi priemonėmis sąlygos yra pakankamos (73,8 proc.).

Analizuojant atskiras naudojimosi mokymosi priemonėmis galimybes skirtingose studijų srityse, pastebėta jog socialinių mokslų studijų srities studentai turi geriausias galimybes naudotis techninėmis-mokomosiomis priemonėmis (73,9 proc.), kompiuteriais ir taikomosiomis programomis (83,3 proc.) auditorijose ir laboratorijose, o prireikus visada gali pasinaudoti kompiuteriu, internetu, kopijavimo ar spausdinimo paslaugomis – 87,3 proc. tiriamųjų.

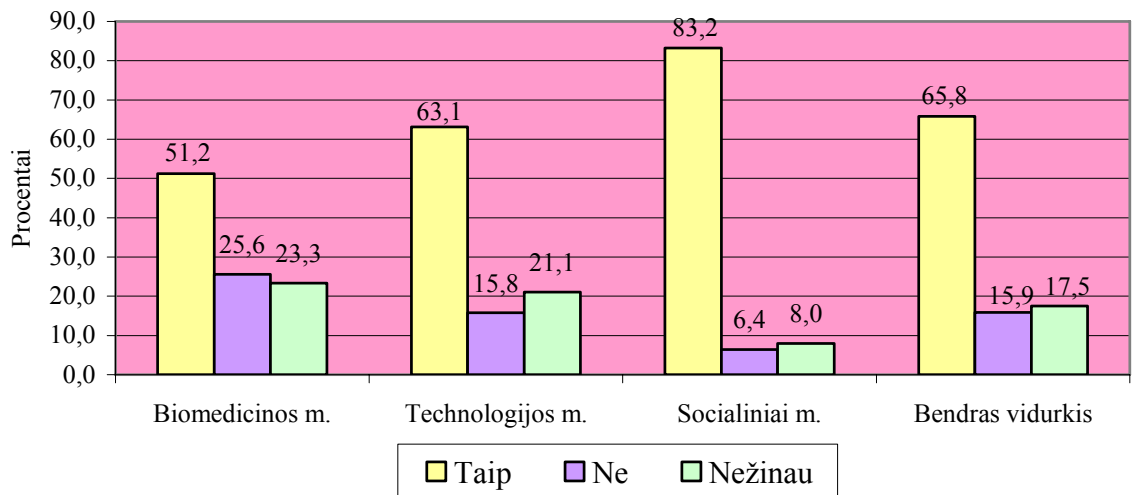
Dauguma technologijos mokslų srities studentų palankiai įvertino ir laiko itin svarbiomis sąlygomis jų studijoms, mokymosi priemonių prieinamumą ir pakankamumą. Technologijos mokslų srities respondentai, galimybę naudotis šiomis priemonėmis kolegijoje įvertino: auditorijos ir laboratorijos pakankamai aprūpintos techninėmis-mokomosiomis priemonėmis – 71,1 proc. respondentų, informacinėmis technologijomis – 71 proc., kolegijos kompiuterių ir taikomųjų programų poreikius atitiko 50 proc. studentų (beje daugiau nei vieno trečdalis studentų – 31,6 proc. poreikių neatitiko). Paaiškėjo tiriamųjų nepasitenkinimas pasenusiais, per lėtai veikiančiais kompiuteriais. Inžinerinių studijų programų studentai taip pat norėtų dirbti su specialiomis mokomosiomis kompiuterinėmis programomis.

Biomedicinos mokslų studijų srities studentų mokymosi priemonių pakankamumu vertinimai žemiausi iš aukščiau analizuotų studijų sričių. 44,2 proc. studentų teigia, kad turi geras galimybes naudotis techninėmis-mokomosiomis priemonėmis auditorijose ir laboratorijose, kai tuo tarpu daugiau nei trečdalis (37,2 proc.) tiriamųjų mano, kad šiomis priemonėmis auditorijos nėra pakankamai aprūpintos. Kompiuterių ir taikomųjų programų poreikio atitikimas, atitiko poreikius daugiau nei pusės studentų – 65,1 proc., o kas penktas (25,6 proc.) šį komponentą vertino neigiamai. Respondentai palankiausiai įvertino (69,8 proc.) interneto, kopijavimo, spausdinimo paslaugų prieinamumo galimybes.

Mokymosi motyvaciją įtakoja ir studijų aplinka, todėl buvo siekta įvertinti fakulteto, kuriame studijuoja studentai ir kolegijos jaukumą bei patogumą. Komfortiška, studentų poreikius patenkinanti aplinka charakterizuojama paskaitoms skirtų auditorijų higieninėmis sąlygomis (apšvietimas, matomumas, girdimumas) ir modernumo lygiu (patogūs baldai, aprūpinimas įvairia technologija, kondicionieriai ir pan.).

Fizinės aplinkos atitikimo studentų poreikiams vertinimas pateiktas 12 paveiksle. Iš dviejų teigiamą vertinimą nusakančių rodiklių („tikrai taip“ ir „lyg ir taip“) sudarytas vienas – *taip*, taip pat iš dviejų neigiamą vertinimą nusakančių rodiklių sudarytas irgi vienas – *ne*.

Daugiau nei pusė (65,8 proc.) respondentų kolegijos aplinką, fakultetų auditorijas bei laboratorijas vertina labai palankiai. Remiantis paveiksle pateiktais duomenimis galima teigti, kad auditorijų patalpas bei įrangą, pritaikytas patogiam studijų procesui, ypač teigiamai vertina socialinių mokslų studijų srities studentai (83,2 proc.), technologijos (63,1 proc.) ir biomedicinos (51,2 proc.) mokslų srities – vidutiniškai, tačiau 15,8 proc. technologijos ir 25,6 proc. biomedicinos mokslų studentų, auditorijų komfortiškumą vertina kaip žemą, be to šių studijų sričių technologijos – 21,1 proc. ir biomedicinos – 23,3 proc. neišreiškė jokios nuomonės. Nepasitenkinimo auditorijų patalpų komfortiškumu priežastys yra šių studijų sričių fakultetų, t.y. Verslo ir technologijų II-ųjų rūmų ir Sveikatos fakulteto auditorijose yra seni ir nepatogūs baldai, pasenusi įranga, šaltos ir remonto reikalaujančios patalpos.



**12 pav.** Fizinės aplinkos atitikimo studentų poreikiams vertinimas pagal studijų sritis  
( $N_{\text{socialinių m.}} = 126$ ,  $N_{\text{technologijos m.}} = 38$ ,  $N_{\text{biomedicinos m.}} = 43$ ,  $N_{\text{iš viso}} = 207$ )

*Apibendrinant mokymo(-si) materialinių-organizacinių sąlygų prieinamumą ir pakankamumą kolegijoje nustatyta, kad kolegija užtikrina pakankamą higieninių veiksnių paketą (F. Herzberg dviejų veiksnių motyvacijos teorija). Studentų nuomone, informacinės technologijos, bibliotekos išteklių, techninės-mokomosios priemonės ir studijų aplinkos sąlygos yra pakankamos, kokybiškam studijų procesui užtikrinti.*

### **Psichologinių ir sociokultūrinių sąlygų vertinimas.**

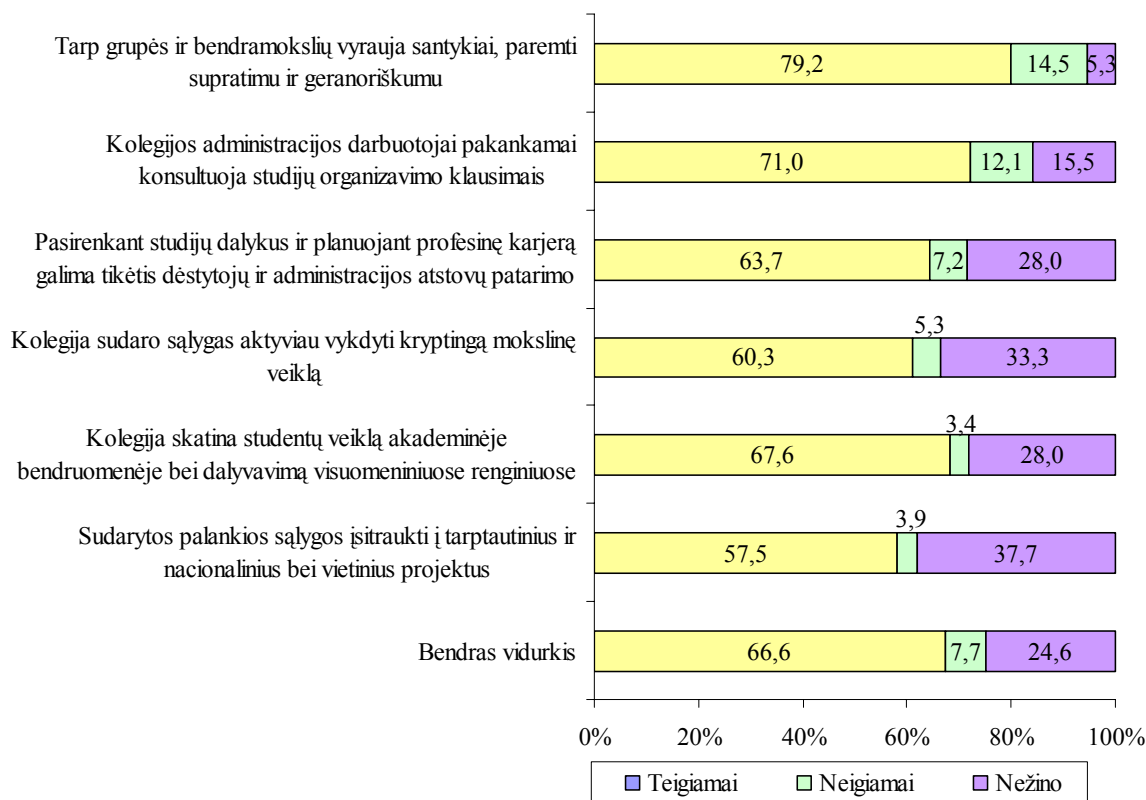
Neuniversitetinės studijos nėra vien tik akademinis ar profesijos įgijimo procesas, bet ir socialinė erdvė, kurioje nuolat vyksta sąveika tarp dėstytojų, studentų ir kolegijos bendruomenės. Todėl psichologinė mokymo(-si) aplinka priklauso nuo aukštosios mokyklos tikslų ir kultūros, akademinės grupės požiūrio vieni į kitus, skatinimo ir dalyvavimo akademinėje, visuomeninėje ir projektų veikloje.

Psichologinių sąlygų pažinimas ir jų patenkinimas remiasi sėkminga studento adaptacija, gerais tarpusavio santykiais tarp bendramokslų, dėstytojų ir kolegijos administracijos, aktyviu dalyvavimu organizacijos veikloje. Psichologinių sąlygų vertinimas pavaizduotas 13 paveiksle.

Rezultatų vertinimai rodo, kad psichologinės aplinkos neigiamo poveikio nepastebėta. Dauguma (66,6 proc.) studentų įvertina ją kaip teigiamą, tik 7,7 proc. studentų yra nepatenkinti kolegijos kuriamomis psichologinėmis sąlygomis. Todėl tikslinga atlikti gilesnę psichologinių sąlygų priklausomybės analizę.

Apklausoje rezultatai apie studentų tarpusavio santykius rodo, kad 79,2 proc. studentų santykiai su bendrakursiais yra paremti supratimu ir geranoriškumu. o 5,3 proc. teigia, kad jų grupė nėra draugiška. Nuo gerų santykių su bendrakursiais priklauso mokymosi motyvacija,

kadangi mokslininkų nustatyta, kuo draugiškesnis bendravimas su tave supančiais žmonėmis, tuo geresnių mokymosi rezultatų galima pasiekti.

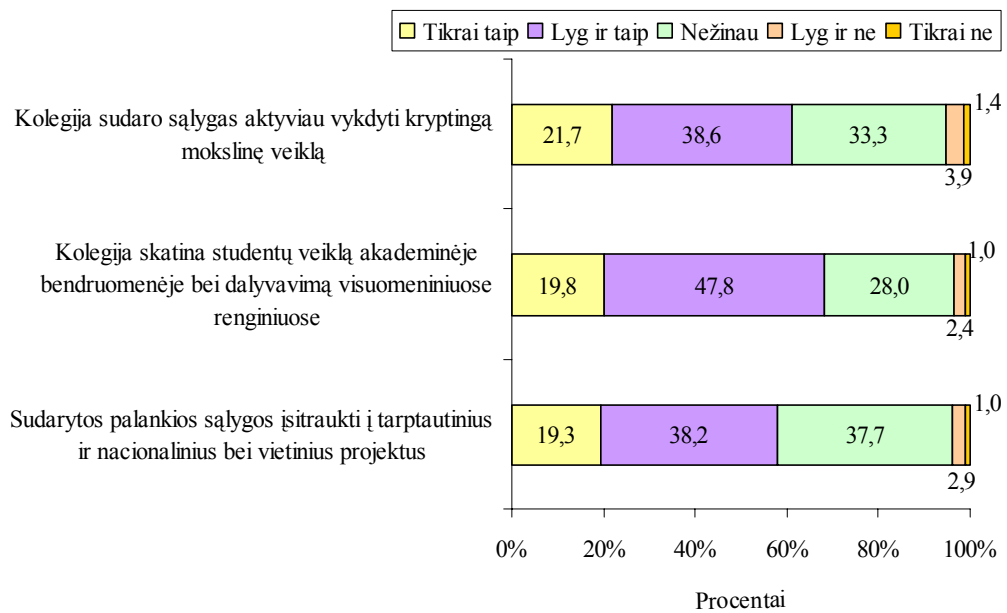


13 pav. Psichologinių sąlygų vertinimas (N = 207)

Nagrinėjant sėkmingą studento adaptaciją kolegijoje, reikia pažymėti, kad adaptacija čia suprantama kaip prisitaikymas ne prie aukštosios mokyklos, bet prie organizacinių sąlygų. Tam tikslui yra skatinamas asmenybės profesinis orientavimas (informacija apie studijų galimybes; organizuojami atvirųjų durų renginiai, seminarai apie įvairias gyvenimo, karjeros galimybes; studentui padedama pasirinkti tinkamus studijų dalykus, naudojant modulių aprašus; konsultuojama įvairiais klausimais) bei studento įsitraukimas ir dalyvavimas kolegijos veikloje, ugdančioje bendrąsias kompetencijas bei pilietiškumą.

Siekiant įvertinti ar kolegijos administracija skatina asmenybės profesinį orientavimą, studentams buvo pateikti teiginiai apie tai, ar kolegijos administracijos darbuotojai pakankamai konsultuoja studijų organizavimo klausimais bei ar jie gali tikėtis dėstytojų ir administracijos darbuotojų patarimų, pasirenkant studijų dalykus ir planuojant profesinę karjerą. Atsakymai parodė, kad didžioji dalis (67,4 proc.) studentų yra skatinami ir gauna pakankamai informacijos apie studijų ir profesijos galimybes (kas penktas (19,6 proc.) respondentas atsakė „tikrai taip“ ir net kas antras (47,8 proc.), atsakė „lyg ir taip“).

Dalyvavimo kolegijos veikloje vertinimas pateiktas 14 paveiksle.



**14 pav.** Dalyvavimo kolegijos veikloje vertinimas (N = 207)

Kaip matyti iš paveikslo duomenų dauguma (61,8 proc.) studentų sutinka, kad kolegija skatina studentų veiklą akademinėje bendruomenėje bei dalyvavimą visuomeniniuose renginiuose, didinant studentų laisvalaikio užimtumą (šią sąlygą respondentai įvertino palankiausiai, net 67,6 proc. studentų) ir sudaro palankias sąlygas vykdyti kryptingą, atitinkančią rinkos poreikius mokslinę veiklą (21,7 proc. respondentų atsakė „tikrai taip“ ir 38,6 proc., atsakė „lyg ir taip“) bei įsitraukimą į tarptautinius ir nacionalinius bei vietinius projektus (57,5 proc. studentų įvertino teigiamai). Tačiau reiktų pastebėti, kad daugiau nei trečdalis (33 proc.) tiriamųjų pasirinko rangavimo skalę „nežinau“. Duomenų analizė parodė, kad nėra statistiškai reikšmingos priklausomybės tarp pasirinkimo „nežinau“ ir studijų srities bei studijų formos, tačiau beveik pusė neakivaizdinių studijų formos tiriamųjų ir trečdalis dieninių pasirinko šį įvertį galimai todėl, kad yra mažai motyvuoti ir suinteresuoti kolegijoje vykstančia organizacine-moksline veikla.

*Aukšti psichologinių sąlygų kriterijų įverčiai leidžia teigti, kad kolegijos administracija sudaro pakankamas sąlygas sėkmingam studentų prisitaikymui kolegijoje.*

### 3.2.2. Mokymosi motyvų reikšmingumo vertinimas

Vertinant studentų motyvavimą, kartu su objektyviais kriterijais (pavyzdžiui, studijų proceso sąlygomis, akademinio personalo kvalifikacija, materialiaisiais ištekliais, mikroklimatu) yra svarbus subjektyvus studentų požiūris į įvairius studijų proceso veiksnus bei jų

reikšmingumą. Siekiant tobulinti studijų procesą, svarbu žinoti, kokią reikšmę kiekvienam iš studijų organizavimo veiksnių teikia studentai.

Anketoje respondentai turėjo įvertinti 10 mokymosi motyvų pagal reikšmingumą nuo 1 (visų svarbiausio) iki 10 (neturinčio reikšmės). Respondentų mokymosi motyvų vertinimo vidurkiai pateikti 15 lentelėje.

15 lentelė

**Studijuojančiųjų mokymosi motyvų vertinimo vidurkių palyginimas**

Motyvai Vertinimas	Visų svarbiausias	Svarbiausias	Svarbesnis	Svarbelesnis	Svarbus	Vidutiniškai svarbus	Truputį svarbus	Mažiausiai svarbus	Nesvarbus	Neturi reikšmės
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Paskatinimas stipendija, pašalpa, papildomais balais	38,2	10,1	12,6	3,4	7,7	1,0	4,3	2,4	2,9	10,1
Baimė neišlaikyti egzaminų bei su tuo susijusios pasekmės (negauti stipendijos, būti pašalintam iš kolegijos ir pan.)	22,7	22,7	6,3	5,8	8,2	5,8	2,9	3,9	6,3	8,7
Geras mokymosi aplinkos mikroklimatas ir kultūra	15,0	9,7	11,1	10,6	15,0	9,2	6,8	7,2	3,4	5,3
Įdomūs ir netradiciniai mokymo(-si) metodai, būdai bei priemonės	6,8	9,7	9,7	12,1	15,0	10,1	10,1	5,8	8,7	5,3
Fizinių studijų sąlygų tinkamumas (materialinės, informacinės, žmogiškosios)	9,2	10,1	10,6	11,1	12,6	11,1	6,3	12,1	5,8	3,4
Aiškūs studijavimo kolegijoje tikslai ir profesinės kvalifikacijos įgijimas	21,3	8,2	12,6	13,5	8,2	9,2	8,2	4,3	3,4	5,3
Rotacija ir stimulas siekti geresnių rezultatų, kad nereiktų mokėti už mokslą	16,9	11,1	14,0	5,8	7,7	8,2	10,6	7,2	5,8	5,3
Objektyvus žinių vertinimas balais/pažymiais	16,4	9,7	13,0	8,7	8,7	9,2	7,2	9,7	6,3	4,3
Kolegijos įvaizdis, vertybės, tradicijos ir tikslai	8,2	10,6	6,3	3,4	5,3	7,2	7,7	9,2	11,1	23,7
Įdomūs ir kompetentingi dėstytojai	14,5	10,1	5,8	6,8	9,2	6,3	5,8	7,2	13,5	14,0

Tyrimas leido išsiaiškinti, kurie mokymosi motyvacijos žadinimo principai yra svarbiausi.

15 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad penki svarbiausi studentų įvardinti mokymosi motyvai

yra: 1) skatinimas stipendijomis, pašalpomis; 2) geras mokymosi aplinkos mikroklimatas ir kultūra; 3) aiškūs studijavimo kolegijoje tikslai ir profesinės kvalifikacijos įgijimas; 4) baimė negauti stipendijos ar būti pašalintam iš kolegijos; bei 5) fizinių studijų sąlygų tinkamumas.

Vertinant mokymosi motyvų hierarchiją nustatyta, kad studijuojantieji kaip mažiausiai svarbius jų studijų motyvacijai ir rezultatams vertino – kolegijos įvaizdį, tradicijas ir tikslus, dėstytojų kompetencijas bei netradicinius mokymo(-si) metodus ir priemones.

Siekiant išsiaiškinti mokymosi motyvų vertinimų hierarchijos statistinį reikšmingumą, buvo taikytas  $\chi^2$  kriterijus, o priklausomybės stiprumui nustatyti – *Spirmeno koreliacijos koeficientas*.<sup>85</sup>

$\chi^2$  kriterijus padeda nuspręsti, ar tam tikri požymiai yra nepriklausomi (reikšmingumo lygmuo  $\alpha$ ). Kai apskaičiuota statistikos reikšmė  $p$  yra didesnė už  $\chi^2$  skirstinio  $\alpha$  lygmens kritinę reikšmę, tada tiriami požymiai yra priklausomi. Priešingu atveju, požymiai – nepriklausomi. Statistinio reikšmingumo (ryšio) stiprumui nustatyti naudojamas koreliacijos koeficientas. Ranginiams kintamiesiems naudojamas Spirmeno koreliacijos koeficientas. Ryšius tarp kintamųjų galima nustatyti detaliau panagrinėjus grafikus, tačiau tai nebus pakankamai patikima, klaidos neišvengiamos, taip pat nebus galima apibūdinti egzistuojančio ryšio stiprumo.<sup>86</sup> Pasak, K. Pukėno (2005) koreliacijos koeficientas gali įgyti reikšmes nuo -1 iki +1. Koeficiento reikšmė +1 rodo, kad tarp požymių egzistuoja stiprus tiesioginis funkcinis ryšys, o reikšmė -1 rodo, kad egzistuoja stiprus atvirkštinis funkcinis ryšys. Jei koreliacijos koeficientas lygus 0, tai sakoma, kad stebimi dydžiai yra tiesiogiai nepriklausomi.

Atlikus mokymosi motyvų priklausomybės vertinimą ir koreliacinę analizę pagal demografinius kintamuosius (lytį, amžių, studijų formą ir sritį, santykį su darbu, mokėjimą už mokslą), paaiškėjo, kad statistiškai reikšmingo ryšio tarp šių kintamųjų nėra (žr. 4 priedą).

Išanalizavus anketų bei 17 lentelės duomenis, 16 lentelėje pateikiame mokymosi motyvų, kuriuos respondentai sudėliojo kaip labiausiai motyvuojančius studijų veikloje, išsidėstymą mažėjimo/didėjimo tvarka 10 balų skalėje.

16 lentelė

**Motyvacinių sąlygų išsidėstymas mažėjimo/didėjimo tvarka**

Motyvas Vertinimas	Intervalas				Neatsakyta	
	[1 – 5]	Prioritetinė vieta		[6 – 10]		
Paskatinimas stipendija, pašalpa, papildomais balais	72,0	1	↔	10	20,7	7,2
Baimė neišlaikyti egzaminų bei su tuo susijusios pasekmės	65,7	2	↔	9	27,6	6,8

16 lentelės tęsinys kitame puslapyje

<sup>85</sup> Leonavičienė, T. (2006) *SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose*. Vilnius: VPU leidykla

<sup>86</sup> Ten pat.



16 lentelės tęsinys

Aiškūs studijavimo kolegijoje tikslai ir profesinės kvalifikacijos įgijimas	63,8	3	↔	8	30,4	5,8
Geras mokymosi aplinkos mikroklimatas ir kultūra	61,4	4	↔	7	31,9	6,8
Objektyvus žinių vertinimas balais/pažymiais	56,5	5	↔	6	36,1	6,8
Rotacija ir stimulus siekti geresnių rezultatų, kad nereiktų mokėti už mokslą	55,5	6	↔	5	37,1	7,2
Fizinių studijų sąlygų tinkamumas	53,6	7	↔	4	38,7	7,7
Įdomūs ir netradiciniai mokymo(-si) metodai, būdai bei priemonės	53,3	8	↔	3	40,0	6,8
Įdomūs ir kompetentingi dėstytojai	46,4	9	↔	2	46,8	6,8
Kolegijos įvaizdis, vertybės, tradicijos ir tikslai	33,8	10	↔	1	58,9	7,2

Studentų vertinimu, studijų veikloje į labiausiai reikšmingą motyvų trejetuką patenka paskatinimai stipendijomis, pašalpomis, papildomais balais (72,0 proc.), baimė neišlaikyti egzaminų ir dėl to negauti stipendijos ar būti pašalintam iš kolegijos (65,7 proc.) ir studijavimo kolegijoje tikslai ir profesinės kvalifikacijos įgijimo galimybės (63,8 proc.). Geras mokymosi aplinkos mikroklimatas ir kultūra pagal svarbumą yra ketvirtoje vietoje. Objektyvų žinių vertinimą ir rotaciją kaip svarbų motyvą įvertino 56,0 proc. respondentų.

Kur kas mažesnis – fizinių studijų sąlygų tinkamumo (7-ta vieta pagal svarbumą) ir dėstytojų kompetencijos vertinimas (8–9-ta vietos). Kaip jau buvo atskleista teorinėje darbo dalyje, pastarasis veiksnys yra glaudžiai susijęs su studijų procesu, kuriame studento gebėjimas mokytis ir kartu vystyti savo kompetencijas priklauso nuo aukštosios mokyklos, kurioje mokosi, priemonių, kuriomis disponuoja (*fizinių studijų sąlygų tinkamumas*), nuo žmonių, su kuriais dirba: pedagogo kompetencijos – dalyko išmanymo, mokymo stiliaus, pačios pedagogo asmenybės (*įdomūs ir netradiciniai mokymo(-si) metodai bei priemonės; įdomūs ir kompetentingi dėstytojai*, kaip mažiausiai svarbų ir nesvarbų įvertino net 43,4 proc. studentų) ir t.t. Kolegijos įvaizdis, vertybės, tradicijos ir tikslai net 58,9 proc. respondentų neturinti jokios reikšmės jų studijų veikloje, šis vertinimas atsidūrė paskutinėje motyvacinių žadinimo sąlygų hierarchijos vietoje.

*Šie rezultatai akivaizdžiai rodo, kad kuriant studijų proceso gerinimo prielaidas svarbiausi yra vis tik materialieji skatuliai, skatinantys studijuoti. Tačiau jiems nenusileidžia ir profesinės kompetencijos prasmė. Čia susipynę psichologinių ir studijų sąlygų motyvai su asmeniniais profesiniais laimėjimais.*

Apklauso dalyvių buvo paprašyta pateikti pastabas bei nuomonę kokiomis motyvacinėmis priemonėmis Kolegijos administracija galėtų skatinti studentą atsakingiau žiūrėti į savo teisę ir pareigą studijuoti Šiaulių kolegijoje.

Išanalizavus (28 proc., N=58 iš N=207) studijuojančiųjų pateiktus pasisakymus apie motyvacinės priemonės, kuriomis būtų galima vadybiškai skatinti studentų motyvaciją studijų procese, įrodo bei patvirtina aukščiau apibendrintus tyrimo rezultatus, kad studentams vienas iš svarbiausių motyvacijos žadinimo principų yra piniginiai paskatinimai (stipendija, pašalpa, pagyrimo raštai, nemokamas maitinimas) (N=38, 65,5 proc.). 22,4 proc. (N=13) studentų siūlo tobulinti studijų sąlygų organizavimo procesą (laisvesnis paskaitų lankomumas, lankstus paskaitų grafikas, savarankiškų darbų optimizavimas bei jų temų pastovus atsinaujinimas, nepakankama dėstytojų kompetencija, netradiciški dėstymo būdai) bei gerinti ir skatinti mokymosi aplinkos mikroklimatą ir kultūrą (6,9 proc. studijuojančiųjų norėtų aktyviau dalyvauti ir įsitraukti į laisvalaikio ir mokslinę veiklą; 5,2 proc. – iš kolegijos administracijos norėtų didesnio tarpusavio supratimo, geranoriškumo, išklausymo ir nuoširdžios pagalbos).

Pateikiame keletą įdomesnių studentų nuomonių apie motyvavimo priemones:

- „Svarbiausias dalykas, kuris studentą skatina rimčiau žiūrėti į mokslą ir siekti geresnių rezultatų yra skatinamosios stipendijos. Šiuo metu daugelis tų stipendijų nebegauna, nes norint gauti stipendijas turi būti aukšti mokymosi rezultatai. Dėl to daugelis eina dirbti ir dėl to nukenčia mokslas.“

- „Kadangi dabar sunkūs laikai finansiškai puiki skatinimo priemonė būtų stipendija. Tuomet manau studentai daugiau stengtųsi mokytis, nes jaustųsi už tai kažkaip įvertinti.“

- „Jei kiekvienas studentas gautų nors ir minimalią stipendiją, tai būtų kiekvienam studentui didesnis stimulus lankyti ir studijuoti savo profesiją.“

- „Gražinti stipendijas, nes nebėra motyvacijos aukštais balais mokytis ir, jei dar už mokslą tenka mokėti, tai motyvacijos visiškai nebelieka.“

- „<...> galėtų mokėti stipendijas, nes kai jų nebemoka, studentui nebelabai lanko paskaitas, o anksčiau studentai stengdavosi nepraleisti paskaitų, kad nebūtų nuimamos stipendijos.“

- „Stipendija skatino mane mokytis, bet kai dabar su pakankamai geru vidurkiu nebegaunu stipendijos, nebėra stimulo mokytis, nes kartelė buvo pakelta per aukštai (stipendijų atžvilgiu)“.

- „<...> galėtų būti laisvesnis lankomumas <...> galima sumažinti savarankiškų darbų kiekį, nes viršija galimybes, tenka paskirti visą laiką darbų rašymui, o ne mokslui <...>“

- „Savarankiškus darbus užduoti ne semestro pabaigoje.“

- „Skatinti studentus atsakingiau mokytis galima skiriant savarankiškų darbų temas: jas siūlyti naujas, stengtis nekartoti ankstesniais metais naudotų. Tai mažintų ir studentų nesąžiningumą juos rengiant.“

- „Mano nuomone, kai kurių dėstytojų kompetencija yra nepakankama.“

- „Manau, kad dėstytojui turi būti įdomu dėstyti savo dalyką ir mums būtų įdomiau.“

- „Manau, kad netradiciškas dėstymas yra labiau patrauklus, nes geriau studentai įsimintų paskaitą ir įdomiu būtų jiems.“

- „Dėstytojai labiau galėtų paaiškinti kaip atlikti darbus (referatus, projektus ...)

Duomenų bazes labiau galėtumėm išanalizuoti <...>“

- „Galbūt galėtų būti daugiau renginių, kur studentai galėtų išreikšti savo idėjas bei atskleisti savo sugebėjimus. Tai pritrauktų daugiau studentų.“

- „Skatinant organizuoti kursus, įvairius renginius, įtraukiant daugiau studentų.“

- „Mažai veiklos, trūksta renginių, susibūrimų.“

- „Reikia į studentą žiūrėti kaip į suaugusį ir protaujantį asmenį, jis žino kur ir kada eiti...“

- „Studento išklausymas ir nuoširdi pagalba darbuose, o ne taip kaip visur, daryk ir viskas.“

- „Visų pirma turėtų būti tarpusavio supratimas ir geranoriškumas. Kolegijos administracija turėtų būti labai suinteresuota gerais studentų rezultatais, nes šie studentai yra Lietuvos ateitis. Kas kitas, jei ne kvalifikuoti specialistai pakels mūsų šalies ekonominį lygį. Būdami gerais specialistais, turėdami gerą darbo užmokestį, norės kurti šeimas ir tai pagerins ir Lietuvos demografinę padėtį. Taigi, administracija turėtų parodyti koks gerbūvis laukia studentų, jei jie laikysis savo tiesų ir pareigų Šiaulių kolegijoje.“

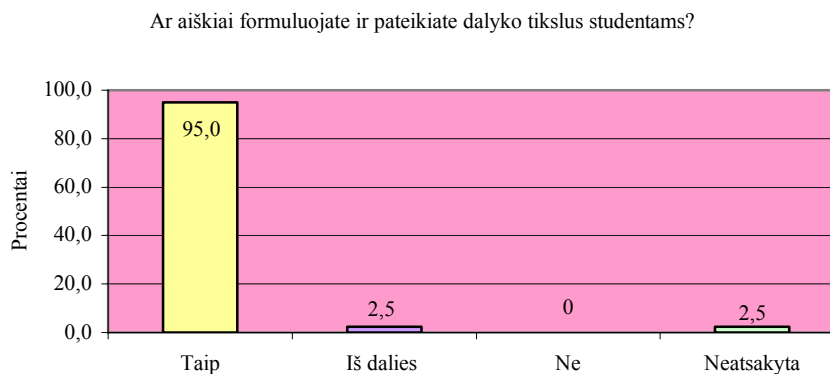
### **3.3. ŠIAULIŲ KOLEGIJOS DĚSTYTOJŲ APKLAUSOS DUOMENŲ ANALIZĖ**

Siekiant atsakyti į klausimą, kokia šiuo metu studijų aplinka yra Šiaulių kolegijoje ir kokia ji turėtų būti, kad visiškai užtikrintų studentui galimybę sėkmingai studijuoti, buvo apklausti 40 Kolegijos dėstytojų apie jų atliekamos veiklos ypatumus studijų procese. Kita vertus, siekiant tyrimo duomenų objektyvumo, vienos ar kitos socialinės grupės nuomonė atkreipia dėmesį į problemiškas, pokyčių reikalaujančias sritis.

Norint sužinoti dėstytojų nuomonę buvo sudarytas klausimynas, vadovaujantis išskirtomis studijų proceso sąlygų charakteristikomis: dalyko/modulio tikslai, turinys, mokymo formos, metodai bei priemonės, psichologinės sąlygos studijų metu.

### **Dėstytojo gebėjimas formuluoti ir pateikti mokymo ir mokymosi tikslus.**

Analizuojant dėstytojų atsakymus į klausimą „Ar aiškiai formuluojate ir pateikiate dalyko/modulio tikslus studentams?“ išryškėjo, kad į šį klausimą absoliuti dauguma atsakė „Taip“ – 95 proc. dėstytojų (žr. 15 pav.).



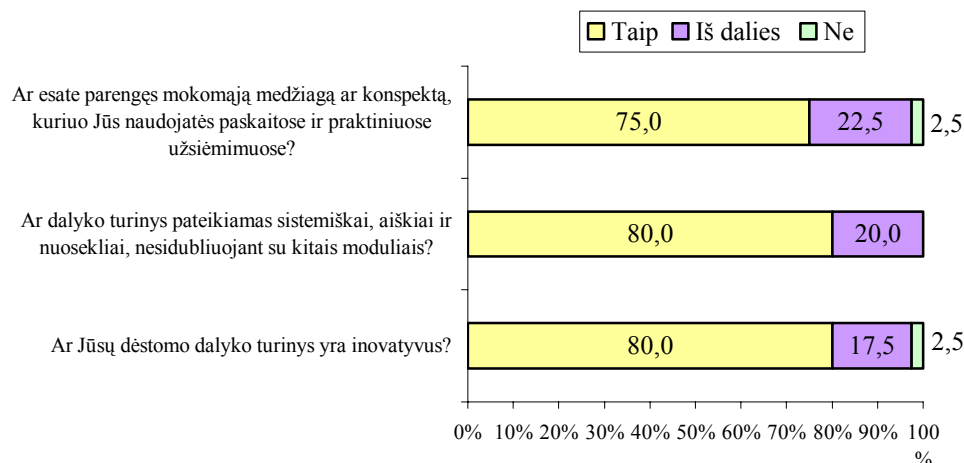
**15 pav.** Dėstytojo gebėjimas formuluoti ir pateikti mokymo(-si) tikslus

Iš anketų dėstytojams galima spręsti, kad visi dėstytojai pristatydami studentams modulį, įvadinės paskaitos metu pateikia ir paaiškina jiems dalyko tikslą, paskirtį, pagrindines temas ir vertinimo formulę. Stengiasi studentams parodyti, kaip reikia aiškiai įvardinti socialines problemas, apibendrinti informaciją ir formuluoti išvadas. Taip pat pabrėžia kaip dėstomo dalyko aktualumas, naujumo tendencijos, pritaikomumas realiame gyvenime ir atitikimas darbo rinkos poreikiams, siejasi su studento kompetencijomis.

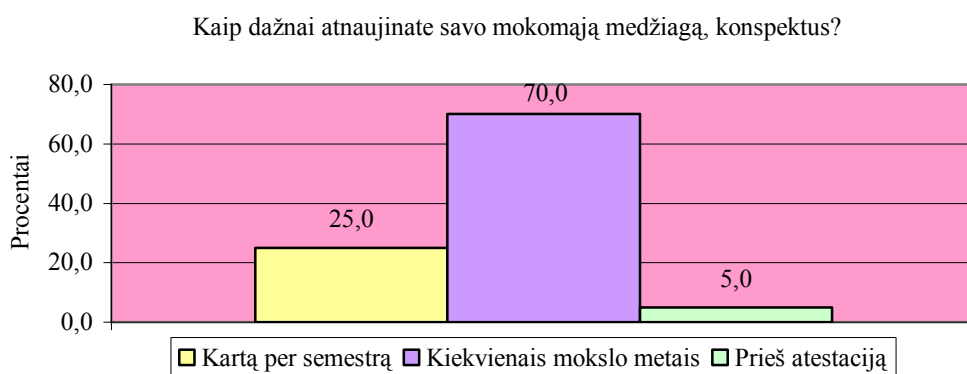
Taigi, tyrimo rezultatai parodė, kad dėstytojai sugeba formuluoti ir pateikti tikslus. Dėstytojo gebėjimą formuluoti tikslą rodo aukšti studentų vertinimai. Tyrime dalyvavę studentai (83,8 proc.) teigiamai vertina dėstytojų pastangas motyvuoti studentus, skatindami aktyviai veiklai, atskleidžiant dalyko patrauklumą, reikšmingumą (žr. 8-9 pav.). Vadinasi, kolegijoje sudaromos tinkamos sąlygos susipažinti su studijų tikslais, mokomųjų dalykų naudingumu bei skatinamas domėjimasis būsima specialybe.

### **Dėstytojo gebėjimas formuoti ir pateikti modulio turinį.**

Dėstytojo gebėjimą formuoti turinį rodo tai, ar pateikta mokymo informacija yra lanksti, ar ji nuolat papildoma mokslinių tyrimų rezultatais, naujovėmis, inovacijomis. Dėstytojai turėjo atsakyti į žemiau pateiktus klausimus (žr. 16-17 pav.).



**16 pav.** Dėstytojo gebėjimas formuoti dalyko turinį (1)



**17 pav.** Dėstytojo gebėjimas formuoti dalyko turinį (2)

Dėstytojų apklausa parodė, kad jie sugeba ir geba rengti mokomąją medžiagą, konspektus, atitinkančius lankstumo, naujumo, sistemiskumo ir nuoseklumo standartus.

Nežiūrint į tai, kad 20,0 proc. („Iš dalies“ atsakė 7 dėstytojai; „Ne“ – 1) dėstytojų negalėjo tvirtai atsakyti, ar jo pateikiamas dalyko turinys yra inovatyvus, visgi dauguma (80,0 proc.) dėstytojų dėstomą medžiagą stengiasi kiekvienais mokslo metais (70,0 proc.), arba kartą per semestrą (25,0 proc.) papildyti, atsižvelgdami į mokslo ir visuomenėje vykstančius pokyčius.

Prieš pateikdami turinį dėstytojai sistemškai, aiškiai ir nuosekliai planuoja ir numato, kad jis nesidubliuotų su kitais moduliais (80,0 proc.), tai leidžia teigti, kad studentų veiklą jie bando suskirstyti į etapus, sudarančius studentams galimybę giliau suvokti dėstomą turinį. Tačiau 20,0 proc. dėstytojų negalėjo tvirtai teigti, kad jų dalyko turinys yra sistemškai ir nuosekliai struktūrizuotas ir žymėjo atsakymą „Iš dalies“.

Šis studijų proceso elementas taip pat buvo įvertintas atlikus studentų nuomonės analizę (žr. 17 lentelę), kuri leido spręsti, kaip modulio turinys atitinka studentų tikslus ir poreikius, patenkinimą.

17 lentelė

### Dalykų turinio kokybės vertinimas

Klausimas	Teigiamas vertinimas („tikrai taip“, „lyg ir taip“)
Ar dalykų turinys inovatyvus, t.y. esate supažindinami su naujausiais mokslo, technikos, technologijų ir pan. pasiekimais?	73,4 proc.
Ar pateikiama mokymosi medžiaga (konspektas, metodinė medžiaga, skaidrės ir pan.) yra išsami ir šiuolaikiškai nauja?	82,6 proc.
<b>Klausimo įverčio vidutinė reikšmė</b>	<b>78,0 proc.</b>

Iš pateiktos lentelės matyti, kad studentai dėstytojo gebėjimus turinio formavimo atžvilgiu vertina labai palankiai (78,0 proc.). Todėl galima teigti, kad užsiėmimų metu pateikiama informacija yra šiuolaikiška, naudinga, ji nuolat papildoma mokslinių tyrimų rezultatais, naujovėmis, inovacijomis.

### Dėstytojo gebėjimas naudotis įvairiais studijų metodais ir priemonėmis.

Vienas svarbiausių studijų sąlygų proceso ypatumų yra parinkti tokias mokymo formas, metodus ir priemones, nuo kurių priklauso studijų sėkmingumas ir studentų mokymosi motyvacija.

9-tuoju anketos klausimu dėstytojų buvo paprašyta aprašyti kokias naudoja studijų formas, mokymo priemones, kokius metodus taiko paskaitose ir praktiniuose užsiėmimuose.

Analizuojant dėstytojų atsakymus apie jų veikloje naudojamus įvairius studijų metodus ir priemones 18 lentelėje pateikti apibendrinti rezultatai.

18 lentelė

### Mokymo formų, metodų ir priemonių naudojimas

Mokymo forma/metodas/priemonė	Pasikartojimų dažnumas	
	skaičiais	proc.
<b>STUDIJŲ FORMOS</b>		
Savarankiškai	13	32,5
Individualiai	10	25,0
Galimybė pasirinkti tinkamiausią studijų formą pagal studento galimybes ir poreikius	6	15,0
Laisvas lankomumas	4	10,0
Nuotoliniu būdu	4	10,0
<i>Neatsakė</i>	3	7,5

18 lentelės tęsinys kitame puslapyje

18 lentelės tęsinys

Mokymo forma/metodas/priemonė	Pasikartojimų dažnumas	
	skaičiais	proc.
<b>MOKYMO METODAI</b>		
Praktinių/kūrybinių užduočių sprendimas	15	37,5
Metodinės medžiagos padalijimas/analizė	14	35,0
Grupinis darbas	14	35,0
Diskusijos	13	32,5
Seminariniai darbai	8	20,0
Situacijų inscenizavimas ir demonstravimas/analizė	3	7,5
Savarankiški darbai	2	5,0
Laboratoriniai darbai	2	5,0
Praktinės paskaitos	1	2,5
Minčių žemėlapis	1	2,5
Mokslinis koliažas	1	2,5
Socialinė psichologinė treniruotė	1	2,5
Veiklos imitacija	1	2,5
Išvykos, parodos	1	2,5
<b>MOKYMO PRIEMONĖS</b>		
Multimedia	23	57,5
Lenta	13	32,5
Skaidrės	11	27,5
Projektorius	6	15,0
Padalomoji medžiaga	2	5,0
Vaizdinės priemonės	2	5,0
Intranetas (el. konspektas)	1	2,5
Dokumentiniai filmai	1	2,5

Iš pateiktų rezultatų matyti, kad dėstytojai dažniausiai sudaro galimybes studentams studijuoti savarankiškai (32,5 proc.) ir individualiai (25,0 proc.), taip pat sudaroma galimybė pasirinkti tinkamiausią studijų formą, atsižvelgiant į studento galimybes ir poreikius (15,0 proc.). Yra dėstytojų, kurie taiko studijas nuotoliniu būdu (10,0 proc.), laisvu lankomumu, atsiskaitant kontrolinių darbų metu arba, išskyrus laboratorinius ir praktinius darbus (10,0 proc.).

Kaip rodo lentelės duomenys dirbdami su studentais, dėstytojai taiko įvairius mokymo metodus: praktinių/kūrybinių užduočių sprendimą (37,5 proc.), metodinės medžiagos analizę (35,0 proc.), darbą grupėse (35,0 proc.), diskusijas (32,5 proc.), seminarinius darbus (20,0 proc.), situacijų analizę (7,5 proc.), savarankiškus, laboratorinius darbus (5,0 proc.), taip pat dėstytojai paminėjo ir mažiau populiarius metodus, tokius kaip praktines paskaitas, minčių žemėlapi, mokslinį koliažą, socialinę psichologinę treniruotę, veiklos imitaciją, išvykas ir parodas.

Tyrimas parodė, kad dėstytojai naudoja ne tik įvairius metodus, bet ir priemones (žr. 18 lentelę). Iš pateiktų rezultatų matyti, kad dėstytojai užsiėmimuose dažniausiai naudoja multimedia (57,5 proc.), lentą (32,5 proc.), skaidres (27,5 proc.) ir projektorių (15,0 proc.),

rečiau naudoja kitas modulio medžiagos demonstravimo priemones (pavyzdžiui, padalomąją medžiagą, vaizdines priemones, intranetą (el. konspektas), dokumentinius filmus).

Palyginus studentų atsakymus apie dėstytojų naudojamą mokymo priemones ir metodus su dėstytojų apklausos rezultatais galima teigti, kad dėstytojai yra pakankamai lankstūs ir naudojami įvairiomis didaktinėmis priemonėmis, tame tarpe ir šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis.

### **Dėstytojo ir studento santykių sąveikos vertinimas.**

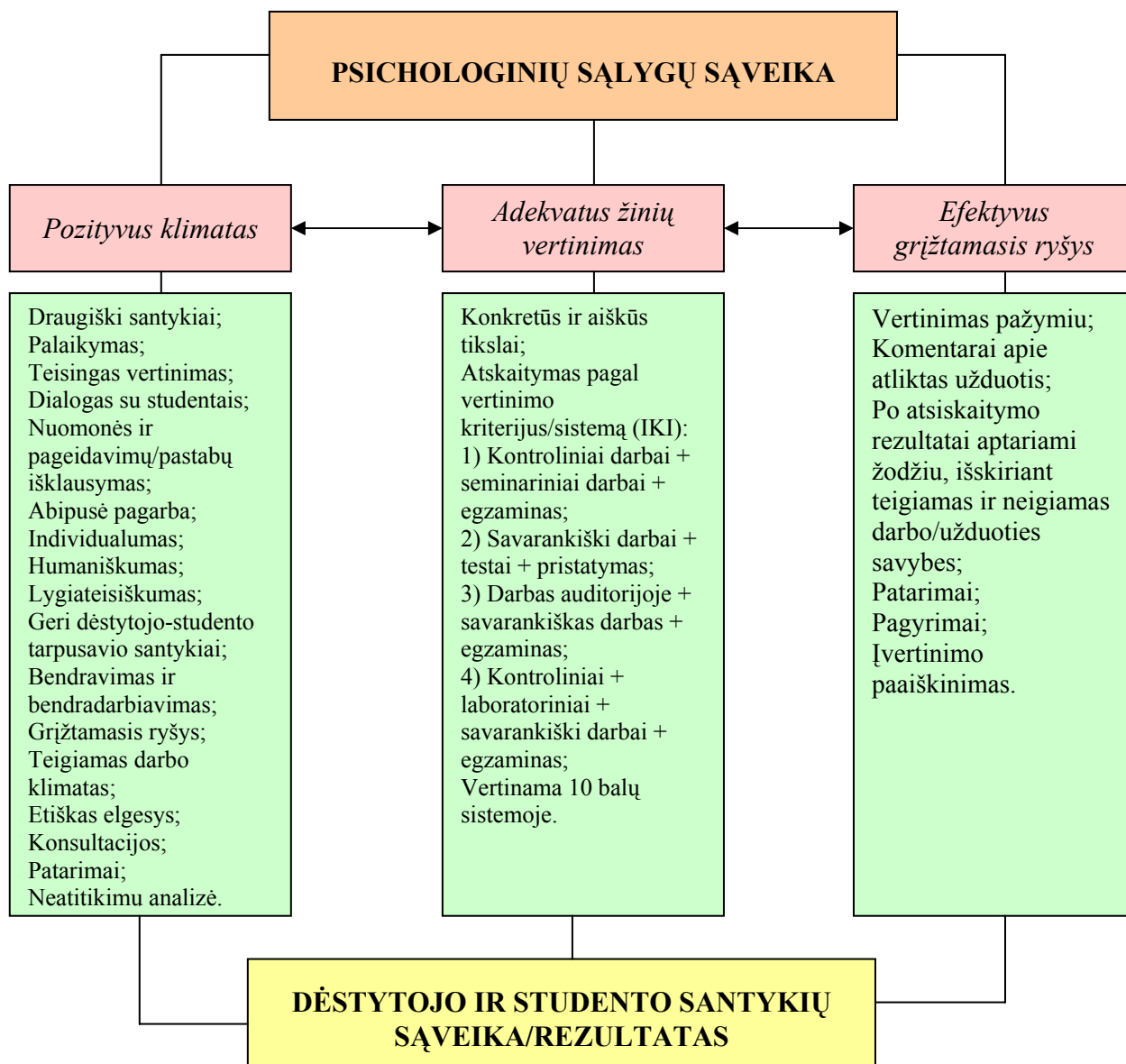
Studijų metu, psichologinės sąlygos, kurios palaiko studento gerą savijautą, itin svarbios. Todėl ypač aktuali yra dėstytojo ir studento santykių sąveika. Analizuojant šios sąveikos prasnę skiriami, šie elementai: pozityvus klimatas, adekvatus žinių vertinimas, efektyvus grįžtamasis ryšys.

Dėstytojų nuomonės psichologinių sąlygų charakteristikų kriterijų tyrimas, kuris buvo paremtas kiekvieną šių sąveikos prasnę apibūdinančių elementų, pavaizduotas 18 paveiksle.

Kaip matyti paveiksle pozityvaus klimato kūrimą sąlygoja kriterijai apibūdinami maloniais ir lygiaverčiais tarpusavio santykiais, teisingu vertinimu, bendravimu ir bendradarbiavimu, grįžtamojo ryšiu, skirtingų požiūrių toleravimu ir pan. Akivaizdu, kad šių psichologinių sąlygų aspektų interpretavimo įvairovė gana didelė. Vertinimo sistemos ir grįžtamojo ryšio efektyvumas daugumos dėstytojų dažniausiai suvokiamas panašiai – vertinimas turi būti konkretus ir aiškus visiems, vertinama 10 balų sistemoje pagal vertinimo kriterijus/sistemą (IKI); grįžtamasis ryšys pateikiamas laiku, aptariant atliktas užduotis ir rašto darbus, pirmiausiai įvardijant teigiamas darbo puses, aspektus – pagiriant, o vėliau nurodant trūkumus, neatitikimus – patariant, bei žinoma įvertinama pažymiu (balu).

Palyginus apklausoje dalyvavusių dėstytojų ir studentų nuomonės apie dėstytojo ir studento santykių sąveiką, galima teigti, kad užsiėmimų metu studentams kuriamas pakankamai pozityvus klimatas, kuriame vyrauja abipusis pasitikėjimas, pagarba, bendradarbiavimas ir palaikymas. Remiantis studentų apklausos vertinimo ir grįžtamojo ryšio kriterijų rezultatais, galima teigti, kad vertinimo sistema yra aiški ir teisinga, o grįžtamasis ryšys nepilnai atitinka studentų poreikius, nes studentai (18,3 proc.) ne visada gauna pakankamai informacijos apie jų įvertinimus, atliktas užduotis, apie tai, kurlink eina, koks progresas (ar regresas) daromas jų mokymosi veikloje. 29,5 proc. respondentų pasigenda dėstytojų teigiamo vertinimo, klaidų toleravimo, pedagogų patarimų kaip būtų galima sėkmingai įveikti mokymosi spragas. Be to, galima manyti, kad tai mažina jų tikėjimą savimi, motyvaciją ir pačią veiklą.





18 pav. Psichologinių sąlygų charakteristikų kriterijai

### Dėstytojo gebėjimas motyvuoti studentus.

Respondentų (dėstytojų) buvo paprašyta pateikti kokius taiko būdus ir priemones studentams motyvuoti studijų procese (žr. 19 lentelę).

### Motyvacinio būdų ir priemonių taikymas studijų procese

Studijų sritis	Motyvavimo būdų ir priemonių taikymas
Socialinių mokslų studijų sritis	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Skatinimas papildomais balais už kūrybiškumą, inovatyvumą rengiant darbus, dalyvaujant paskaitose (už lankomumą).</li> <li>• Moralinis skatinimas; Mokymo metodų tobulinimas; Rekomendavimas į praktikos vietas.</li> <li>• Pagyrimai; Paskatinimai dalyvauti įvairiuose renginiuose (konkursuose, konferencijose); Individualios konsultacijos.</li> <li>• Pateikiama padalomoji paskaitų medžiaga; Lankomumo ir savarankiškų darbų kontrolė; Inovatyvių metodų taikymas.</li> <li>• Pokalbiai; Diskusijos apie išsilavinimo svarbą, aukštesnių siekių galimybę.</li> <li>• Grįžtamojo ryšio svarba ir užtikrinimas tarp dėstytojo ir studento; Santykiai pagrįsti pagarba.</li> </ul>
Technologijos mokslų studijų sritis	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Įvairių mokymo metodų taikymas; Naujausios informacijos pateikimas paskaitų metu; Galimybė įgytas žinias pritaikyti praktiškai (atliekant laboratorinius ir praktinius darbus).</li> <li>• Studentus, kurie gerai mokosi, skatiname taikydami lanksčią vertinimo sistemą.</li> <li>• Pasakojimas apie savo bei bendramokslų kelią baigus studijas.</li> <li>• Daugiau praktinių užduočių; Susitikimai su darbdaviais; Naujų technologijų taikymas, skatinimas domėtis jomis.</li> <li>• Suteikti kuo daugiau įdomumo dėstomai medžiagai.</li> <li>• Atsiskaitymai laiku lemia galutinį įvertinimą.</li> <li>• Dalyvavimas paskaitose, diskusijose;</li> <li>• Dalyvavimas konkursuose.</li> <li>• Skatinamas studentų kūrybiškumas, ieškant naujų išraiškos priemonių studentų savarankiškiems darbams.</li> </ul>
Biomedicinos mokslų studijų sritis	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Vaizdinių priemonių naudojimas; Kompetentingai, įdomiai, suprantamai pateikiama paskaita.</li> <li>• Kaupiamasis vertinimas; Lankomumas; Pagalba susirandant praktikos vietą.</li> <li>• Naujovės; Susitikimai su specialistais.</li> </ul>

Pateikti duomenys parodo skirtingų studijų sričių respondentų nuomonę, kaip dažniausiai skatina studentus mokymo(-si) veikloje. Šios studijų sritys skiriasi savi specifiškumu, todėl kiekvienoje iš jų taikomi motyvavimo būdai gali būti daugiau arba mažiau reikšmingi.

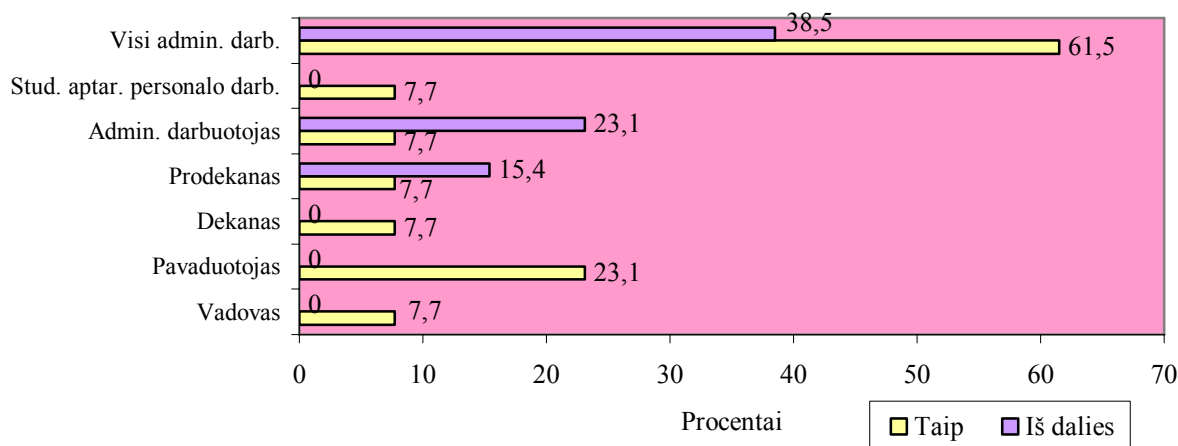
*Apibendrinant tyrimo rezultatus, galima teigti, kad mokymo procese būtini įvairūs skatinimo būdai ir metodai, padedantys studentus įsitraukti į aktyvią studijų veiklą, o tinkamai parinkus studentų mokymosi motyvaciją skatinančias studijų sąlygų optimizavimo priemones, gali būti užtikrintas giluminis požiūris į mokymąsi, t.y. siekis turėti kokybiškas studijas, ir profesinę kompetenciją.*

### 3.4. ŠIAULIŲ KOLEGIJOS ADMINISTRACIJOS DARBUOTOJŲ APKLAUSOS DUOMENŲ ANALIZĖ

Siekiant atskleisti pagrindinį darbo tikslą – išsiaiškinti, kaip priklauso studentų motyvacija nuo sėkmingo studijų proceso organizavimo bei kaip būtų galima patobulinti studijas, tuo pačiu užtikrinant ir profesinės motyvacijos vystimąsi, buvo apklausti kolegijos administracijos darbuotojai.

#### Studentų mokymo(-si) motyvavimo sistema.

Buvo tiriama administracijos darbuotojų nuomonė, ar kolegijoje yra sukurta studentų motyvavimo sistema. Respondentų atsakymai priklausomai nuo pareigybės skyrėsi nežymiai (19 pav.).



19 pav. Administracijos darbuotojų nuomonė apie studentų mokymosi motyvavimo sistemą kolegijoje

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad net 38,5 proc. visų kolegijos administracijos darbuotojų nuomone nėra įsitikinę, kad kolegijoje yra sukurta studentų mokymosi motyvavimo sistema, nors 61,5 proc. apklaustųjų teigė, kad kolegijoje tokia sistema yra.

Studentų skatinimui kolegijos administracija skiria didelį dėmesį. Pagrindinis skatinimo sistemos principas – mokymosi veiklos rezultatyvumas, skatinami gali būti visi studentai, nepriklausomai nuo akademinų pasiekimų (tai gali būti studijų baigimo rezultatai, mokslo taikomosios veiklos, profesinio meistriškumo, sporto pasiekimai).

Studentų skatinimo sistemos principai numatyti:

1. Studentų motyvacijos stiprinimo programoje 2006–2009 metams.

2003 m. lapkričio mėn. įkurtas Šiaulių kolegijos Karjeros centras. Pagrindinis centro tikslas – rūpintis studentų karjeros projektavimu. Karjeros projektavimas – nuolatinės asmens

pastangos išvelgti darbo rinkos kaitos tendencijas ir numatomų pokyčių kontekste tirti bei planuoti savo profesinę perspektyvą, taip pat planuoti profesinės kvalifikacijos tobulinimosi poreikius, siekiant atskleisti savo prigimtinius gabumus ir sėkmingai konkuruoti nuolat kintančioje darbo rinkoje.<sup>87</sup>

Galima išskirti šias Kolegijoje vykdomų studentų karjeros projektavimo veiklų sritis: seminarai ir renginiai, individualios konsultacijos, apklausos, praktikų administravimas.

Skirtingų kursų studentams organizuojami skirtingi seminarai. Pirmojo kurso studentams suteikiama informacija apie karjeros sprendimų valdymą. Antrojo kurso studentai seminarų metu gilinasi į darbo paieškos strategijas, trečiojo kurso studentai tobulina karjeros planavimo įgūdžius ir bendrąsias kompetencijas.

Kitas labai svarbus centro uždavinys – studentų apklausos, be to tai ir viena iš numatytų programoje studentų motyvacijos stiprinimo priemonių – studentų motyvacijos tyrimai (žr. 20 lentelę).<sup>88</sup>

20 lentelė

#### Atliekami studentų motyvacijos tyrimai kolegijoje

Tikslinė grupė	Tyrimo pavadinimas
Stojantieji	„Stojančiųjų į Šiaulių kolegiją studijų programų rinkimosi motyvai“
I kurso studentai	„I kurso studentų socialinės adaptacijos programa“
II–III kurso studentai	„Studijų proceso optimizavimo galimybės Šiaulių kolegijoje, įvertinus studentų pasitenkinimą studijomis“
III kurso studentai	„Šiaulių kolegijos III k. studentų motyvacija: 2006 ir 2008 m. atliktų studentų motyvacijos tyrimų rezultatų palyginimas“
Baigiamųjų kursų studentai	„Studentų nuomonės apie atliekamų praktikų organizavimo kokybę“
Paliekantys studijas	„Studijų Šiaulių kolegijoje nutraukimo priežastys“

Šaltinis: Šiaulių kolegijos 2008 metų veiklos ataskaita. Šiauliai: Leidybos centras, 2009.

Kaip matyti lentelėje, Šiaulių kolegijos studentų karjeros projektavimo galimybių analizė pradedama stojančiųjų į Šiaulių kolegiją studijų programos rinkimosi motyvų tyrimu. Tyrimo tikslas – išanalizuoti būsimų studentų studijų programos rinkimosi motyvus.

Kitas etapas – I kurso studentų adaptacijos analizė. Tyrimo tikslas – ištirti objektyvius (kylančius mokymosi procese, keičiantis fizinei aplinkai) ir subjektyvius (slypinčius asmenybėje) veiksnius, sąlygojančius studentų adaptaciją Šiaulių kolegijoje.

Toliau vykdomi II–III kurso studentų motyvacijos tyrimai apie studijuojančiųjų pasitenkinimą studijomis.

<sup>87</sup> Šiaulių kolegijos 2007 metų veiklos ataskaita. Šiauliai: Leidybos centras, 2008.

<sup>88</sup> Šiaulių kolegijos 2008 metų veiklos ataskaita. Šiauliai: Leidybos centras, 2009.

Karjeros centrai svarbūs studentų praktikų organizavimo kokybės klausimai. Praktikų organizavimo kokybės tyrimo tikslas – ištirti baigiamųjų kursų studentų nuomonę apie atliekamų praktikų organizavimo kokybę ir praktikų metu jiems teikiamą metodinę pagalbą.

Nuo 2007 m. Karjeros centras atlieka studijas paliekančių studentų apklausą. Tyrimo tikslas – identifikuoti priežastis, kodėl studentai palieka studijas Šiaulių kolegijoje.

Ugdymas karjerai Kolegijoje apima veiklą, nukreiptą į studentų profesinį informavimą ir karjeros projektavimo gebėjimų tobulinimą. Sistemingai vykdomi studentų motyvacijos tyrimai leidžia identifikuoti studentų lūkesčius, atskleisti karjeros projektavimo galimybes ir parengti studentus sėkmingai socialinei integracijai kintančiomis sąlygomis įvairiose visuomeninės veiklos ir darbo srityse.<sup>89</sup>

2. Šiaulių kolegijos veiklos kokybės tobulinimo plane 2007–2010 m. (įgyvendinant veiklos kokybės planą, 2007 m. buvo sudaryta darbo grupė Motyvacijos stiprinimo programos parengimui ir įgyvendinimui).

3. Šiaulių kolegijos 2007–2010 metų strateginiame veiklos plane:<sup>90</sup>

3.1. Sudaryti sąlygas įgyti kokybišką aukštąjį išsilavinimą pagal kiekvieno asmens gebėjimus.

Šiam tikslui įgyvendinti Šiaulių kolegija numato:

- sukurti studijoms ir mokslo taikomosios veiklos įgūdžiams įgyti tinkamą aplinką;
- užtikrinti dėstytojų mokslinį, metodinį, profesinį, edukacinį potencialą.

3.2. Siekti subalansuotos Kolegijos plėtros.

Siekiant subalansuotos Kolegijos plėtros, numatoma:

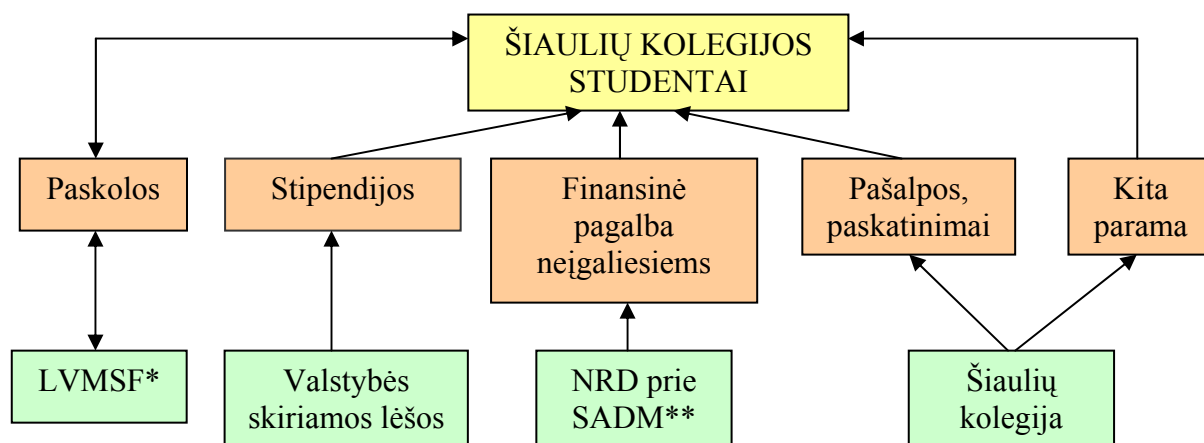
- užtikrinti efektyvią ir racionalią materialijų bei finansinių išteklių plėtrą;
- užtikrinti nuolatinį studijoms ir mokslo taikomajai veiklai vykdyti skirtos bazės atnaujinimą, modernių technologijų diegimą;
- plėtoti partnerystės tinklą Lietuvoje ir užsienyje, sudaryti sąlygas abipusiems dėstytojų ir studentų mainams, inovacijų ir patirties sklaidai;
- užtikrinti Bibliotekos ir savarankiškų studijų, Informacinių technologijų ir kitų, praktinės veiklos įgūdžių įgijimą garantuojančių centrų veiklos efektyvumą ir kokybę;
- vykdyti nuolatinę pastatų techninę priežiūrą, sudaryti tinkamas darbo ir buitines sąlygas;
- dalyvauti projektinėje veikloje, užtikrinant kompetencijų bei akademinės viešosios erdvės plėtrą.

4. Šiaulių kolegijos studijų nuostatuose.

<sup>89</sup> Šiaulių kolegijos 2008 metų veiklos ataskaita. Šiauliai: Leidybos centras, 2009.

<sup>90</sup> Šiaulių kolegijos 2007–2010 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas direktoriaus 2007 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. V-115.

Tikslinga būtų išsamiau panagrinėti vieną iš svarbiausių studentų motyvuojančių veiksnių – finansinę paramą. Kaip jau buvo nustatyta ankstesniuose skyriuose, bei palyginus dėstytojų ir administracijos darbuotojų požiūrius, labiausiai studentus įtakoja siekti gerų mokymosi rezultatų, kolegijos skiriamos stipendijos, pašalpos ir kt. piniginės išmokos. 20 paveiksle pateikta kolegijos studentams teikiamos finansinės paramos schema.



\*LVMSF – Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas, \*\*NRD prie SADM – Neįgalųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

**20 pav.** Šiaulių kolegijos studentams teikiamos finansinės paramos schema  
Šaltinis: Šiaulių kolegijos 2007 metų veiklos ataskaita. Šiauliai: Leidybos centras, 2008

Stipendijų paskirtis – skatinti *gerai* ir *labai gerai* besimokančius studentus bei teikti jiems materialinę paramą. Stipendijos skiriamos visiems pažangiems Kolegijos dieninės studijų formos studentams ir mokiniams pagal praėjusio semestro mokymosi rezultatus. Stipendijos mokamos iš Kolegijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų.

2008 m. iš Valstybės stipendijų fondo lėšų, skirtų Šiaulių kolegijai, buvo skirta ir išmokėta 1 186 000 Lt (2007 m. – 1 165 000 Lt). Iš jų 1 099 020,92 Lt – už mokymosi rezultatus, 86 979,08 Lt – studentams paskatinti bei pašalpoms mokėti:

- 36 *labai gerai* besimokantiems studentams ir 1 mokiniui buvo išmokėta 13 690 Lt;
- 108 *gerai* besimokantiems studentams ir 3 mokiniams – 34 410 Lt;
- 20 studentų, dalyvavusių mokslinės draugijos veikloje, – 5 000 Lt;
- 48 studentams ir 1 mokiniui, atstovavusiems Kolegijai konkursuose, sporto varžybose, forumuose, diskusijose – 9 800 Lt;
- 56 studentams, dalyvavusiems projektuose, – 8 960 Lt;
- 25 studentams, dalyvavusiems studentų savivaldos veikloje, – 5 000 Lt;
- 35 pirmo kurso studentams už geriausią lankomumą bei tarpinių atsiskaitymų rezultatus – 3 500 Lt;

- Šiaulių kolegijos Studentų atstovybės prezidentei už dalyvavimą studentų savivaldoje – 249,08 Lt;

- 49 studentams pašalpoms – 6 370 Lt.

Kaip matyti, pagrindinis rodiklis studentų skatinimui – pažangumas ir aktyvi mokslinė, kultūrinė, sportinė ir visuomeninė veikla.

5. Kituose dokumentuose.

Pateikiame keletą pavyzdžių iš administracijos darbuotojų ir dėstytojų pasisakymų apie kolegijos administracijos teikiamą pagalbą studentų mokymosi motyvacijai skatinti:

- žinių ir gebėjimų vertinimas;
- kompetencijų pasiekimo skatinimas;
- materialusis skatinimas;
- gerų tarpusavio santykių palaikymas tarp studento-dėstytojo-administracijos;
- naujų saviraiškos galimybių pasiūla (įsitraukimas į savivaldą, dalyvavimas įvairiuose verslumo, profesinio meistriškumo konkursuose);
- individualus darbas su kiekvienu studentu;
- mainų programos – galimybė išvykti studijuoti į užsienį;
- geri žmogiškieji ir bibliotekos ištekliai;
- sudaroma palanki mokymosi aplinka;
- bendravimas su studentais, analizuojant mokymosi ir karjeros perspektyvas;
- nuolatinis studijų bazės atnaujinimas ir modernizavimas;
- studijų seminarai, savarankiškų studijų centras, Karjeros centras;
- organizuojamos įvairios išvykos, ekskursijos (įmonės, gamyklas, miestus ir šalis);
- renginių, švenčių organizavimas;
- padėkos, pagyrimo raštai.

*Kaip matyti Šiaulių kolegijoje studentų motyvavimo sistema įgyvendinama kryptingai ir efektyviai, kuria stengiamasi palaikyti ir didinti studento pasitikėjimą savimi bei užtikrinti giluminį požiūrį į studijas.*

### **Studijų proceso organizavimo sąlygų reikšmė studentų mokymo(-si) motyvacijai.**

Kolegijos administracijos darbuotojų buvo paprašyta įvertinti, studijų organizavimo sąlygų reikšmę studentų mokymo(-si) motyvacijai, atsižvelgiant į kolegijos vidinius ir makroaplinkos (išorinius) veiksnius. Respondentai turėjo įvertinti po keturias vidines (studentų savimotyvaciją, studijų procesas, kolegijos mikroklimatas ir fizinė, materialinė aplinka/sąlygos) ir išorines (politiniai, ekonominiai, socialiniai ir technologiniai-materialieji veiksniai) apraiškas, kurios atspindėtų mokymosi motyvacijos veiksnius. Tyrimo rezultatai pateikti 21 lentelėje.

## Veiksnių, sąlygojančių studentų mokymosi motyvaciją studijų procese, reikšmingumas

Mokymo(-si) motyvacijos veiksniai	Įvertinimas (proc.) (N=13)				
	<i>Labai svarbu</i>	<i>Svarbu</i>	<i>Vidutiniškai svarbu</i>	<i>Truputį svarbu</i>	<i>Nesvarbu</i>
<b>MIKROAPLINKOS SĄLYGOS</b>					
Studento kompetencija	53,8	23,1	23,1	0	0
Studijų proceso sąlygos	84,6	15,4	0	0	0
Psichologinės sąlygos	53,8	30,8	15,4	0	0
Fizinė aplinka ir materialiosios sąlygos	46,2	53,8	0	0	0
<b>MAKROAPLINKOS SĄLYGOS</b>					
Politiniai	7,7	53,8	38,5	0	0
Ekonominiai	7,7	61,5	30,8	0	0
Socialiniai	23,1	61,5	15,4	0	0
Technologiniai-materialieji	7,7	69,2	23,1	0	0

Mikroaplinkos sąlygų vidinių veiksnių ištakos glūdi pačioje aukštojoje mokykloje – čia studentų mokymosi motyvaciją gali įtakoti, kolegijos: teisinė bazė, organizacinė struktūra, žmogiškieji išteklių, finansiniai ir materialieji išteklių, studijų proceso sistema ir kontrolės sistema.

Išanalizavus respondentų nuomones apie, tai kiek yra svarbus administracijos vaidmuo studentų mokymosi motyvacijai, matyti, kad didžioji dalis administracijos darbuotojų 84,6 proc. mano, kad studentų motyvacija priklauso nuo tinkamų studijų proceso sąlygų, t.y. teisinės bazės, žmogiškųjų išteklių (kvalifikuoti ir kompetentingi dėstytojai ir kt. studijas aptarnaujantys darbuotojai), mokymo ir mokymosi proceso sistemos bei kontrolės sistemos, užtikrinimo.

Atitinkamai svarbiais 53,8 proc. apklaustųjų nurodė, studento kompetenciją (nuo studento savimotyvacijos, jo gebėjimų, žinių, asmeninių savybių, poreikių ir tikslų priklauso, ar studentas yra ir nori būti motyvuojamas) ir teigiamų psichologinių sąlygų užtikrinimą (santykiai paremti supratimu ir geranoriškumu, skatinimas bei įtraukimas dalyvauti mokslinėje ir projektinėje veikloje, akademinėje ir visuomeninėje bendruomenėje).

Kiek mažiau (46,2 proc.) vertino fizinės aplinkos ir materialijų sąlygų užtikrinimą, ši nuomonė sutampa su studentų, pagal svarbumą jie šioms sąlygoms skyrė septintąją vietą.



Pagrindiniai makroaplinkos veiksniai, darantys įtaką studijų procesui, yra: politiniai (susiję su švietimo ir mokslo politika); ekonominiai (susiję su šalies ekonomika, taip pat biudžeto asignavimais, finansine parama iš valstybės bei Europos Sąjungos parama); socialiniai (susiję su noru ir poreikiu studijuoti, taip pat su specialistų poreikiu) ir technologiniai-materialiniai (susiję su informacinių technologijų plėtra).

Iš 21 lentelės duomenų matyti, kad išoriniai veiksniai nėra labai svarbūs studento visą studijų procesą lemiančių veiksnių (kaip svarbius veiksnius studijų procesui, įvertino 61,5 proc. respondentų), tačiau organizuojant studijų proceso sąlygas kolegijoje, makroaplinkos įtaka yra didelė.

Nuo valstybės politinių veiksnių ir jų pokyčių, priklauso švietimo ir mokslo politika Lietuvoje. Nuo šių pokyčių taip pat priklauso ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo įstatymo bei reformų turinys, ypač mokslo ir studijų sistemos pertvarka (Aukštojo mokslo reforma). Įvertinus respondentų išsakytas nuomones ir komentarus, galima teigti, kad valstybė per mažai dėmesio skiria visam švietimui, aukštojo mokslo kokybei gerinti. Dažniausiai minimas nepakankamas kolegijos finansavimas, per mažai apmokamas pedagogų, ir ne tik, darbas. Viena didžiausių socialinių problemų – emigracija bei „protų nutekėjimas“. Jauni specialistai dėl didesnio atlygio bei perspektyvų ir įvertinimo išvyksta dirbti svetur, todėl nukenčia akademinio personalo sudėtis: aukštosios mokyklos stokoja aukštesnį mokslinį laipsnį turinčių pedagogų, didėja priešpensinio ar pensinio amžiaus dėstytojų. Informacinės visuomenės plėtra ir informacinių bei komunikacijos technologijų galimybės ne tik leidžia mažinti darbo sąnaudas, paspartinti darbo procesus, bet ir tobulinti teikiamų paslaugų kokybę. Senstant kompiuterinei įrangai, jos pilnai nepakanka suteikti galimybę studentui naudotis aukščiausio lygio technologijomis, dalyvauti kuriant naujausius sprendimus, produktus ir paslaugas. Kad būtų pasiekti šie tikslai, reikia ir toliau investuoti į kompiuterinės technikos ir programinės įrangos įsigijimą, kas leistų užtikrinti didesnę studentų motyvaciją, aptarnavimą ir paslaugų teikimo kokybę.

Taigi 21 lentelės duomenų analizė parodė, kad svarbiausi vidiniai kolegijos veiksniai, turintys įtakos studentų mokymosi motyvacijai yra optimalių studijų proceso sąlygų užtikrinimas. Svarbūs studento savimotyvacijos, jo gebėjimų, žinių, asmeninių savybių, poreikių ir tikslų bei teigiamų psichologinių sąlygų užtikrinimas. Kalbant apie motyvacijos problemas ne paskutinė vieta tenka valstybei ir jos vykdomai švietimo ir mokslo politikai.

## Problemos ir tobulintini aspektai studijų procese.

Siekiant pagrindinio tyrimo tikslo, buvo sprendžiamas uždavinys, kaip būtų galima patobulinti studijas, tuo pačiu užtikrinant ir profesinės motyvacijos vystimąsi. Norėta matyti ne tik teigiamus rezultatus, bet ir ieškoti kliūčių ar silpnai išplėtotų veiklų priežasčių, todėl dėstytojams ir administracijos darbuotojams, buvo pateikti atviro tipo klausimai apie tai, su kokiomis kliūtėmis susiduria organizuodami ir vykdydami studijų procesą, ir kaip būtų galima tobulinti studijų procesą, siekiant užtikrinti studentus siekti profesinės kompetencijos. Apibendrinti probleminiai ir tobulintini aspektai pateikiami 23 lentelėje.

23 lentelė

### Probleminiai ištobulintini aspektai studijų procese

DĖSTYTOJŲ NUOMONĖ		ADMINISTRACIJOS DARBUOTOJŲ NUOMONĖ
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Nepakankamas studentų žinių lygis (mokyklos parengimo spragos).</li> <li>• Silpni studentų bendrieji gebėjimai (kalbiniai, bendravimo, gebėjimo dirbti savarankiškai).</li> <li>• Profesinių kompetencijų teorinis pritaikymas realioje praktikoje.</li> <li>• Darbo medžiagos ir naujovių diegimo trūkumas.</li> <li>• Vaizdinių priemonių trūkumas.</li> <li>• Techninių priemonių ir laboratorinės įrangos stoka (arba ji morališkai pasenusi) ir nepritaikomumas mokymo(-si) veiklai.</li> <li>• Techninės literatūros stoka, nes greitai keičiasi transporto priemonių sandara.</li> <li>• Nuolat atsinaujinančios technologijos.</li> <li>• Per daug vidinės dokumentacijos.</li> </ul>	<p><i>Probleminiai aspektai</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Studentų apatija, abejingumas, jų pačių iniciatyvos nebuvimas. Interesų stoka: siekti, tobulėti, domėtis.</li> <li>• Menki studentų gebėjimai dirbti savarankiškai ir jų požiūris į savarankišką darbą.</li> <li>• Mažai bendrųjų gebėjimų, igyjamų vidurinėse mokyklose, todėl sunkiau adaptuojasi naujoje aplinkoje.</li> <li>• Ne visada pakankama studentų vidinė motyvacija siekti profesinių kompetencijų.</li> <li>• Studentų priešiškas nusiteikimas, rengimasis įgyti aukščiausių profesinių kompetencijų lygį.</li> <li>• Silpna dėstytojų motyvacija darbo kokybei.</li> <li>• Literatūros trūkumas: neprieinami naujausi leidiniai, nėra lėšų įsigyti reikiamos literatūros.</li> <li>• Lėšų stoka materialinei mokymo(-si) bazei stiprinti.</li> <li>• Ribotos finansinės galimybės.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Skatinti studentų motyvaciją.</li> <li>• Didinti dėstytojų atsakomybę.</li> <li>• Stiprinti ir atnaujinti mokymosi bazes.</li> <li>• Technines priemones pritaikyti naujoms technologijoms.</li> <li>• Sukurti metodinius kabinetus.</li> </ul>	<p><i>Motyvacinio aspektai</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Individualus darbas su studentais.</li> <li>• Įtaigiai perduoti informaciją.</li> <li>• Studentų kūrybiškumo skatinimas.</li> <li>• Karjeros perspektyvos.</li> <li>• Studentų materialinis skatinimas.</li> <li>• Užtikrinti aukštą studijų kokybę.</li> <li>• Sistemingai analizuoti studentų pasitenkinimą studijomis.</li> <li>• Organizuoti pokalbius-seminarus apie mokymosi tikslus, naudą, pasirinktos ir būsimos profesijos karjeros galimybes.</li> <li>• Stiprinti pradinę studento motyvaciją bei sudaryti visas sąlygas sėkmingai adaptacijai kolegijoje.</li> <li>• Priimti tik geriausius studentus.</li> <li>• Pirmiausia keisti stipendijų skyrimo tvarką, didesnę dėmesį skiriant skatinamosioms stipendijoms, kurios turėtų būti diferencijuotos pagal studentų sesijos rezultatus.</li> <li>• Dėstytojų aukšta kvalifikacija (kvalifikacijos kėlimas).</li> <li>• Gera (fizinė ir psichologinė) studijų aplinka.</li> <li>• Geras kolegijos įvaizdis.</li> </ul>

Nagrinėjant dėstytojų ir administracijos darbuotojų problemines sritis ir siūlymus, paaiškėjo jog didžiausia problema – silpni studentų bendrieji gebėjimai (kalbiniai, bendravimo, gebėjimo dirbti savarankiškai) ir nepakankama studentų vidinė motyvacija siekti profesinių kompetencijų. Tokios nuomonės laikėsi per 60 proc. respondentų.

Apibendrinus dėstytojų ir administracijos darbuotojų atsakymus atskirai, galima teigti, jog dėstytojais daugiausia susiduria su mokymo priemonių stoka ir savalaikiškumu, o kaip tobulinimo būdus siūlo: skatinti studentų motyvaciją, didinti dėstytojų atsakomybę ir užtikrinti efektyvią ir racionalią fizinių studijų plėtrą.

Administracijos darbuotojų nuomone, didžiausią dėmesį reikia sutelkti į studentą, jo interesų stoką: siekti, tobulėti domėtis ir jo nusiteikimą, rengimąsi įgyti aukščiausią profesinių kompetencijų lygį. Prioritetinėmis sritimis išskiria: priimti tik geriausius studentus, sudaryti visas sąlygas sėkmingai adaptacijai kolegijoje, sistemingai analizuoti studentų pasitenkinimą studijomis, skatinti materialiomis priemonėmis ir užtikrinti aukštą studijų kokybę – dėstytojų aukšta kvalifikacija ir gera (fizine ir psichologine) studijų aplinka.

*Studijų proceso organizavimo sąlygų reikšmingumo analizė parodė, kad kolegijos administracija pripažįsta savo vadybinių funkcijų – aspektų – reikšmingumą studentų mokymosi motyvacijos skatinimui. Kolegijos vadovas turi laviruoti tarp išorinių aplinkos veiksnių ir vidinių kolegijos sąlygų, skatinančių ir palaikančių besikeičiančius procesus. Jis kuria aplinką, kurioje vykdomi visi mokymui ir mokymuisi keliami reikalavimai, tenkinami fiziologiniai, bendravimo, saviraiškos poreikiai, skatinant studentą siekti profesinės kompetencijos.*

## IŠVADOS

**Teorinė tyrimo** analizė leidžia daryti šias **išvados**:

- Studento motyvavimas – tai sukūrimas tokios studijų aplinkos, kurios sąlygos suteikia kiekvienam studentui giluminio mokymosi ir turi įtakos sėkmingoms studijoms.

- Remiantis šia samprata studentą skatinančios studijuoti aplinkos koncepcijoje akcentuojama tai, kad jam yra kuriama tokia studijų aplinka, kurioje sudaroma galimybė kontroliuoti savo studijų procesą ir atlikti veiklos refleksiją, keliamas jo pasitikėjimas savo jėgomis, skatinamas kūrybiškumas bei inovatyvumas. Tai leidžia teigti, kad motyvuojanti aplinka turi pasižymėti šiais bruožais:

- 1) studentui turi būti suteikiama autonomija ir atsakomybė už savo veiklos rezultatus;

- 2) studentui turi būti sudaryta galimybė aktyviai dalyvauti aukštosios mokyklos veikloje: jis turi būti skatinamas aktyviai planuoti savarankišką veiklą, nustatyti ir pasirinkti tikslus;

- 3) studentui turi būti sudaryta galimybė mokytis iš klaidų;

- 4) turi būti užtikrinamas efektyvus grįžtamasis ryšys;

- 5) studentui turi būti sudaryta galimybė naudotis įvairiais reikalingais informaciniais ištekliais;

- 6) dėstytojas turi būti šio mokymosi proceso skatintojas: akcentuoti studento *giluminį* požiūrį į mokymosi turinio įsisavinimą, padėti studentui suvokti savo žinių sistemą ir supratimą, kurti lygiateisiškumo santykiais grįstą klimatą.

- Kad studijų proceso sąlygų aplinka pasižymėtų šiais bruožais, aukštojoje mokykloje aktyviai turi būti kuriamos šios, sudarančių sąlygų charakteristikos: 1) studento kompetencijos ir psichologinės sąlygos; 2) studijų sąlygos; 3) materialiosios sąlygos; ir 4) psichologinės sąlygos.

**Tyrimo rezultatai** leidžia daryti šias **išvadas**:

- Nagrinėjant respondentų sociodemografinius duomenis nustatyta, kad: 1) daugiausia studentų studijuoja dieninėse antro kurso studijose, moka fiksuotą arba pilną studijų kainą, todėl tarp studentų vyksta stipri konkurencija, siekti gerų mokymosi rezultatų, o tai sąlygoja, kad studentai turi motyvaciją ir yra motyvuoti; 2) kolegijai vadovauja ir dirba pakankamai jaunas (vidutinis dėstytojų amžius yra 45 metai), tačiau didelę patirtį turintys savo srities specialistai, siekiantys kvalifikacijos tobulėjimo, kūrybiškumo, naujų darbo būdų ir priemonių ir gebantys kryptingai taikyti kompetencijas bei gebėjimus šiuolaikinėje organizacijoje.

- Studento motyvacijos ir požiūrio į mokymąsi rezultatai parodė, kad: 1) nėra statistiškai reikšmingos priklausomybės tarp vaikinų ir merginų bei studijų formų; 2) Šiaulių kolegijoje yra dvi pagrindinės studijų grupės: studentai, siekiantys įgyti specializuotą profesinę kvalifikaciją,

t.y. siekia turėti kokybiškas studijas (47,9 proc., N=99) ir studentai, kurie, besimokydami pagal specializuotą studijų programą, siekia profesinio bakalauro diplomo, t.y. studijuoja tik dėl diplomo (42 proc., N=87), tai yra glaudžiai susiję su fiziologinių ir socialinių poreikių tenkinimu, kuriuos iliustruoja aukšti būsimos profesijos galimybių, gerų materialinių sąlygų ateityje ir pasirinktos specialybės paklausa darbo rinkoje, įverčiai; 3) studijuojantys Šiaulių kolegijoje vertina aukštąjį mokslą, t.y. turi pakankamai aiškią vidinę motyvaciją ir aiškius studijų tikslus.

- Pasitenkinimo studijų sąlygų kolegijoje vertinimo analizė parodė, jog studijų aplinkos sąlygų pakankama raiška/vertinimas, leidžia teigti, kad Šiaulių kolegijoje kuriamos mokymo(-si) sąlygos tenkina studijų kokybės užtikrinimo reikalavimus, t.y. pasitvirtino tyrimui iškelta hipotezė – Šiaulių kolegijoje veikia motyvavimo aplinkos modelis, pagrįstas teorinėje dalyje.

- Tyrimo rezultatais nustatyta, kad: 1) visų studijų proceso sąlygas charakterizuojančių kriterijų (mokymo tikslai ir turinys, mokymo(-si) būdai bei metodai, dėstytojo-studento sąveika) vertinimas yra pakankamas:

1.1) studentai (83,8 proc.) teigiamai vertina dėstytojų pastangas motyvuoti studentus, skatindami aktyviai veiklai, atskleidžiant dalyko patrauklumą, reikšmingumą;

1.2) sudaromos tinkamos sąlygos susipažinti su studijų tikslais, mokomųjų dalykų naudingumu bei skatinamas domėjimasis būsima specialybe;

1.3) užsiėmimų metu pateikiama informacija yra šiuolaikiška, naudinga, ji nuolat papildoma mokslinių tyrimų rezultatais, naujovėmis, inovacijomis;

1.4) dėstytojai yra pakankamai lankstūs ir naudojami įvairiomis didaktinėmis priemonėmis, tame tarpe ir šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis.

1.5) užsiėmimų metu studentams kuriamas pakankamai pozityvus klimatas, kuriame vyrauja abipusis pasitikėjimas, pagarba, bendradarbiavimas ir palaikymas.

1.6) vertinimo sistema yra aiški ir teisinga, o grįžtamasis ryšys nepilnai atitinka studentų poreikius, nes studentai (18,3 proc.) ne visada gauna pakankamai informacijos apie jų įvertinimus, atliktas užduotis, apie tai, kurlink eina, koks progresas (ar regresas) daromas jų mokymosi veikloje. 29,5 proc. respondentų pasigenda dėstytojų teigiamo vertinimo, klaidų toleravimo, pedagogų patarimų kaip būtų galima sėkmingai įveikti mokymosi spragas. Be to, galima manyti, kad tai mažina jų tikėjimą savimi, motyvaciją ir pačią veiklą.

2) informacinės technologijos, bibliotekos ištekliai, techninės-mokomosios priemonės ir studijų aplinkos sąlygos yra pakankamos, kokybiškam studijų procesui užtikrinti (materialinės-organizacinės sąlygos); 3) kolegijos administracija sudaro pakankamas sąlygas sėkmingam studentų prisitaikymui kolegijoje (psichologinės sąlygos).

- Atlikus mokymosi motyvų priklausomybės vertinimą ir koreliacinę analizę pagal demografinius kintamuosius (lytį, amžių, studijų formą ir sritį, santykį su darbu, mokėjimą už

mokslą), paaiškėjo, kad statistiškai reikšmingo ryšio tarp šių kintamųjų nėra, o į mokymosi motyvų, kuriuos respondentai sudėliojo kaip labiausiai motyvuojančius studijų veikloje, išsidėstymą mažėjimo/didėjimo tvarka 10 balų skalėje, labiausiai reikšmingą motyvų trejetuką patenka paskatinimai stipendijomis, pašalpomis, papildomais balais (72,0 proc.), baimė neišlaikyti egzaminų ir dėl to negauti stipendijos ar būti pašalintam iš kolegijos (65,7 proc.) ir studijavimo kolegijoje tikslai ir profesinės kvalifikacijos įgijimo galimybės (63,8 proc.). Geras mokymosi aplinkos mikroklimatas ir kultūra pagal svarbumą yra ketvirtoje vietoje. Objektų žinių vertinimą ir rotaciją kaip svarbų motyvą įvertino 56,0 proc. respondentų. Kur kas mažesnis – fizinių studijų sąlygų tinkamumo (7-ta vieta pagal svarbumą) ir dėstytojų kompetencijos vertinimas (8–9-ta vietos). Kolegijos įvaizdžio, vertybių, tradicijų ir tikslų motyvas atsidūrė paskutinėje motyvacinų žadavimo sąlygų hierarchijos vietoje.

- Mokymo procese būtini įvairūs skatinimo būdai ir metodai, padedantys studentus įsitraukti į aktyvią studijų veiklą, o tinkamai parinkus studentų mokymosi motyvaciją skatinančias studijų sąlygų optimizavimo priemones, gali būti užtikrintas giluminis požiūris į mokymąsi, t.y. siekis turėti kokybiškas studijas, ir profesinę kompetenciją.

- Studijų proceso organizavimo sąlygų reikšmingumo analizė, leidžia teigti, jog:

- 1) kolegijoje studentų motyvavimo sistema įgyvendinama kryptingai ir efektyviai, kuria stengiamasi palaikyti ir didinti studento pasitikėjimą savimi bei užtikrinti giluminį požiūrį į studijas;

- 2) pagrindinis skatinimo sistemos principas – mokymosi veiklos rezultatyvumas, skatinami gali būti visi studentai, nepriklausomai nuo akademinų pasiekimų (tai gali būti studijų baigimo rezultatai, mokslo taikomosios veiklos, profesinio meistriškumo, sporto pasiekimai). Labiausiai studentus siekti gerų mokymosi rezultatų motyvuoja – finansinė parama (stipendijos, pašalpos ir kt. piniginės išmokos).

- 3) skatinimo sistemos principai yra pakankamai reglamentuoti: tikslai, uždaviniai ir nuostatos numatytos Studentų motyvacijos stiprinimo programoje 2006–2009 metams; Šiaulių kolegijos 2007–2010 metų strateginiame veiklos plane; Šiaulių kolegijos studijų nuostatuose ir kt. dokumentai; įkurtas Karjeros centras, kurio veikla apima veiklą, nukreiptą į studentų profesinį informavimą ir karjeros projektavimo gebėjimų tobulinimą. Sistemingai vykdomi studentų motyvacijos tyrimai leidžia identifikuoti studentų lūkesčius, atskleisti karjeros projektavimo galimybes ir parengti studentus sėkmingai socialinei integracijai kintančiomis sąlygomis įvairiose visuomeninės veiklos ir darbo srityse;

- 4) teikiama pakankama kolegijos administracijos pagalba studentų mokymosi motyvacijai skatinti: materialusis skatinimas; kompetencijų pasiekimo skatinimas; naujų saviraiškos galimybių pasiūla (įsitraukimas į savivaldą, dalyvavimas įvairiuose verslumo,

profesinio meistriškumo konkursuose); mainų programos – galimybė išvykti studijuoti į užsienį; organizuojamos įvairios išvykos, ekskursijos (įmonės, gamyklas, miestus ir šalis); renginių, švenčių organizavimas; padėkos, pagyrimo raštai; bendravimas su studentais, analizuojant mokymosi ir karjeros perspektyvas; sudaroma palanki mokymosi aplinka; nuolatinis studijų bazės atnaujinimas ir modernizavimas ir kt.;

5) didžiausia problema – silpni studentų bendrieji gebėjimai (kalbiniai, bendravimo, gebėjimo dirbti savarankiškai) ir nepakankama studentų vidinė motyvacija siekti profesinių kompetencijų;

6) kolegijos administracija supranta/pripažįsta savo vadybinių funkcijų – aspektų – reikšmingumą studentų mokymosi motyvacijos skatinimui. Kolegijos vadovas turi laviruoti tarp išorinių aplinkos veiksnių ir vidinių kolegijos sąlygų, skatinančių ir palaikančių besikeičiančius procesus. Jis turi kurti aplinką, kurioje vykdomi visi mokymui ir mokymuisi keliami reikalavimai, tenkinami fiziologiniai, bendravimo, saviraiškos poreikiai, skatinant studentą siekti profesinės kompetencijos.

## REKOMENDACIJOS

Atliktų teorinių ir praktinių motyvavimo aplinkos poveikio studentų motyvacijai ir požiūriui į mokymąsi prielaidų ir galimybių analizė Šiaulių kolegijoje, leido išskirti stipriausias ir silpnąsias studijų aplinkos sąlygų puses. Tuo remiantis rekomenduojama:

- Atkreipti dėmesį į *studentų atrankos sistemą* – ji turėtų remtis į studentą, jo interesus: siekti, tobulėti domėtis ir jo nusiteikimą, rengimąsi įgyti aukščiausių profesinių kompetencijų lygį, t.y. priimti geriausius studentus. Studentų charakteristikų identifikavimą gali palengvinti pati institucija ir joje naudojama duomenų apie studentus bazė ar kita informacijos apie studijuojančius studentus sistema: prieš tai buvusio modulio studijų rezultatai, studentų savęs vertinimo ataskaitos, diagnostiniai testai, interviu, stebėjimas, klausimynai, neformalios diskusijos, žodiniai prisistatymai pirmų užsiėmimų metu, studentų autobiografijos, mokymosi stilių nustatymo klausimynai.

- Sudaryti visas sąlygas *sėkmingai adaptacijai kolegijoje ir pradinės studentų motyvacijos įvertinimu*. Tam tikslui rekomenduojama padėti studentams pasirinkti jiems tinkamą modulį bei pasirūpinti įvadu į modulį. Čia gali būti naudojami modulių aprašai ar taip vadinami “paketai” (juos patalpinti kolegijos internetinėje svetainėje arba intranete), kuriuose pateikiamos modulio turinio ištraukos, užduočių pavyzdžiai ir pan., buvusių studentų atsiliepimai ir vertinimai.

- Dėl nustatytos stiprios dėstytojo kompetencijos ir studento sąveikos, rekomenduojama kolegijoje ypatingą dėmesį skirti *dėstytojui ir jo kompetencijos tobulinimui*: sudaryti sąlygas kelti kompetenciją organizuojant įvairius seminarus, susitikimus, diskusijas, kurių metu dėstytojui galėtų dalintis sava patirtimi ir mokytis iš kitų patirties.

- Siekiant, kad kiekvienas efektyvių studijų siekiantis studentas būtų motyvuotas tokiai veiklai, siūloma *tobulinti studijų sąlygų organizavimo procesą*: sudaryti palankesnes sąlygas studentų autonomijai, t.y. taikyti laisvesnį paskaitų lankomumą, lankstų paskaitų grafiką; savarankiškiems darbams skirti įvairesnes, įdomesnes ir kūrybiškesnes užduotis, temas, atsižvelgiant į studento galimybes ir poreikius; taikyti paskaitose aktyvius mokymo metodus ir būdus, skatinančius studentų savarankiškumą, suinteresuotumą, kritinį mąstymą – taikant mokymąsi didesnėmis ir mažesnėmis grupelėmis, skatinant studentų bendradarbiavimą ir tarpusavio pagalbą.

- Atsižvelgiant į studentų įvardintą vieną iš pačių svarbiausių motyvacijos žadinimo principų – *skatinimą materialiomis priemonėmis*, būtina keisti stipendijų skyrimo tvarką, didesnę



dėmesį skiriant skatinamosioms stipendijoms, kurios turėtų būti diferencijuotos pagal studentų sesijos rezultatus.

- Siekiant sudaryti *pakankamas materialines sąlygas* kolegijoje, siūloma skirti lėšų demonstracinių-mokomųjų priemonių, kompiuterių ir taikomųjų programų atnaujinimui.

- Psichologinių sąlygų pažinimas ir jų patenkinimas remiasi *studentų įsitraukimu į kolegijos veiklą*, todėl rekomenduojama studentus daugiau įtraukti į taikomuosius tyrimus, realius mokslinius projektus, visuomeninius renginius, ugdančius bendrąsias kompetencijas bei pilietiškumą. Tikėtina, kad tai ne tik keltų jų motyvaciją, bet ir skatintų giluminį požiūrį į mokymąsi.

## LITERATŪRA

1. Anužienė, B. (2005) Kompetencija kaip profesinės didaktikos sąvoka. *Tiltai. Priedas: mokslo darbai*, Nr. 28.
2. Augustinienė, A. Paskaita, kaip tradicinė studijų forma: būtinybė keistis pasitinkant žinių visuomenę. *Socialiniai mokslai*, 2004, Nr. 2 (44).
3. Barkauskaitė, M., Motiejūnienė, E. (2004) Mokymosi motyvacijos problema ir jos sprendimo galimybės. *Pedagogika*, Nr. 70.
4. Baršauskienė, V., Guščinskienė, J. Universiteto studijų tikslai: siekiai ir realybė studentų požiūriu. *Socialiniai mokslai*, 2003, Nr. 3 (40).
5. Biggs, J. (1999). *Teaching for quality learning at university*. Suffolk: St Edmundsbury Press.
6. Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
7. Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996) *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius.
8. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2002). *Statistika ir jos taikymas. II dalis*. Vilnius: TEV.
9. Dereškevičius, P., Rimkevičienė, V., Targamadžė, V. (2000). *Mokyklos nelankymo priežastys: monografija*. Vilnius.
10. Felser, G. (2006) *Motyvacijos būdai: asmens sėkmę lemiantys faktoriai*. Vilnius: Alma litera.
11. Gage, N.L, Berliner, D.C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alna litera.
12. Gedvilienė, G., Stūronaitė, J. (1999). *Stojančiųjų į aukštesniąją pedagogikos mokyklą motyvacija. Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: VI tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Vilnius.
13. Ginevičius, R., Korsakienė, R., Stankevičienė, A. Akademinio jaunimo motyvacija studijuoti: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Tiltai*, 2004, Nr. 2.
14. Gerikaitė, G. (2005). Socialinio darbuotojo profesijos pasirinkimo motyvacija: lyginamoji analizė. *Jaunųjų mokslininkų darbai*. Nr. 3(7).
15. Good, T. L., Brophy, J. *Contemporary educational psychology*. Longman Publishers, 1995.
16. Gudonis, V., Martinkienė, G., Radzevičienė, L. (2005) Pedagogų kompetencijų vertinimas mokinių aktyvinimo ugdant rašytinę kalbą aspektu. *Tiltai. Priedas: mokslo darbai*, Nr. 30.
17. Gudžinskienė, V. (2008) Mokymo ir mokymosi sampratų analizė. *Pedagogika*, Nr. 90.
18. Ильин, Е. (2003). *Мотивация мотивы*. Санкт-Петербург: Питер.
19. Hergenhahn, B. R. *An introduction to theories of learning*. London, 1988.
20. Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.
21. Jovaiša, L. (2001) *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai.

22. Jovaiša, L. (2007) *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
23. Jucevičienė, P. (1998). *Europinės švietimo dimencijos Lietuvos aukštajame moksle. Lietuvos mokslas ir pramonė. Aukštojo mokslo sistemos ir didaktika*: konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija.
24. Jucevičienė, P., Lepaitė, D. (2000). Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai: Edukologija*, 1 (22).
25. Jucevičienė, P., Stanikūnienė, B. Universiteto dėstytojo edukacinė kompetencija mokymosi paradigmos kontekste. *Socialiniai mokslai*, 2003, Nr. 1 (38).
26. Juodaitytė, A. (2007). Studijų kokybė aukštojoje mokykloje: valdymo filosofija ir parakseologija. *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, (3), p. 30-39. Šiauliai: Šiaulių kolegijos leidybos centras.
27. Kanopienė, V., Tureikytė, D. Vilniaus universiteto studentų požiūris į studijas. *Filosofija, sociologija*, 2002, Nr. 1.
28. Kardelis, K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
29. Kardelis, K., Karanauskienė, D. Studentų suvokto aukštosios mokyklos identiteto bei įvaizdžio ir jų veiklos motyvacijos sąsaja. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 2003, Nr. 4 (49).
30. Klein, B. (1987) *Learning principles and applications*.-N.Y.
31. Kriščiukaitienė, G. (2008) *Ko neturėjo Faradėjus?* Diskusija prie apskritojo stalo apie mokslo ir studijų reformą. Švietimo ir mokslo ministerija.
32. Laužackas, R. (2005). *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: VDU.
33. Laužikas, J. (1993) *Pedagoginiai raštai*. Kaunas: Šviesa.
34. Leonavičius, J. (1996). Stojimo į aukštąją mokyklą veiksnių ir motyvų tyrimas. *Filosofija, Sociologija*. Vilnius: Academia. Nr. 3.
35. Leonavičienė, T. (2006) *SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose*. Vilnius: VPU leidykla.
36. Lepaitė, D. (2003) *Kompetenciją plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija: monografija*. Kaunas: Technologija.
37. Leskauskaitė, J. (2006). *Socialinės pedagogikos studijų programos studentų profesijos pasirinkimo motyvacija*: magistro darbas. LŽŪU.
38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 828 patvirtinta *Strateginio planavimo metodika* (LRV 2007 m. vasario 7 d. nutarimo Nr. 194 redakcija)
39. Lietuvos švietimas skaičiais 2008. *Studijos*, 2008. Vilnius: LRŠMM.
40. Lileikienė, T. Studentų požiūris į profilinį mokymą, renkantis profesiją. *Pedagogika*, 2003, Nr. 65.

41. Lipinskienė, D. (2001) Studijuoti skatinanti aplinka: jos reikšmė studento mokymuisi. *Tiltai*, Nr. 2.
42. Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka. Edukologijos daktaro disertacija*, Kaunas.
43. Lipinskienė, D. Edukacinė aplinka, jos poveikis studentų motyvacijai ir požiūriui į mokymąsi. *Tiltai*, 2004, Nr. 1.
44. Maslow, A. (2006) *Motyvacija ir asmenybė*. Vilnius: Apostrofa.
45. Merkys, G. (1995) *Pedagoginio tyrimo metodologijos pradmenys*. Šiauliai.
46. Minkutė-Henrickson, R. (2000). *Pasiekimo testai ir testavimas kaip asmenybės motyvavimo studijoms veiksnys: monografija*. Kaunas: Technologija.
47. Myers, David G.. (2000). *Psichologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
48. Müller, F., Louw, J. *Conditions of university students ' motivation and study interest* žiūrėta [2008-06-25]. Prieiga per internetą:  
<http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003572.htm>
49. Реан, А., Коломинский, Я. *Социальная педагогическая психология*. Санкт-Петербург, 1999.
50. Pear, J. *The science of learning*. Psychoogy press, 2001.
51. Pečkaitis, J., Tidikis, R. (2001). Edukologijos problemos. Studijų kokybės tobulinimas: studentų požiūris. *Jurisprudencija: Mokslo darbai*, 20(12), 123 - 241.
52. Petružienė, S., Ruzgienė, A. (2003), Studentų požiūris į aktyvaus mokymo(si) metodus aukštojoje mokykloje. *Pedagogika*, Nr.65.
53. Pukėnas, K. (2005) *Tyrimų duomenų analizė SPSS programa*. Kaunas.
54. Raišienė, A. G. Studentų ir dėstytojų požiūrio į aukštųjų mokyklų dėstytojų edukacinę kompetenciją raiška. *Pedagogika*, 2004, Nr. 70.
55. Ramsden, P. (2000). *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Vilnius.
56. Rupšienė, L. (2000). *Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškiny: monografija*. Klaipėdos universitetas.
57. Sakalas, A. (2003). *Personalo vadyba*. Vilnius: Margi raštai.
58. Stankevičienė, S. (1997). *Sėkmingo dėstytojų ir studentų bendravimo kriterijai aukštojoje mokykloje. Kultūra ir aukštoji mokykla*: respublikinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas.
59. Stoner, J. A. F., Freeman, R. E., Gilbert, D. R. (2001) *Vadyba*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
60. Šavareikienė, D. (2008) *Motyvacija vadybos procese*. ŠU.

61. Šeščilienė, I. M. (2000) *Pirmo kurso studentų pažintinio kryptingumo ugdymo strategija ir jos efektyvumo įvertinimas. Edukologijos daktaro disertacija*. Kaunas.
62. Šiaulių kolegijos 2007 metų veiklos ataskaita. Šiauliai: Leidybos centras, 2008.
63. Šiaulių kolegijos 2007–2010 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas direktoriaus 2007 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. V-115.
64. Šiaulių kolegijos 2008 metų veiklos ataskaita. Šiauliai: Leidybos centras, 2009.
65. Šimanskienė, L. (2000). *Darbuotojų identifikavimosi organizacijose problemos. Ekonomika ir vadyba-2000: tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas: Technologija.
66. Urbonienė, A. (2005) Socioedukacinio darbo studijų tobulinimo prielaidos: lyginamasis požiūris. *Socialiniai mokslai*, Nr. 1(47).
67. Uzdila, J. (1997). *Studentų aktyvinimas: išorinių ir vidinių veiksnių sąveika. Asmenybės ugdymo edukologinės ir psichologinės tendencijos: respublikinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas.
68. Vaitkevičius, J. (1985) *Mokymo procesas*. Kaunas.
69. Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatas, patvirtintos 2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos seimas nutarimu Nr. IX-1700.
70. Vaznonienė, R. (2000) *Studentų motyvacija mokantis verslo anglų kalbos studijų proceso metu*. Socialinių-humanitarinių mokslų vaidmuo universitetinio ugdymo sistemoje. Mokslinių straipsnių rinkinys. Akademija.
71. Vaitkevičiūtė, V. (2001) *Tarptautinių žodžių žodynas*. 2-asis patais. ir papild. leid. Vilnius: Žodynas.
72. Zuzevičiūtė, V. (2003) Požiūris į mokymąsi Lietuvos aukštosiose mokyklose: prielaidos mokymuisi visą gyvenimą. *Socialiniai mokslai*, Nr. 5 (42).
73. Žibėnienė, G. (2006) *Neuniversitetinių studijų programų kokybės vertinimo teorinis ir empirinis pagrindimas*. Vilnius.

# **PRIEDAI**